

«Visjon og virkelighet»

To økologlandsbyer i Norge

Elzbieta Toporowska

Masteroppgave i sosiologi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2011

“He who wants the world to remain as it is, doesn’t want it to remain at all” (Erich Fried).

Forord

Takk til:

Informantene: Takk for at dere tok dere tid, delte deres tanker og erfaringer med meg, møtte meg med en positivitet og for hyggelig samtaler. Det er dere som gjør denne oppgaven. Tusen takk og lykke til med arbeidet videre!

Hovedveileder Ketil Skogen: Takk for gode innspill underveis og for godt samarbeid.

Elin, Sigrun, Maria, Anna og Hans Joar: Takk for hjelp til korrektur, inspirerende og nyttige samtaler, at dere engasjerte dere i prosjektet mitt og godt vennskap! En spesiell takk går allikevel til Dorota: Takk for godt søsterskap, for at jeg alltid kan komme til deg, gode stunder, varme middager og for at du har troen på meg.

Frida: Takk for at for at du har vært min venn på mastersosnologi, for delte gleder og sorger gjennom to år. Nå er vi endelig i mål, gratulerer!

Wlater: Takk for at du på kort varsel tok deg tid til en siste gjennomlesning og korrektur. Det setter jeg stor pris på. Tusen takk.

Min kjære Balz: Takk for at du har holdt ut med meg de siste månedene, for at du har støttet meg og vært interessert, for at du henviste meg til din far Walter og for at du har vært en god venn og kjæreste.

Elzbieta,

Oslo, oktober 2011.

Sammendrag

Tema for denne oppgaven er økolandsbyer. Økolandsbyer faller inn under betegnelsen «intensjonelle fellesskap»; *«a group of people, usually at least five individuals, including some not related by blood, marriage, or adoption, who have chosen to live together with a common purpose, working cooperatively to create a lifestyle that reflects their shared core values»* (Kozeny 1995:18). I økolandsbyer er disse delte kjerneverdiene blant annet et felles fokus på bærekraft, selvforsyning av mat og energi, utvikling av grønne energikilder, økologisk dyrking, nærhet til naturen og et ønske om å bo i et fellesskap. Landsbyene er et forsøk på å kombinere et fellesskapsdesign med et økologisk design. Medlemmene stiller seg kritiske til kulturelle treder som individualismen og materialismen i samtiden og forsøker å utvikle en samfunnsmodell som er tuftet på bærekraftige prinsipper, både i henhold til det globale miljøet og det mellommenneskelige.

Økolandsbybevegelsen er en bevegelse i vekst på verdensbasis. Foreløpig er det fire formelle økolandsbyer i Norge, hvorav tre av dem er i oppstartsfasen. Det er gjort lite tidligere forskning på dette feltet i Norge. Et av formålene med prosjektet er å gerere ny kunnskap om dette fenomenet i en norsk sammenheng. Avhandlingen tar utgangspunkt i to av landsbyer. Hurdalsjøen økolandsby, HØL, er landets første offisielle økolandsby. Den har vært i drift i ti år, og består i dag av seks familier. Bergen økolandsby, BØL, er enda ikke en realitet. Det har omkring hundre medlemmer, men kun liten kjerne som jobber aktivt.

Datamaterialet mitt består av ni kvalitative intervjuer. Fem personer fra HØL, hvor en har blitt intervjuet to ganger, og to personer fra BØL, hvor også en har blitt intervjuet to ganger, samt et introduksjonskurs om økolandsbyer i regi av HØL.

Problemstillingen tar utgangspunkt i meningsaspektet som beboerne i de ulike grupperingene tillegger økolivsstilen. Det overordnede spørsmålet jeg søker å belyse er; *hvilken motivasjon og ambisjon som ligger til grunn for den økologiske livsstilen*. Et hovedfokus i analysen vil være medlemmenes forståelse av sitt prosjekt, deres syn på sosial endring og hvilken rolle de selv mener at økolandsbybevegelsen spiller i arbeidet med å skape et mer økologisk og bærekraftig samfunn. Et underspørsmål vil derfor bli om medlemmene har et høyere politisk mål med prosjektet sitt, om de ønsker at den økologiske livsførselen skal spre seg til de bredere lag av befolkningen, eller om livsstilen er et mål i seg selv for den enkelte.

Jeg vil også undersøke hvilke metoder medlemmene tar i bruk for å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning, samt hvilke implikasjoner medlemmene forståelse av forholdet menneske/ natur har for metodene de tar i bruk

Teori om nye sosial bevegelser vil utgjøre mye av det teoretiske grunnlaget for oppgaven, samt tidligere forskning på feltet. Endringsperspektivet vil være i fokus gjennom oppgaven og det vil vises hvordan økolandsbybevegelsen på mange måter kan sies å utfordre de teoretiske skillelinjene i forhold til endring; hvor et konfliktperspektiv ofte sidestilles med ønsket om endre samfunnet radikalt og konsensustilnærming med ønsket om reformering av samfunnet. Dette vil bli satt i sammenheng med medlemmenes forståelse av verden og syn på forholdet menneske/natur

Analysen vil bestå av to kapitler; «ønsket om å skape endring» og «ønsket om å skape mening». Førstnevnte kapittel tar utgangspunkt i medlemmenes forsøk på å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning og sistnevnte ønsket om å skape et mer meningsfylt liv. Inndelingen av analysen er gjort på bakgrunn av de to hovedtendensene jeg identifiserte i datamaterialet blant svarene på hvorfor informantene mine ønsket å engasjere seg i økolandsbyprosjektet. Det vil bli redegjort for medlemmenes ambisjoner og mål, deres syn på natur, utfordringene de møter, hvordan den økologiske statusen er per i dag, hva medlemmene selv mener er et meningsfylt liv, samt hvilke synspunkter de har på samfunnet i dag, både i forhold til det politiske og kulturelle aspektet. Sammenhengen mellom en individualistisk tilnærming til endring, engasjementet i økolandsbyprosjektet og ønsket om å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning vil understrekes. Det vil pekes på hvilke strategier medlemmene tar i bruk for å bidra til å skape endring i samfunnet. Disse vil bli relatert til et nytt verdensbilde som tidligere studier har identifisert hos økolandsbybevegelsen.

Elzbieta Toporowska

2011

«Visjon og virkelighet» - tilnærminger til endring i to økologiske byer i Norge.

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
	Bakgrunn for valg av tema.....	1
	Problemstilling.....	2
	Begrepsavklaring.....	2
	HØL og BØL.....	3
1.2	Gangen i oppgaven.....	3
2	Hva er en økolandsby?.....	6
3	Teoretiske perspektiver.....	7
3.1	Innledning.....	7
3.2	Økolandsby som en sosial bevegelse.....	7
3.3	New Social Movements-perspektivet.....	9
	Motivasjonsgrunnlaget.....	9
	Muligheter for å skape endring.....	13
3.4	Kritikk av ny sosialbevegelses teori.....	16
	Kritikk av Melucci.....	17
	Kritikk av Habermas.....	19
3.5	Tidligere forskning på økolandsbybevegelsen.....	19
	Peppers studie.....	20
	Ergas` studie.....	22
3.6	Paradigmeperspektivet.....	25
	«We are Nature».....	25
3.7	Autonome sosiale bevegelser.....	28
4	Metode.....	30
4.1	Innledning.....	30
4.2	En kvalitativ tilnærming.....	30
4.3	Intervjuet som innsamlingsteknikk.....	31
4.4	Utvalgsriterier.....	31
4.5	Forberedelser.....	32
	Forforståelsen.....	32
	Arbeidet med intervjuguiden.....	32
4.6	Rekruttering av informanter.....	33

Besøket i Hurdal.....	34
4.7 Intervjusituasjonen	36
Fordelene ved å intervju en person to ganger.....	36
4.8 Forskerrollen	37
4.9 Forskningsetikk - samtykke og informasjon	38
4.10 Analysearbeidet.....	39
4.11 Etske og metodiske utfordringer	40
Anonymitet.....	40
Ønsket om å verve medlemmer.....	40
Ulempene ved å intervju en person to ganger	40
Pålitelighet og gyldighet.....	41
5. Ønsket om å skape endring	43
5.1 Innledning.....	43
5.2 Visjon	43
Økologisk dyrking og selvberging	43
Påvirke gjennom å spre kunnskap – alternativ teknologi.....	45
5.3 Visjon og virkelighet.....	47
Pionerarbeid og tidsaspektet i HØL	47
Bilbruk og kollektivtransporten	49
« <i>You must become the change you wish to see in the world</i> » (Mahatma Gandhi).	51
5.4 Økotopia? - veier til endring	54
Samarbeid som strategi	56
Lokalsamfunnet.....	57
Andre økosamfunn	58
Politikerne	59
Media.....	59
Individualistisk tilnærming til endring	61
Politisk engasjement.....	62
5.5 Utfordringer som utgangspunkt for kritikk	63
Økologi og økonomi.....	63
Valgordningen.....	69
Holdning og handling.....	70
Krise	72

5.6 Oppsummering	73
6 Et ønske om å skape mening	75
6.1 Et meningsfylt liv	75
Et ikke-materielt verdisyn	76
6.2 Fellesskapet	78
Å dele	79
Spiritualitet	82
Spiritualitet, selvutvikling og endring	84
Selvutvikling og rus	85
Nærhet til naturen	86
Konflikt og konsensus	87
6.3 Oppsummering	91
7 Diskusjon	93
Innledning	93
Ønsket om å skape endring i samfunnet	93
Ønsket om å skape mening i eget liv	94
Muligheter for å skape endring	95
Radikal endring versus reformering av samfunnet	96
Paradigmeperspektivet	97
7 Referanseliste	98
Avis kilder	102
Webreferanser:	102
Vedlegg 1	103
Intervjuguiden	103
Vedlegg 2	106
Informasjon til deltakere i masterprosjektet om økolandsbyer.	106

1 Innledning

Bakgrunn for valg av tema

«La oss ikke skryte for mye av seirene våre over naturen. For hver slik seier tar naturen revansj. I første omgang oppnår vi de resultatene vi har beregnet, men i andre og tredje omgang har disse seirene helt andre og uforutsette virkninger, som bare alt for ofte opphever de første resultatene» (Engels 1962:453, sitert i Gåsdaal & Sande 2009:21).

Med industrialiseringen og befolkningseksplosjonen på 1800-tallet begynte menneskehetens utvikling for alvor å gå på bekostning av jordens økosystemer. Allerede da ble enkelte bevisst på de mulige negative konsekvensene av denne prosessen. Engels profetier fra midten av 1800-tallet blir i dag bekreftet gjennom en økt forståelse av sammenhengen mellom menneskets inngripen i naturen og miljøproblemene. Mange peker i dag på behovet for rask handling. Allikevel klarer ikke verdens nasjoner å komme til enighet om hvordan vi skal løse miljøutfordringen i samtiden. Økologiske hensyn må til stadighet vike til fordel for maktstrukturer og ønsket om ubegrenset økonomisk vekst (Gåsdaal og Sande 2009:12-16).

Det økte fokuset rundt miljøproblemene har ført til at miljøvennlige holdninger har begynt å bre seg i samfunnet. På det individuelle plan kan det virke som ideer knyttet til miljøvern begynner å få grobunn: Et økt fokus på miljøvennlig forbruk, økologisk matproduksjon og resirkulering er mulig et tegn på en økt bevissthet i samfunnet rundt hvordan vår livsførsel innvirker på det globale miljøet.

Jeg har i denne studien snakket med liten gruppe mennesker som har tatt miljøengasjementet et skritt videre. De ønsker å organisere hele livet sitt i forhold til økologiske prinsipper og forsøker å leve på en måte som ikke innvirker negativt på jorden økosystemer. Målet deres er å virkeliggjøre sine miljøvennlige holdninger på en helhetlig måte i dagliglivet.

Tema for denne oppgaven er økolandsbyer. Økolandsbyer er et forsøk på å kombinere et fellesskapsdesign med et økologisk design. Medlemmene stiller seg kritiske til kulturelle treder som individualismen og materialismen i samtiden og forsøker å utvikle en livsform som er tuftet på bærekraftige prinsipper, både i henhold til det globale miljøet og det mellommenneskelige.

Økolandsbybevegelsen er en bevegelse i vekst på verdensbasis. Foreløpig er det fire formelle økolandsbyer i Norge, hvorav tre er i oppstartsfasen. Økolandsbyer er et lite utforsket tema, i hvert fall i Norge men også internasjonalt. Formålet med denne oppgaven er blant annet å generere ny kunnskap om dette fenomenet i en norsk sammenheng. Økolandsbyer kan trolig bidra til å gi oss økt innsikt i alternative, bærekraftige løsninger for energi, byggemetoder, matproduksjon og mellommenneskelige relasjoner. At bevegelsen er i vekst kan også forstås som et levende eksempel på et økt miljøfokus i samtiden og slik fortelle oss noe om hvilke prosesser som rører seg i samfunnet.

Bakgrunn for valg er tema er et personlig miljøengasjement. Jeg opplever et økt fokus på spørsmål knyttet miljø både i min omgangskrets og i samfunnet generelt. Jeg synes økolandsbyer er spennende fordi beboerne forsøker å gjennomføre det mange av oss snakker om i faktiske handlinger. Hva er det som får enkelte mennesker til å ta skrittet fra (miljø)holdning til handling?

Problemstilling

Problemstillingen tar utgangspunkt i meningsaspektet som medlemmene i økolandsbyene tillegger økolivsstilen. Det overordnede spørsmålet jeg søker å belyse er; *hvilken motivasjon og ambisjon som ligger til grunn for den økologiske livsstilen*. Et hovedfokus i analysen vil være medlemmenes forståelse av sitt prosjekt, deres syn på sosial endring og hvilken rolle de selv mener at økolandsbybevegelsen spiller i arbeidet med å skape et bærekraftig samfunn. Et underspørsmål vil derfor bli om medlemmene har et høyere politisk mål med prosjektet sitt, om de ønsker at den økologiske livsførselen skal spre seg til de bredere lag av befolkningen, eller om livsstilen er et mål i seg selv for den enkelte.

Jeg vil også undersøke hvilke metoder medlemmene tar i bruk for å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning, samt hvilke implikasjoner medlemmene forståelse av forholdet menneske/ natur har for metodene de tar i bruk

Begrepsavklaring

Den overordnede problemstillingen min tar sikte på å forstå hvilken motivasjon som ligger til grunn for det økologiske prosjektet. Et motiv kan forstås som en årsak til handling. Motivasjon svarer følgelig på spørsmålet om hvorfor en bestemt type handling har funnet sted

(Moisander 2007). Motivasjon refererer gjennom oppgaven til handlingsgrunnlaget. Hvorfor har medlemmene valgt å engasjere seg i økolandsbyprosjektet? Hva forårsaket engasjementet? Motivasjon refererer også til mening, siden mennesker ofte føler seg motivert til å gjøre handlinger som fremstår som meningsfulle for dem (Moisander 2007). Hva er det ved økolandsbyprosjektet oppleves som meningsfullt for medlemmene? Hva gir medlemmene mening? Hva legger informantene i betegnelsen et meningsfylt liv?

HØL og BØL

Studien tar utgangspunkt i to landsbyer. Hurdalsjøen økolandsby, HØL, er landets første offisielle økolandsby. Den har vært i drift i ti år, og består i dag av seks familier. HØL har en ambisjon om å vokse seg større, og ønsker å ha en levende landsby med et rikt kulturliv og næringsvirksomhet. De siste årene har medlemmene derfor jobbet med reguleringsplanen for landsbyen, som i dag er regulert til 55 boliger, kultur, -nærings -og gårdstun. I første omgang skal det bygges 21 boenheter i HØL. Mye tid og krefter har blitt brukt på å få tillatelse og finansiering til å bygge ut landsbyen, og de har per i dag enda ikke fått klarsignal til å starte utbyggingen.

Bergen økolandsby, BØL, er ennå ikke en realitet. Det har omkring hundre medlemmer, men kun en liten kjerne som jobber aktivt. I 2006 ble BØL inkludert i kommunes reguleringsplan for Haukåsmyrene. Siden den tid har medlemmene jobbet med reguleringsplanen for landsbyen og forsøkt å få kommunen til å si noe bindende i forhold til oppstarten av BØL. De har foreløpig ikke fått noe forpliktende svar og føler seg nedprioritert av kommunen. Allerede i dag holdes det mange kurs om permakultur, økologisk dyrkning med mer i regi av BØL.

1.2 Gangen i oppgaven

Teori om nye sosial bevegelser vil utgjøre mye av det teoretiske grunnlaget for oppgaven, samt tidligere forskning på feltet. Økolandsbyer vil først bli satt en sosialbevegelseskontekst. Et endringsperspektiv vil være i fokus gjennom oppgaven.

Datamaterialet mitt består av ni kvalitative intervjuer med sju informanter, samt et introduksjonskurs om økolandsbyer i regi av HØL.

I tråd med tidligere forskning på feltet (Ergas 2010; Pepper 1991; Kriby 2003) identifiserte jeg to hovedtendenser i datamaterialet blant svarene på hvorfor informantene mine ønsket å flytte inn i en økolandsby, selv om vektleggelsen av hva som motiverer avviker noe fra tidligere studier. De to hovedmotivasjonsfaktorene er; ønsket om å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning og ønsket om et mer meningsfylt liv. Motivasjonsgrunnlaget er tett knyttet til medlemmenes kritikk av aspekter ved dagens samfunn, både på politisk og kulturelt plan, og vil gjennom oppgaven behandles separat til tross for at de i realiteten er tett forbundet.

Motivasjonsfaktorene danner utgangspunktet for oppgavens to analysekapitler. Det første analysekapitlet søker å belyse arbeidet medlemmene gjør for å påvirke samfunnet i en mer miljøvennlig retning. Økolandsbyer er organisert etter bærekraftige prinsipper. En intensjon om å være selvforsynt på store deler av maten og energibehovet ligger til grunn for prosjektet. De ønsker å teste ut og utvikle alternative energiformer. HØL har en ambisjon om å bli et pluss-samfunn, at landsbyen genererer mer energi enn den forbruker. Gjennom en miljøvennlig og bærekraftig livsstil ønsker medlemmene å vise samfunnet rundt hvordan det er mulig å leve sine liv uten å skade jordens økosystemer. Det er i denne «signalfunksjonen» det største endringspotensialet til økolandsbyer ligger, både i følge medlemmene selv og tidligere forskning på feltet. Den andre formidlingsstrategien til medlemmene er samarbeid. Fremfor å isolere seg fra omverdenen søker de kontakt og samarbeid med lokalsamfunnet, politikerne, media og andre økosamfunn. Gjennom å spre informasjon, holde ulike kurs og teste ut alternative byggemetoder og energiformer ønsker medlemmene å sette fokus på økologi og bærekraftighet i samfunnet.

Det andre analysekapitlet tar sikte på å formidle hva det er ved økolandsbytilværelsen som appellerte til den enkelte. Medlemmene kan sies å ha et post-materielt verdigrunnlag, og er mer opptatt av spørsmål knyttet til selvrealisering, livskvalitet og det mellommenneskelige enn materielle verdier. Ønsket om selv å sette rammene for eget liv, nærhet til naturen, selvutvikling og spiritualitet er viktige grunner for at den enkelte valgte å engasjere seg i økolandsbyprosjektet. Det fremstår for meg som den utslagsgivende faktoren allikevel er ideen om å skape et fellesskap omkring disse delte ideene. Ønsket om et meningsfylt liv vil settes i sammenheng med en individualistisk tilnærming til endring, og det vil argumenteres for at heller ikke mer personlige hensyn utelukker et samfunnsperspektiv. Dette henger sammen med «signalfunksjonen» identifisert i første analysekapitel.

I avslutningskapitlet vil det først redegjøres for oppgavens hovedfunn. Dernest vil det pekes på hvordan økolandsbybevegelsen på mange måter kan sies å utfordre de tradisjonelle skillelinjene i forhold til endring; hvor et konfliktperspektiv ofte sidestilles med ønsket om endre samfunnet radikalt og konsensustilnærming med ønsket om reformering av samfunnet. Det vil argumenteres for at økolandsbybevegelsen etterlyser et behov for å endre vår forståelse av verden radikalt til tross for at de søker konsensus og samarbeid fremfor konflikt. Dette vil bli satt i sammenheng med medlemmenes forståelse av verden og syn på forholdet menneske/natur.

2 Hva er en økolandsby?

Økolandsbyer er et relativt nytt fenomen, og termen ble først kontekstualisert av Robert Gilman tidlig på 1990 tallet som et forsøk på å kombinere et fellesskapsdesign med et økologisk design (Ergas 2010:34-35). Landsbyene er grunnlagt med en intensjon om å skape en bærekraftig samfunnsmodell. Det er vanlig at medlemmene eksperimenterer med miljøvennlige byggeteknikker og alternativteknologi, og det foreligger ofte en ambisjon om høy grad av selvforsyning i forhold til mat og energi (Wight 2008:17-20). Økolandsbyer er en type intentional community, som kan oversettes til intensjonelle fellesskap. Et intensjonelt fellesskap blir definert som: *“a group of people, usually at least five individuals, including some not related by blood, marriage, or adoption, who have chosen to live together with a common purpose, working cooperatively to create a lifestyle that reflects their shared core values”* (Kozeny 1995:18). I økolandsbyer er disse delte kjerneverdier blant annet et felles fokus på bærekraft, selvforsyning av mat og energi, utvikling av grønne energikilder, økologisk dyrking, nærhet til naturen og et ønske om å bo i et fellesskap.

Økolandsbyer tilhører i følge Schehr en fjerde bølge av intensjonelle fellesskap (Schehr 1997: 25). Kanter har identifisert tre tidligere bølger gjennom historien; «Communitarian-bevegelsen» i det romerske riket for over 2000 år siden, «Communitarian-bevegelsen» i Nord Amerika fra 1600 til 1900 tallet og hippiebevegelsen på 60-70 tallet (Kanter 1972)¹. Den fjerde bølgen av intensjonelle fellesskap deler visse fellestrekk med de foregående bevegelsene, som for eksempel deres søken etter en større nærhet til naturen og et utgangspunkt tuftet på samarbeid og ikke-voldelige prinsipper. Dagens bevegelse skiller seg allikevel på mange punkter fra de foregående: Selv om det er vanlig med noe felleseie, deler ikke medlemmene lenger alt av materiell eiendom, arbeid eller omsorg for barn og eldre. Medlemmene har også et mer tradisjonelt syn på seksualitet. Dagens fellesskap er ofte mye mindre enn tidligere. Fellesskapene er grunnlagt med en ambisjon om flat struktur og konsensusstyring, og det er ofte utviklet metoder for konflikthåndtering. Dagens bevegelse skiller seg fra de tidligere gjennom at de søker kontakt med samfunnet rundt. Fremfor å trekke seg tilbake til landlige omgivelser søker medlemmene aktivt å nå ut med sine ideer i samfunnet. Fellesskapene er også tett forbundet seg i mellom gjennom ulike nettverk (Schehr 1997).

¹Reformbevegelsen, «Lebens reform» i Østerrike, Sveits og Tyskland på 1910-1930-tallet som bestod av kunstnerkolonier som «Monte Verita» etc. kan trolig også regnes som en slik «bølge».

3 Teoretiske perspektiver

3.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket analysen av datamaterialet vil basere seg på, samt tidligere forskning på feltet. I denne oppgaven opererer jeg med en forståelse av økolandsbyersom sosial bevegelse. Teori om nye sosial bevegelser utgjør derfor en stor del av analyseverktøyet for denne avhandlingen. Først vil fenomenet økolandsby plasseres i konteksten for sosial bevegelse. Dernest vil jeg kort redegjøre for generell teori på nye sosiale bevegelser, for å så se nærmere på enkelte bidrag som virker egnet til å belyse oppgavens problemstilling. Jeg vil i hovedsak konsentrere meg om Meluccis og Habermas` forklaringer av hva det er som motiverer til sosial mobilisering gjennom å peke på hva de mener er de sentrale konfliktene i dagens samfunn. Deretter vil jeg se på hvilke kriterier Habermas, Melucci og Touraine hevder må ligge til grunn for å betegne en sosial bevegelse som vellykket. Både forestillingen om at det er noe fundamentalt nytt med dagens bevegelser og enkeltteoretikerne har blitt utsatt for kritikk. Jeg vil kort vise til den generelle kritikken og trekke frem de områdene som er relevante for tematikken i denne oppgaven. I kapitlets neste del vil jeg ta for meg tidligere forskning på økolandsbybevegelsen.

3.2 Økolandsby som en sosial bevegelse

Økolandsbyer kan ses som en del av en større miljøbevegelse. Miljøbevegelsen kan defineres som *«all formally and informally organized participation and communication intended to prevent or remediate [interference with] interaction between living organisms on and below the surface of this planet and the physical conditions obtaining on and within it; between this planet and the atmosphere; between the oceans, rivers and lakes...and land masses; between human populations and other species»* (Sperber 2003:5-6). Økolandsbybeboernes mål om å leve et enkelt og bærekraftig liv i symbiose med naturen er blant annet tuftet på et ønske om å minske de menneskeskapte miljøproblemene. Både gjennom å påvirke samfunnet rundt dem og ved at de selv prøver å minimere sitt fotavtrykk på planeten, forsøker de å bidra til å skape en snuoperasjon i forhold til menneskets overforbruk av jordens ressurser. Gilam peker på menneskelig aktivitet som blir *«harmlessly integrated into the natural world»* i sin definisjon av økolandsbyer (Gilam 1991:10).

Økolandsbyer kan likevel sies å være en nisje innenfor miljøbevegelsen. Miljøbevegelsen i Norge preges i dag nokså mye av store miljøvernorganisasjoner som retter arbeidet sitt mot det politiske systemet. Målet for disse organisasjonene er å endre lovverket og miljøpolitikken i favør av det globale miljøet. De samarbeider tett med statlige myndigheter og aktivitetene retter seg ofte mot offentlige virkemidler og støtteordninger. Medlemmene i slike organisasjoner blir ofte passive (Bortne et al. 2001; Selle og Strømsnes 1996). At staten bevilger økonomiske midler til miljøvernorganisasjonene har ført til sterke bånd mellom miljøvernmyndighetene og miljøorganisasjonene i Norge (Gåsdaal & Sande 2009: 127-130). Økolandsbybevegelsen retter seg i mindre grad mot det politiske systemet og kan sies å være mer «livsverden orientert» med fokus på direkte handling i dagliglivet. Bevegelsen kjennetegnes av en frivillig nedgang i materiell standard ved at beboerne bevisst endrer sin livsstil som en direkte reaksjon på konsummønstrene og materialismen som preger samtiden (Schor 1998). Innenfor miljøbevegelsen kan en identifisere to grupperinger som i hovedsak baserer «aksjonene» sine på direkte med utgangspunkt i livsverden fremfor lovendring på system nivå. Skillet mellom disse går på at den ene er villig til å bruke radikale midler for å oppnå sine mål, mens den andre velger en mer fredfull tilnærming og forsøker å endre samfunnet gjennom sitt konsum, ved å spre informasjon, gå foran som gode eksempler og andre ikke voldelige metoder. Økolandsbybevegelsen hører til under sistnevnte gruppe, mens den første gruppen er representert ved grupper som for eksempel Earth First, Greenpeace og Sea Shepherd. Også anarkistiske og miljøforkjempende ungdomsgrupper tilhører denne grupperingen (Katsiaficas 2006; Wight 2008).

Økolandsbybevegelsen er en bevegelse i rask vekst på verdensbasis (Smith 2002). Mange økolandsbyer oppstod på 1990 tallet, en periode preget av økt miljøbevissthet og fokus på menneskeskapte miljøproblemer (Schor 1998). Bevegelsen begynte å ta form ved opprettelsen av det danske økolandsbynettverket i 1993 (Wight 2008). I dag er bevegelsen et verdensomspennende fenomen. Global Ecovillage Network, heretter GEN, er en medlemsorganisasjon hvor økosamfunn kan kommunisere seg i mellom og deler ideer, erfaringer, kunnskap om blant annet alternativ teknologi. Medlemsnettverket består av mange hundre økolandsbyer spredt over hele verden. Siden definisjonene av økolandsbyer varierer er det vanskelig å si nøyaktig hvor mange økolandsbyer som finnes. GENs anslag er likevel; rundt 200 økolandsbyer i Europa, 500 i Afrika, 25 i Asia og 170 i Amerika². I Norge er det i

² Informasjonen om antall økolandsbyer i verden kommer fra personlig mailutveksling med GEN.

skrivende stund fire formelle økolandsbyer, hvorav tre fortsatt er i oppstartsfasen. I tillegg finnes et titalls prosjekter som er under planlegging³.

3.3 New Social Movements-perspektivet

Økolandsbybevegelsen faller inn under kategorien nye sosiale bevegelser. Teori om nye sosial bevegelser, heretter NSM-teori, opererer ofte med et skille mellom gamle og nye bevegelser. Sosiale bevegelser før 1960 blir regnet som gamle og kjennetegnes av et instrumentelt handlingsgrunnlag. Bevegelsene forfulgte konkrete mål og ble motivert av materielle, egne – og klasse/gruppe interesser. Arbeiderbevegelsen, bondebevegelsen og den tidlige kvinnebevegelsen hører inn under denne kategorien. Til de nye bevegelsene regnes blant annet miljøbevegelsen, fredsbevegelsen, solidaritetsbevegelsen med den tredje verden, kvinnebevegelsen etter 1960 og bevegelser for ulike minoritetsgrupper. Motivasjonen for deltagelse blir ikke i like stor grad forstått på bakgrunn av deltagerens ønske om å bedre sin egen materielle posisjon i samfunnet, men heller ut fra sosiale og verdimeslige spørsmål. De nye bevegelsene sies å være tuftet på et postmaterielt verdigrunnlag hvor deltagerne søker å realisere verdimeslige prosjekter for seg selv og samfunnet. De nye bevegelsene er i følge NSM-teori mer rettet mot samfunnets kulturelle og sivile sfære. De kjemper i større grad for selvbestemmelse, kontroll over meningsproduksjon og konstruksjonen av nye kollektive identiteter, enn omfordelingsspørsmål og ønske om økt makt (Buechler 2000). Jürgen Habermas, Alberto Melucci og Alan Touraine tilhører dette perspektivet.

Min overordnede problemstilling tar sikte på å forstå hvorfor medlemmene i økolandsbyene har valgt og engasjert seg i prosjektet; hvilken motivasjon og ambisjon som ligger til grunn for deltagelsen i prosjektet. Jeg søker å forstå deres motivasjon blant annet gjennom å se på hva de enkelte teoretikerne har pekt på som de sentrale konfliktene i dagens samfunn. Jeg vil derfor nå redegjøre for hvilke faktorer Habermas og Melucci hevder forårsaker sosial mobiliseringen i dagens samfunn.

Motivasjonsgrunnlaget

I tråd med NSM påpeker Habermas at konflikten i dagens samfunn i hovedsak dreier seg rundt spørsmål knyttet til livsstil, identitet og symbolsk reproduksjon. Han opererer med et

³ Hovedkilden til informasjon om økolandsbyer i Norge er opplysninger fra informantene mine.

teoretisk skille av samfunnet mellom system og livsverden, og er bekymret for systemets kolonisering av livsverden i det moderne samfunn. Samfunnets materielle reproduksjon foregår i systemverden; staten og markedet, som styres av penger, makt og en strategisk handlingstype, mens den symbolske reproduksjonen foregår i livsverden gjennom overføring av normer, språk og verdier fra en generasjon til den neste. Livsverden kjennetegnes av den kommunikative handlingen som er tuftet på språklig formidlet forståelse og gjensidig solidaritet. Problemet i det moderne samfunn er i følge Habermas at styringsmediene penger og makt har trengt inn i livsverden. Dette referer han til som systemets kolonisering av livsverden. At penger og makt erstatter den kommunikative handlingen i livsverden gir problemer for samfunnets symbolske reproduksjon, og fører til sosiale patologier som tap av mening, normoppløsning og individuelle psykiske problemer (Habermas 1987:119-152). Nye sosiale bevegelser forsøker å dekolonisere livsverden fra penger og makt, og slik gjenvinne kontrollen over eget liv. De er i følge Habermas et uttrykk for en «stille revolusjon» som dreier seg om verdier og holdninger i samfunnet i forhold til livskvalitet, rettigheter, og mulighet til selvrealisering samt deltagelse. Habermas viser i denne sammenhengen til Inglehart (1979) som beskriver postmaterialistiske verdier som drivkraften bak nye sosiale bevegelser. “Postmaterialisten” lever ut en kritikk som motsetter seg den dominerende konsumkulturen; som kjennetegnes av et ønske om materiell akkumulasjon heller enn å møte menneskets reelle materielle behov. Ikke-materialistiske verdiprioriteringer blir følgelig den viktigste indikatoren i forhold til deltagelse i de nye sosiale bevegelsene (Habermas 1987: 374 – 394).

I tillegg til å respondere på de selvdestruktive konsekvensene av et ønske om stadig økende økonomisk vekst i samtiden, refererer Habermas også til nye sosiale bevegelser som forsvarere av livsverden mot systemets angrep på det organiske livsgrunlaget. Forurensningen og miljøødeleggelsene som konsekvens av den stadig voksende industrien som så synlig berører det organiske fundamentet til livsverden, gjør i følge Habermas mange dramatisk klar over hvilke verdier det er som gjør livet verdt å leve. Protesten utløses også på bakgrunn av systemets kompleksitet i forhold til de nye menneskeskapte farene. Han peker på den overveldende angsten som blir katalysert når vi står overfor de mulige konsekvensene av en rovdrift på naturen, siden mennesket moralsk sett er ansvarlig for dette, men allikevel ikke lenger kan ta moralsk ansvar fordi det foregår på en skala utenfor vår kontroll. I tillegg til å befri livsverden fra styringsmediene penger og makt, slik at denne sfæren igjen kan styres gjennom språklig formidlet enighet og kommunikativ handling, tar de nye sosiale bevegelsene

altså opp diskusjonen rundt systemets legitimitet og hvorvidt dette fungerer optimalt, samt søker å komme frem til ny enighet på disse områdene gjennom kommunikativ handling. På denne måten både utfordrer og beskytter de det værende og muliggjør endring gjennom å skape diskusjon tuftet på ikke materielle interesser, heller enn å ønske å akkumulere penger og makt (Habermas 1987: 393 – 403).

Ut fra Meluccis perspektiv kan Habermas` bekymring forstås i sammenheng med hvordan makten er organisert i dagens samfunn. Melucci lener seg på Foucaults (1999) forståelse av makt og hevder at makten i det moderne samfunn har endret form. Makten som tidligere opererte på et synlig plan, skjuler seg nå i økende grad bak regulering og funksjonelle koder. Den har endret karakter til å bli mer subtil, autonom og nøytral, og har spredd seg til alle sfærene i dagliglivet. Inngrepene blir gjort på områder som tidligere fremstod som naturgitte, og selve reproduksjonen, eksistensen, helsen og overlevelsen blir nå gjort til mål for kontroll. Selv om denne innblanding kan medføre flere valgmuligheter for individene, øker den på samme tid tendenser til regulering, normalisering, innblanding og disiplin i dagliglivet (Melucci 1992:89). De nye systemkonfliktene som oppstår på bakgrunn av den økte innblanding handler om muligheten mennesker selv har til å kontrollere forholdene for egne handlinger. Disse konfliktene sentreres ofte rundt de områdene av systemet som er viktige i forhold til produksjonen av informasjon og mening, som utdanningssystemet, siden det er på disse områdene presset om å tilpasse seg er størst. Paradokset ligger i at det er de områdene som i utgangspunktet fremmer selvrefleksivitet og selvdefinering som er de mest utsatte for regulering. De som involverer seg i samtidens bevegelser er ofte mennesker som i særlig grad blir utsatt for dette presset, noe som resulterer i at medlemmene i dagens bevegelser ofte tilhører den utdannede middelklassen (Schehr1997:64-66). I følge Melucci er den viktigste sosiale effekten av samtidens bevegelser at de synliggjør denne skjulte makten som opererer i dagliglivet (Melucci 1992:89).

Melucci forbinder sosiale bevegelser med forandring og søker gjennom sitt arbeid å fange kompleksiteten i sosiale bevegelser som sosial forandring. De sosiale bevegelsene må ses i sammenheng med dyptgående endringer i komplekse samfunn og hvilke konsekvenser disse har for individet. Miljøbevegelsen er i følge Melucci et tegn på at det foregår en radikal forandring i forhold til kulturelle koder og sosiale relasjoner i dagens samfunn. Han hevder at den økte oppmerksomheten rundt miljøproblematikken i dag er et uttrykk for at vi begynner å se virkeligheten på en ny måte, og at de kollektive og individuelle behovene i samfunnet er

under endring. «*Det vaxande interesset for det ekologiska problemet ar ett symptom på forändringar som går lång utöver frågorna om miljon*» (Melucci 1992:107). Miljødiskusjonen er for det første et tegn på at samhandlingen har endret karakter og vitner derfor om et systemproblem. Mennesker over hele verden forbindes i dag gjennom ulike nettverk og det komplekse samfunn har en verdensomspennende karakter. Meninger sirkulerer globalt, noe som krever en fornyelse av våre kognitive modeller, våre forventinger og vårt syn på virkeligheten. For det andre vitner miljøproblematikken om en endring i den kulturelle sfæren av samfunnet. Kulturen i et samfunn gir mening til ting og relasjoner. Samtiden kjennetegnes i følge Melucci av at vi er på vei bort fra en tid der økonomien er styrende for så mange aspekter av det sosiale liv. I overgangsfasen blir økonomisk utbytte og politiske beslutninger fortsatt betraktet som det fundamentale, men mennesket begynner å innse at selve livsgrunlaget vårt ikke er middelstyrt, men et mål i seg selv. På politisk nivå brukes fortsatt en teknisk terminologi i forhold til miljøproblematikken, for eksempel når politikerne snakker om kostnader knyttet til miljøproblemen eller kjøp av klimavoter. Miljøbevegelsen er et uttrykk for at de symbolske kodene i samfunnet er under endring, fordi endring i det komplekse samfunnet skjer gjennom en endring av symbolkodene; handlingens effektivitet avhenger av de kulturelle modellene som organiserer våre hverdagsrelasjoner, det politiske systemet og produksjons- og forbruksmønstrene. For det tredje er det økologiske problemet av en global art. Det påvirker ikke en gruppe, en klasse eller en nasjon, men hele menneskeheten som sådan. Miljøproblemen kan bare løses gjennom at vi får en ny forståelse av forholdene oss mennesker i mellom og vårt forhold til naturen. Miljøproblematikken er et uttrykk for en konflikt i den psykologiske dimensjonen av systemet og vitner om et behov for en ny type solidaritet og omdefinering av våre kriterier for sameksistens (Melucci 1992: 107-110). Miljøbevegelsen blir dermed, i følge Meluccis konstruktivistiske tilnærming, mer et uttrykk for de nye spenningene som kjennetegner dagens komplekse samfunn enn en reaksjon på objektive forhold ved det globale miljøet.

I likhet med Habermas hevder Melucci at det som drivkraften i dagens sosiale bevegelser er ønsket om å frigjøre seg fra systemet og kontrollen i dagliglivet, og selv definere rammen for eget liv og handlinger. Melucci hevder at bevegelsene ofte lever den forandringen de ønsker fremfor å prøve og skape endring på systemnivå, og i det politiske feltet. Selvrealiseringsaspektet og utviklingen av alternative levesett blir selve målet for bevegelsen. Bevegelsen blir altså et mål i seg selv og ikke kun et middel for å nå et annet (Schehr 1997: 64-66). Dette er kjennetegnende også for dagens miljøbevegelse. Den er i følge Melucci ikke i

så stor grad rettet opp mot den institusjonelle politikken, men mer opptatt av hverdagsøkologi og selvrealisering gjennom endring av identitet. Formålet med deltagelsen i miljøbevegelsen er dermed ikke nødvendigvis å skape endring på systemnivå, men kontrollere betingelsene for egne handlinger og bedre sin egen livskvalitet (Melucci 1992:206).

Muligheter for å skape endring

For å undersøke økolandsbybevegelsens potensielle muligheter for å lykkes i å nå sine mål og ambisjoner er det hensiktsmessig å se på hvor Melucci, Touraine og Habermas hevder at endringspotensialet til en sosial bevegelse ligger.

Melucci definerer en sosial bevegelse som *«ett handlingssystem, vilket omfattar tre dimensioner. Den första ar solidaritet, vilket innebar att en kansla och en definition av ett vi skapas. For det andra måste en rörelse alltid förstås i relation til en social konflikt – den befinner sig på ett handlingsfalt som den delar med en opponent, med vilken den strider om materiella och kulturella varden. For det tredje utmanar och överskrider en social rösla granserna for de sociala system inom vilka den agerar – darmed producerar den social förändring»* (Melucci 1992:10).

For det første må det altså utvikles en følelse av solidaritet innad i gruppen. Dette skjer i følge Melucci gjennom at gruppen utvikler en kollektiv identitet. Dette er en viktig faktor når Melucci forsøker å forklare hvordan individer blir innblandet i kollektiv handling. Den kollektive identiteten er; *«process dar aktörerna producerar gemensanna kunskapsramar som sätter dem i stånd att bedoma sin omgivning samt berakna kostnader for och vinster av sin handling. De definitioner som foruleras ar delvis resultat av förhandlade interaktioner och inflytanderelationer, delvis frukten av ett emotionellt igenkännade»* (Melucci 1992: 50). En sosial bevegelse er i følge Melucci resultatet av en interaksjonsprosess hvor den kollektive identiteten konstrueres. Denne prosessen er viktig å ta i betraktning for å forstå hvordan aktørene tillegger handlingene sine mening. For å analysere hvordan den kollektive identiteten skapes er det nødvendig å ta utgangspunkt i den kollektive handlingens mellomliggende nivå. Dette innebærer å bringe inn i analysen hvorfor individer bestemmer seg for at de deler visse orienteringer og bestemmer seg for å handle kollektivt, altså prosessen hvor aktørene definerer forholdene for felles handling. Før individene vet, i det minste på et elementært nivå, hva som er innholdet av et «vi», kan ikke den kollektive mobiliseringen settes i gang. Prosessen med å utvikle en kollektiv identitet innebærer altså at

individene utvikler et felles kognitivt rammeverk i forhold til delte orienteringer og mål, slik at det oppstår en relasjon hvor individene gjenkjenner seg som en del av et felleskap. Aktørene må erkjenne sin kollektive status og etablere kollektive mål og handlingsstrategier. (Melucci 1992: 45-51). For det andre må en sosial bevegelse alltid være i en sosial konflikt, ha en klart definert oppponent. For det tredje må den utfordre grensene for det sosiale systemet den opererer i. Det er slik den muliggjør sosial forandring.

Melucci hevder at samtidens sosiale bevegelser primært opererer som tegn i dagliglivet, sfæren hvor mening produseres. Han betegner dem som nettverk av mening (Melucci 1992:71-93). Men bevegelsene er i følge Melucci også meta-politiske. Gjennom å operere i den symbolske sfæren i samfunnet evner de og reise spørsmål ved mange av basisdilemmaene i dagens komplekse samfunn, som ikke kan løses gjennom politiske beslutninger. Gjennom sine alternative måter å tenke og leve livet sitt på overfører de også dette signalet til resten av samfunnet; det omkringliggende samfunnet også blir bevisst på at andre virkelighetsoppfatninger og handlingsformer er mulig, og gjennom dette synliggjøres makten i samfunnet (Melucci 1992:71-93).

For at en sosial bevegelse skal kunne lykkes og dermed evne å skape sosial forandring, må den i følge Touraine også oppfylle tre kriterier. I likhet med Melucci betoner Touraine nødvendigheten av følelse av enhet, synlig sosial konflikt og en fremtidig ide for samfunnet i sin definisjon av en sosial bevegelse. En sosial bevegelse er «*the organized behavior of a class actor struggling against his class adversary for the social control of historicity in a concrete community*» (Touraine 1981:77). Touraine forstår ikke nødvendigvis klasse på bakgrunn av samfunnets økonomiske lagdeling, men gjennom aktørens egen selvforståelse. Klassetilhørighet bestemmes ikke som hos Marx ut fra objektive samfunnsforhold, men i samme bane som Melucci gjennom at aktørene bevisst identifiserer seg med hverandre som en sosial gruppe (Touraine 1981:68-71). Identifisering med en klart definert sosial gruppe som medlemmene i bevegelsen kjemper i interesse for, er følgelig det første kriteriet som må være oppfylt for at en bevegelse skal lykkes. For det andre må gruppen ha en klart definert fiende. Bevegelsen burde ikke rette seg mot staten i sin helhet, men trenger å spesifisere nøyaktig hvilke sosial gruppe i samfunnet den kjemper imot. For det tredje må en sosial bevegelse ha en alternativ, ikke «tilbaketrekkende», modell for fremtiden som erstatter dagens teknokratiske modell. Sosiale bevegelser trues nemlig i følge Touraine av to farer; at bevegelsen kun orienterer seg mot staten for å oppnå økt innflytelse og makt, eller trekker seg

tilbake til «communal Utopias» og dermed blir det han betegner som en «anti-bevegelse». En slik tilbaketrekning hindrer i følge Touraine både spredningen av gruppens interesser og dermed dens mulighet for å utvikle seg til en ekte sosial bevegelse, samtidig som den åpner opp for muligheten for videre dominans og utnyttning gjennom systemet (Schehr 1997: 12-13). Aktøren i en sosial bevegelse må med andre ord vite «*in whose name one is fighting, against whom, and on what grounds*» (Touraine 1981:81) for at bevegelsen skal evne å skape den forandringen som ønskes i samfunnet (Touraine 1981:80-96).

Nye sosiale bevegelser danner i følge Habermas grunnlaget for en autonom offentlighet, upåvirket av styringsmediene penger og makt, i det moderne samfunn. Offentligheten, som skapes ut fra det sivile samfunn, er området for frivillige sammenslutninger som sosiale bevegelser. Den befinner seg på et mellomnivå mellom systemet og livsverden, og skaper en forbindelse mellom disse sfærene. Offentlighetens funksjon er å fange opp viktige temaer i samfunnet, sette disse på dagsorden og legge press på det politiske systemet slik at den offentlige mening blir integrert i lovverket og samfunnets styringsorganer. Altså at «*lovens adressater også skal være dens forfattere*» (Aakvaag 2008:188). Politikernes rolle er å omdanne den offentlige diskusjon til lover. Dette er en normativ forventning om hvordan demokratiet og politiske prosesser burde fungere, som i følge Habermas ikke oppfylles i dagens samfunn. I praksis styres det moderne samfunn i stor grad av et byråkratisk statsapparat og et selvregulerende marked, som i økende grad trenger seg inn i livsverden. Massemedia er den mest dominante formen for offentlighet i dagens samfunn. Men Habermas påpeker massemedias manglende evne til å oppfylle offentlighetens kritiske funksjon siden de ofte styres av motstridende interesser, penger og makt. Nye sosiale bevegelser genereres ut fra konflikten mellom systemet og livsverden i dagens samfunn, og gjenspeiler bekymringene i samfunnet knyttet til statens og markedets innblanding i livsverden. Siden de befinner seg i den private sfæren, som i mindre grad styres av penger og makt, muliggjøres en genuin offentlig debatt som stiller spørsmål ved systemets legitimitet og troverdighet (Habermas 1991: 65-78).

I følge Habermas ligger endringspotensialet til nye sosiale bevegelser i deres doble logikk. I tillegg til å forsvare livsverdenen mot systemets økende inngripen, er de også nytenkende i sin natur gjennom at de stiller spørsmål ved mye av verdigrunnlaget i dagens samfunn, og muliggjør slik en offentlig diskusjon rundt konflikten i dagens samfunn.

3.4 Kritikk av ny sosialbevegelses teori

Betegnelsen "Nye sosiale bevegelser" har blitt mye kritisert. Hovedsakelig har mange stilt seg undrende til hva som egentlig er så nytt med sosiale bevegelser etter 1960 - tallet. Jeg vil med utgangspunkt i en artikkel av Craig Calhoun redegjøre kort for den generelle kritikken, og dernest se litt på kritikken av Melucci, Habermas og Touraine.

Calhouns overordnede poeng går ut på at sosial bevegelses teori opererer med et falskt historisk skille mellom nye og gamle sosiale bevegelser. Det vil være mer fruktbart å analysere alle sosiale bevegelser, gamle så vel som nye, ved hjelp av NSM teori. Nye sosiale bevegelser blir gjennom NSM paradigmet antatt å være fundamentalt forskjellig fra tidligere og blir ofte tolket som tegn på at vi har beveget oss inn i den postmoderne epoke. Calhoun påpeker gjennom artikkelen hvordan arbeiderbevegelsen og andre «gamle» sosiale bevegelser i sin spirende fase delte mange likhetstrekk med de «nye» bevegelsene, og at samfunnsvitenskapen derfor må være forsiktig med å forstå oppblomstringen av nye sosiale bevegelser som uttrykk for en ny historisk tid (Calhoun 1993).

Årsaken til at disse likhetstrekkene i sosialbevegelsesfeltet tidligere har blitt oversett i samfunnsvitenskapelige teorier må ses i sammenheng med hva som ble ansett som akademisk relevant tidlig på 1900 tallet. Sosialvitenskapen opererte på den tid med et veldig rasjonalisert begrep av det menneskelige liv og var mer opptatt av det instrumentelle aspektet ved kollektiv handling enn dens symbolske og kulturelle betydning. Spørsmål knyttet til identitet, seksualitet, estetikk etc. ble følgelig tilsidesatt til fordel for mer «seriøse" og teoretisk relevante saker, slik som samfunnets økonomiske struktur og omfordelingen av materielle resurser. NSM paradigmet muliggjør i følge Calhoun en dypere granskning og forståelse av sosialbevegelsesfeltet, men det bør være bevissthet på at det heller er synet på hva som er teoretisk relevant i forhold til samfunnsvitenskapelig teori som har endret seg, enn de sosiale bevegelsene. En anerkjennelse av at sosiale bevegelser i sin iboende form alltid kjennetegnes av karakteristika som i dag utelukkende tilskrives bevegelser etter 1960 tallet, ville muliggjøre en undersøkelse av hvilke sosiale faktorer som virker bestemmende for om sosiale bevegelser opplever spredning eller forening, vekst eller nedgang, i spesifikke historiske perioder (Calhoun 1993).

Kritikk av Melucci

En overordnet kritikk mot Melucci har vært at hans forståelse av makt i det komplekse samfunn. Melucci, inspirert av Foucault, hevder som nevnt at makten har skiftet form fra å operere på et synlig plan til i økende grad og skjule seg bak økt regulering av dagliglivet. Makten i det komplekse samfunn forstås som mer desertert, subtil, autonom og nøytral (Melucci 1992:89). Bartholomew og Mayer innvender i sin diskusjon av Melucci at han mangler en forståelse av samfunnet som strukturert av maktrelasjoner. Ved ikke å problematisere den ujevne maktfordelingen i samfunnet unngår han å ta høyde for trekk ved samtiden som sosial ulikhet, arbeidsledighet og problemer i den tredje verden. Selv om makten i dagens samfunn ofte opererer gjennom reguleringer i dagliglivet, innebærer ikke dette at hierarkiske relasjoner og økonomiske interesser ikke lenger avgjør hvem som sitter med makt i samfunnet (Bartholomew & Mayer 1992:148-149).

Det påpekes videre at samtidens sosiale bevegelser er mer tvetydige i sin form enn hva Melucci anerkjenner (Bartholomew & Mayer 1992:149). Han hevder den normale skjebne for samtidens sosiale bevegelser er «*either to become institutionalized – to produce new elites and to introduce change in everyday life- or to disappear into the streams of daily existence*» (Melucci 1989: 231). Bartholomew og Mayer hevder at Meluccis konsept av det komplekse samfunn ikke evner å fange variasjonene innenfor samtidens sosiale bevegelser. Ved å hevde at NSM kun befinner seg på den ene siden av paradokset som karakteriserer samtiden og med hovedfokuset på de latente handlingene som foregår utenfor den dominerende kulturen i samfunnet, som utfordrer de kulturelle kodene, evner ikke Melucci å fange dynamikken i bevegelsene. Hva som er aktuelt i samhandlingen til dagens sosiale bevegelser skifter kontinuerlig; forholdet mellom latens og synlighet, mobilisering og demobilisering, hvorvidt bevegelsen har en politisk karakter eller ikke er forhold som er i stadig endring. Slike karakteristika ved NSM blir i følge Bartholomew og Mayer vanskelig å gripe med Meluccis` ensidige fokus på latens og symbolske handlinger som motsetter seg den dominerende kulturen i samfunnet (Bartholomew & Mayer 1992:149-151). Melucci har også blitt kritisert for å operere med et for skarpt skille mellom den kulturelle/symbolske sfæren i samfunnet og den politiske sett i forhold til prosessen med å danne kollektiv identitet. I følge Melucci blir den kollektive identiteten hos samtidens sosiale bevegelser formet «*at a distance from political organization*» (Melucci 1989:12). Ergas hevder at mening og dermed gruppens kollektive identitet, også blir formet gjennom et samspill med den politiske strukturen som

både setter rammene for beboernes handlingsmuligheter, men som også endres gjennom at beboerne presser tilbake på denne strukturen (Ergas 2010). Bartholomew og Mayer hevder Melucci's skarpe dikotomi mellom politiske og instrumentelle handlinger på den ene siden, kontrastert med hverdagshandlinger, identitetskonstruksjon og kulturelle og symbolske utfordringer på den annen, resulterer i kulturell reduksjonisme. De påpeker hvordan den kollektive identiteten også kan bli formet gjennom politisk kamp. Derfor blir det nødvendig å forstå identitetskonstruksjonen i forhold til et bredere sett av prosesser enn de utelukkende bestående av kulturell eller symbolsk dimensjon (Bartholomew & Mayer 1992:152-156).

Robert C. Schehr kritiserer Melucci for å overbetone nødvendigheten av en synlig sosial konflikt i sin definisjon av sosiale bevegelser. Meluccis` definisjon av sosiale bevegelser er som nevnt et handlingssystem som må omfatte tre dimensjoner; solidaritet, sosial konflikt og overskridelse av systemets grenser. Konflikt forutsetter at motpartene kjemper om å sikre seg de samme godene eller verdiene (Melucci 1989:29). I følge Schehr medfører Meluccis fokus på konflikt at han ikke anerkjenner den politiske viktigheten av sosiale bevegelser som ikke nødvendigvis står i konflikt med en motpart. Meluccis nærmeste referanse til tilsiktede fellesskap er gjennom betegnelsen «regressive Utopia», som blant annet innebærer at gruppen tilbakevender til å definere sitt virke i henhold til tradisjonelle verdier. Meluccis kritikk av «regressive Utopia» viser i følge Schehr tydelig at han forutsetter synlig konflikt som betingelse for sosiale bevegelsers evne til å skape endring i samfunnet. Vektleggelsen av synlig konflikt fører i følge Schehr at tilsiktede, konsensusbaserte fellesskap utelukkes fra Meluccis definisjon av NSMs. Dette står i følge Schehr i kontrast til andre deler av Meluccis` tekster hvor han hevde at «*the self-limiting, self-conscious, disaggregated components of contemporary collective behavior be viewed as folkloristic phenomena, but rather as seeds of qualitative change in contemporary collective action*» (Melucci 1985:810). Her erkjenner han en kvalitativ forandring i hvordan kollektiv handling utøves i samtiden, noe som står i motsetning til forutsetningen om en synlig sosial konflikt i selve definisjonen av sosiale bevegelser. Denne kritikken rammer også Touraine. Han peker som sagt på faren for at sosiale bevegelser kan utvikle seg til antibevgelser, hvis de ikke har en klart definert oppponent i en synlig sosial konflikt (Schehr 1997: 12-13).

Kritikk av Habermas

Habermas blir i likhet med Melucci kritisert for sin forståelse av makt. En innvendig er at han unngår å problematisere maktstrukturene i livsverden. Hans teoretiske skille mellom system og livsverden i det moderne samfunn tar utgangspunkt i at livsverden styres gjennom den kommunikative handling. Diskusjonene i livsverden avgjøres altså ideelt sett gjennom påstandens sannhetsverdi, i den grad de er sanne, riktige og sannferdige. Livsverden er forståelsesorientert og i teorien følgelig fri for styringsmediene penger og makt. Den feministiske kritikken av denne forståelse går ut på at den unngår å sette fokus på at livsverden ofte er patriarkalsk og full av hierarkiske maktstrukturer (Fraser 1989: 120-122). Til tross for at denne kritikken trolig ikke rammer mitt utvalg i så stor grad, siden økolandsbyer ofte er organisert etter feministiske prinsipper, er det interessant å se hvorvidt medlemmene evner å etterleve sine idealistiske prinsipper om flat struktur og konsensusstyring.

Melucci kritiserer Habermas` forståelse av sosiale bevegelser for å være politisk reduksjonistisk. Han hevder at Habermas tar det kollektive fenomenet som gitt og ikke tar seg bryet med å undersøke konstruksjonsprosessen som har funnet sted forut for handlingen. *«Den kollektiva handlingen ar inget enhetligt empiriskt fenomen. Den enhet som anda existerar bor ses som resultat och inte utgångspunkt, ett faktum att forklare snarare an att forutsatta»* (Melucci 1992:41). Strukturelle teorier av Habermas` type evner kun å forklare hvorfor handlingen oppstår og vedvarer, men ikke hvordan den gjør det. Hva som trengs er en analyse av hvordan, uten å forsømme hvorfor mobiliseringen skjer (Melucci 1992:33-51).

3.5 Tidligere forskning på økolandsbybevegelsen

Siden økolandsbybevegelsen her forstås som en ny sosial bevegelse, kan bidragene fra NSM være nyttige for å få en dypere innsikt i hva som ligger til grunn for mobiliseringen av denne bevegelsen, samt hvilke hypotetiske muligheter den har for å lykkes i å nå sine mål. Teoriene er allikevel av en nokså generell art siden de baserer seg på sosiale bevegelser generelt. For å komme nærmere en forståelse av fenomenet økolandsby vil kapitlet nå rette fokus mot tidligere forskning gjort på feltet. Det vil først redegjøres for Peppers (1991) studie av økologiske fellesskap og hvilke premisser han setter for at fellesskapene skal ha mulighet til å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning. Peppers forståelse av at sosial forandring må

være radikal vil relateres til Scott (1990) som heller forfekter en reformering av samfunnet. Dernest vil Ergas` (2010) casestudie av en økolandsby bli presentert. Bidraget vil bli brukt til å kaste lys over hvordan økolandsbybevegelsen arbeider for å spre sine grønne ideer til omverdenene, og hvordan dette arbeidet både hindres og muliggjøres av den politiske mulighetsstrukturen i samfunnet. Deretter vil økolandsbyer bli forklart gjennom et paradigmeoperspektiv. Wight (2008) og Kasper (2008) hevder at bevegelsen representerer et nytt verdensbilde og at den er et uttrykk for et paradigmeskift i samfunnet. Til slutt vil Katsiaficas (1997, 2006) studie av europeiske autonome sosiale bevegelser fra 1968 frem til i dag bli presentert. Det vil pekes på hvilke likhetstrekk denne bevegelsen deler med økolandsbybevegelsen, samt hvor disse bevegelsene skiller seg.

Peppers studie

David Pepper gjennomførte en studie av tolv økologiske «communes», heretter fellesskap, i England, Scotland og Wales på 80 tallet. Gjennom dybdeintervju med over åtti medlemmer fra forskjellige fellesskap søker han i hovedsak å besvare to spørsmål; hvor «grønne» er egentlig fellesskapene? Og hvor viktig rolle spiller de i forhold til å lede an veien til et mer rettferdig og økologisk samfunn? Studien søker å belyse medlemmenes egne perspektiver på sosial endring, og deres rolle i forhold til dette.

Pepper nærmet seg temaet berørende sosiale endring gjennom to spørsmål. Først ønsket han å undersøke om beboerne mente at det i dag foregikk en forandring mot et mer økologisk samfunn. Han fant to hovedtendenser hos informantene sine. Mange mente at vi helt klart var vitne til en generell transformasjon av samfunnet. En gjenganger i forklaring på hvorfor, var at det foregikk en «stille revolusjon» som var tuftet på et nytt holistisk, økologisk – og fellesskapsorientert verdsett som bunnet i en ny og høyere bevissthet. Denne bevisstheten ville sakte spre seg i enkelte deler av befolkningen til den nådde en «kritisk masse»; en oppslutning på omkring femten prosent i befolkningen, og etter dette punktet ville snøballen rulle av seg selv og hele samfunnet ville oppleve en endring av bevissthet. Den andre hovedtendensen i datamaterialet bunnet i følge Pepper i et mer realistisk syn på endring. Økt fokus og bevissthet rundt miljø i samfunnet kan ikke nødvendigvis kunne likestilles med faktisk endring. Selv om flere og flere ble miljøbevisste var det ytterst få som faktisk valgte bort materiell luksus til fordel for en mer bærekraftig livsstil. For det andre ønsket Pepper å finne ut av hvordan fellesskapsmedlemmene mente at forandringen til et mer økologisk

samfunn burde skje. Hovedandelen av informantene mente at det var individet som hadde hovedansvar for å skape endring, og at en selv må skape den forandringen man ønsker. Først i andre rekke bør en søke å forandre andre ved og for eksempel å lede an som et godt eksempel. (Pepper 1991).

Pepper konkluderte med at selv om de økologiske fellesskapene kunne spille en signifikant rolle i arbeidet med å skape et grønt samfunn, et Økotopia, ville de trolig verken gjøre dette, eller kunne føre til noen radikal endring av samfunnet generelt. Fellesskapene var preget av grønne verdier og holdninger som medlemmene forsøkte å iverksette disse, men kom i realiteten ofte til kort i forhold til å leve opp til de grønne idealene blant annet fordi samholdet innad i gruppen var preget av nokså mye konflikt. Dette svekket deres evne til å påvirke gjennom «å leve forandringen de ønsket å skape», siden de ikke evnet å sende et harmonisk signal til samfunnet rundt dem. Spredning av grønne ideer til omverdenen er også nødvendig hvis fellesskapene skal påvirke samfunnet i en grønn retning, men i følge Pepper var slike initiativer nærmest fraværende siden fellesskapsmedlemmene var mer opptatt av å realisere egne livsprosjekt enn skape forandring. Pepper observerte at det forelå en dialektisk påvirkningsprosess mellom fellesskapene og det omkringliggende samfunnet. Fellesskapene ble i økende grad påvirket av den dominerende kulturen i samfunnet. Individualismen som preget fellesskapene førte til at kollektive mål ofte måtte vike til fordel for de individuelle, noe som i sin tur både svekket effektiviteten i arbeidet innad i fellesskapene og deres generelle mulighet til å skape endring i samfunnet. Ideologisk klarhet innad i gruppen, som i følge Pepper er en nødvendig komponent i forhold til om en gruppe evner å skape sosial endring, manglet. Fellesskapene hadde verken en klar definisjon av ideologi, eller særlig opptatt av ideologi i hverdag, noe som gjorde det vanskeligere for folk utenfra å forstå hva de ønsket og oppnå med prosjektet (Pepper 1991).

Pepper referer til Scott (1990) som hevder at nye sosiale bevegelser, som økologibevægelsen, ikke burde forstås som agenter for sosial transformasjon, men heller sosial reform. Selv om de i utgangspunktet utfordrer den dominerende kulturen og måten vi organiserer samfunnet på i dag, les markedskapitalismen og forbrukersamfunnet, blir de selv påvirket av slike krefter. Scott hevder at paradoksal nok virker det å bli absorbert inn i den kulturen som bevegelsen i utgangspunktet motsatte seg til dens fordel. I motsetning til for eksempel Melucci som likestiller det at en bevegelse blir institusjonalisert med at den har mislykkes (Melucci 1989:231), hevder Scott at en sosial bevegelse oppnår suksess nettopp om den integreres inn i

de normale politiske prosessene. Målet for en sosial bevegelse er å bli inkludert i beslutningstakingsprosesser som de tidligere var ekskludert fra. Han hevder videre at nye sosiale bevegelser ikke genereres ut fra «kriser i det moderne samfunn» (jmfør Melucci, Habermas, Touraine), men må forstås som en reaksjon på at de mellomliggende institusjonene, hvis oppgave er å mekle interessene mellom det sivile samfunn og den institusjonelle politikken, har sviktet. Scott mener det spesielt er de politiske partiene som har forsømt sine oppgaver, men regner også parlamentet/stortinget og media til disse institusjonene (Scott 1990:131-156). Ut i fra et slikt synspunkt vil økolandsbybevegelsens suksess avgjøres gjennom hvorvidt den evner å sette sakene sine på den politiske dagsorden.

Det at fellesskapene i Peppers studie i økende grad synes å preges av trenden i samtiden kan slik sees som positivt, siden en assimilering inn i den omkringliggende kulturen bedrer deres mulighet til å påvirke politikerne og samfunnet i en grønn retning. Motkulturen mister riktignok muligheten til å endre samfunnet radikalt når den blir absorbert inn i den dominerende kulturen, men styrker sin posisjon for å reformere samfunnet (Pepper 1991).

Scott hevder at nye sosiale bevegelser kan være effektive agenter for sosial endring gjennom at en ny kollektiv bevissthet skapes innad i bevegelsen, som bunner i en ny type solidaritet og økt grad av identifisering med bevegelsen, og bidrar til at deltagerne mobiliseres til å være aktive agenter i forhold til arbeidet med og fremme bevegelsens mål. Pepper identifiserte ingen økning i den kollektive bevisstheten, men derimot en avtagende solidaritet innad gruppen, ved at de individuelle behovene i økende grad ble ansett som viktigere enn det kollektive målet. Pepper anerkjenner likevel arbeidet beboerne gjør for å øke bevisstheten rundt miljø i samfunnet, men peker på hvordan de, i likhet med «folk flest», i første rekke prioriterer sine egne liv (Pepper 1991).

Ergas`studie

Gjennom en casestudie av en økologisk landsby undersøker Christina Ergas hvordan prosessen med å skape en kollektiv identitet foregår i et dynamisk samspill med de preeksisterende strukturelle mulighetene og hindringene i den dominerende kulturen. Den politiske mulighetsstrukturen, det utbredte politiske klimaet og den dominerende kulturen i samfunnet som bevegelsen opererer innenfor, former det eksterne miljøet som en bevegelse befinner seg i og virker muliggjørende eller begrensende på bevegelsens handlinger. Det «politiske klimaet» forstås som de dominerende kulturelle verdiene og

sanksjonsinstitusjonene i samfunnet, mens «den dominerende kulturen» gjennom artikkelen referer til Conovers (1975) beskrivelse av den sekulariserte protestantiske arbeidsetikken eller et driv for en finansiell suksess med forbruksmaterialisme og individualisme som de primære verdiene i samtidens USA. Gjennom et case studie av en urban økolandsby, undersøker Ergas hvordan beboernes mål om en bærekraftig livsstil forhandles frem under en samtid preget av materialisme, konsum og forbruksideologi. Økolandsbybeboerne lever i hverdagen ut en kritikk som motsetter seg den dominerende kulturen og utviser motstand mot forbruksparadigme som vektlegger forbruk og akkumulasjon av materiell velstand, fremfor å møte menneskets reelle materielle behov. Studiet forsøker å forstå hvordan prosessen med og definere en kollektiv identitet foregår innenfor dette miljøet som på mange måter virker begrensende på beboernes mål om å leve bærekraftig. Tre spørsmål stilles; hva er økolandsbybeboernes mål, hvilket arbeid gjør de i hverdagen for å oppnå disse målene og hvordan forhandler beboerne frem sine handlingsmuligheter med det større politiske miljøet? Gjennom disse forsøkes hun å fange mikro/makro dynamikken som oppstår i prosessen med å konstruere en kollektiv identitet. Ergas beskriver hvordan prosessen med å utvikle en kollektiv identitet, samt målene og midlene i en sosial bevegelse, blir påvirket av den politiske mulighetsstrukturen, eller konteksten hvor handlingen finner sted. Dette gjør hun ved å se på hvordan beboerne fornekter sine mål om en bærekraftig livsstil gjennom å oversette dette til faktiske hverdagshandlinger og analyserer hvordan målene forhandles innenfor de institusjonelle begrensningene. Fokuset i analysen dreier rundt hvordan konstruksjonen av en kollektiv identitet er en aktiv prosess hvor aktørene bestemmer seg for en felles visjon gjennom å bli ening om felles verdier, sette mål og omforme disse til faktisk handling. Hun benytter seg av Meluccis' definisjon av kollektiv identitet og påpeker at den kollektive identiteten dannes gjennom en flertrinnsprosess, som innebærer nettverksadministrasjon og kommunikasjon mellom aktører, aktørenes anerkjennelse av en enhets status innenfor et system av muligheter og begrensninger, definering av mål og handlinger og aktørenes emosjonelle investering. Styrken i Meluccis definisjon ligger i følge Ergas i at han anerkjenner at handlings- og relasjonsprosessene foregår innenfor «ressurser og begrensninger» i det omkringliggende miljøet, siden prosessen med å etablere en kollektiv identitet ikke foregår i et vakuum. Det alternative samfunn som økolandsbybeboerne søker å skape er en del av det større samfunnet omkring dem, som legger føringer for både det fysiske og symbolske miljøet som den kollektive identiteten formes innenfor (Ergas 2010).

Ergas finner i sin studie at selv om økolandsby beboernes mål om å leve bærekraftig ofte blir vanskeliggjort av samfunnet rundt dem, virker det også muliggjørende. Beboerne påpeker tilstedeværelsen av miljøbevissthet i bypolitikken, men kritiserer politikerne for mangel på faktiske tiltak gjort i forhold til å bedre det lokale miljøet. Medlemmene i landsbyen forsøker å leve bærekraftig og dele sine ideer med omverden, men føler at det omkringliggende miljøet virker begrensende på deres arbeid ved at de blant annet må forholde seg til et tregt byråkrati. Men selv om økolandsbybeboerne føler at det omkringliggende miljøet ofte hindrer dem i å oppnå sitt mål om en bærekraftig livsstil, finnes det også resurser i dette miljøet som tas i bruk når de gagnar bevegelsens mål. Elementer ved samtidens dominerende kultur som landsbyboerne i utgangspunktet er kritiske til, som for eksempel tv og bil, blir tatt i bruk i forsøket på å spre sine ideer om bærekraftighet til omverden. Landsbyen Ergas studerte er strategisk plassert i et urbant område og beboerne forsøker gjennom sine hverdagshandlinger både selv å leve bærekraftig, og samtidig endre samfunnet rundt dem gjennom å forandre byens boligbebyggelse reguleringer, øke miljøbevisstheten og være en modell for bærekraftig livsstil for de andre beboerne i byen. Gjennom å leve forandringen de ønsker å skape kan landsbymedlemmene, på grunn av sin tilstedeværelse i byen, påvirke naboene og lokalsamfunnet rundt dem til en mer miljøvennlig livsstil. Å holde ulike kurs, ha omvisninger på eiendommen og workshops er med på og bidra til målet om å nå ut til omverden med sitt budskap. Ergas kommer i sin studie frem til at det foreligger en gjensidig påvirkning mellom økolandsbyen og det omkringliggende miljøet.

Det er i denne sammenhengen hun kritiserer Melucci. Ergas hevder han for å komme til kort til en diskusjon rundt mening i sin definisjon av kollektiv identitet. Mening skapes i stor grad gjennom et dynamisk samspill mellom beboerne og den politiske mulighetsstrukturen. Melucci mener i følge Ergas at vi skal spørre om «*what kind of relation whit the environment [institutional and cultural] shapes the movement and how do the different parts interpret it*» (Ergas 2010: 50). I følge Ergas er dynamikken med det omkringliggende miljøet mye mer kompleks; økolandsbybeboerne endrer sakte samfunnet rundt ved å være aktive aktører som evner å utfordre de institusjonelle strukturene gjennom sine hverdagshandlinger. Den kollektive identiteten blir ikke kun formet i sfæren for de symbolske kodene, men også i samspill med den politiske sfæren i samfunnet gjennom at aktørene skaper mening når de aktivt utfordrer og forandrer det politiske miljøet som omgir dem (Ergas 2010).

3.6 Paradigmeperspektivet

I de senere årene har et økt fokus på miljøproblematikken ført til at mange har begynt å stille seg kritiske til den dominerende vestlige forståelsen av forholdet mellom menneske og natur. Denne kritikken gjenspeiler seg også i vitenskapene. En av hoveddiskusjonene i miljøsosialogien handler nettopp om sammenheng mellom skillet samfunnet/natur og dagens økologiske krise. Også innenfor filosofi, økonomi og historien har miljøperspektivet utviklet seg til å bli en egen gren, og det pekes på et behov om å revurdere den dualistiske tankegangen. Naturen blir i økende grad tilskrevet en egenverdi uavhengig av hvilken ressursverdi den har for oss mennesker. Den økende kritikken av det dominerende verdenssynet i vesten er i følge Kasper et tegn på at vi begynner å se virkeligheten på en ny måte (Kasper 2008: 12-13). Med utgangspunkt i studiene til Kasper (2008) og Wight (2008) vil jeg nå gjøre rede for elementene ved den nye forståelsen, samt peke på hvordan et slikt syn på mange måter allerede er representert gjennom det dagligdagse virke i økolandsbyer.

«We are Nature».

Wights hevder i sitt bidrag til den miljøsosialogiske debatten om forholdet kultur/ natur at økolandsbybevegelsen representerer et nytt miljøparadigme. Ved hjelp av 18 intervjuer med medlemmer i tre økolandsbyer i Ohio og Kentucky undersøker han deres forståelse av dette forholdet. For å gripe det nye ved dette synet sammenligner han det med tidligere og samtidige ideer. (Wight 2008:1-4). Medlemmene hevder at vi i samfunnet i dag opererer med et kunstig skille mellom mennesket (kultur) og natur, siden alt i virkeligheten er *“..made from the same (spiritual and physical) elements that exist as a part of a larger whole»* (Wight 2008:28). Verdensbildet deres tar utgangspunkt i at det foreligger en spirituell forbindelse mellom alle ting, og at det derfor ikke eksisterer noe skille mellom menneskene og den større biosfæren, at mennesket er natur. Til motsetning til det materialistiske/vitenskapelig verdenssynet, som har regjert i vesten i over 500 år, bygger den nye forståelsen på at tilværelsens primære grunnlag er bevissthet og ikke materie. Alt levende så vel som dødt har sin egen bevissthet. Paradigmat overkommer den tradisjonelle dikotomien mellom religion og vitenskap og er fritt sammensatt av elementer fra ulike trosretninger og vitenskapsdisipliner som støtter opp under det. Når karbon er en vesentlig bestanddel i alle levende organismer støtter dette for eksempel opp under hypotesen om at mennesket er natur. For å forklare de mange aspektene ved dette verdenssynet som ikke lar seg forklare vitenskapelig, trekker

beboerne på ymse religiøse tradisjoner. At ideene er en sammensmeltning av så mange ulike disipliner og trosretninger tolker Wight som et tegn på at medlemmene er åpne og villige til å eksperimentere med ulike metoder i deres søken på å oppleve- og forstå naturen, samt en pekepinn på bevegelsens holistiske og metafysiske karakter. Beboerne mener at det ikke finnes en riktig måte å være i kontakt med naturen på, hver enkelt må finne den metoden som passer best for dem. Verdensbildet danner utgangspunktet for hvordan medlemmene oppfatter naturen, hvordan de mener at mennesket burde forholde seg til naturen og resten av skaperverket, samt danner det moralske grunnlaget for hva slags teknologi de benytter seg av. Naturen har en egenverdi uavhengig av hvilken nytteverdi den har for oss mennesker. I og med at vi er natur er det også nødvendig å ta seg tid til og studere prosessene i naturen, for så å benytte seg av disse prinsippene i vår interaksjon med naturen. Gjennom å kombinere planter og dyr som fremmer hverandres vekst, unngår økolandsbybeboerne bruk av kunstige sprøytemidler i egen matproduksjon. Wight påpeker hvordan økolandsbybevegelsens syn her samsvarer med dypøkologien. Ideen om at mennesket må observere og ta lærdom av naturen. Selv om paradigmet trekker på mange tidligere ideer, representerer økolandsbybevegelsen allikevel noe radikalt nytt i sitt forhold til naturen, blant annet gjennom ideen om at natur har forrang foran kultur (Wight 2008: 28-34). De skiller seg også fra sine forgjengere på 60-70 - tallet ved at de har virkeliggjort et verdensbilde som, i motsetning til tidligere miljøorienterte fellesskap, ikke bare kan forstås gjennom deres oppfatninger av naturen, men også gjennom deres daglige praksis og bruk av teknologi. Wight definerer økolandsbybevegelsens teknologibruk som; «hvilke former for materiell kultur anses som akseptabelt av denne bevegelsen» (Wight 2008:17). Når nye teknologiske løsninger skal vurderes stilles to spørsmål: *“How does it affect the earth? Does it enhance the earth?”* (Wight 2008:37). I motsetning til andre miljøorienterte grupper i samfunnet forsøker ikke økolandsbybevegelsen kun å redusere sitt økologiske foravtrykk til et minimum, men ønsker også forbedring av miljøet gjennom sine handlinger (Wight 2008:37).

Med en slik tilnærming til teknologi er medlemmene i bevegelsen naturligvis kritiske til mye av dagens teknologibruk på grunn av dens skadelige effekter på jordens økosystemer. Wights` informanter trodde verken at teknologi kunne løse miljøutfordringene eller de sosiale problemene i dagens samfunn, men etterlyste et mindre materialistisk samfunn med lokal styring, mer fokus på miljø og spiritualitet, samt en generell forståelse av at; *«..are one of many hundreds of thousand of species inhabiting this planet»* (Wight 2008:38). Wight påpeker at mange økolandsbyer befinner seg i en oppstartsfase, en fase preget av at landsbyen

er under utvikling og beboerne fortsatt streber etter å oppnå sine bærekraftige ambisjoner, og at «*the ideal ecovillage does not exist*» (Wight 2008:20). Beboerne bruker for eksempel teknologi som de i utgangspunktet er kritiske til; bil, mobiltelefon, internett, dvd-spillere osv., men forsøker å forminske dens negative innvirkninger på miljøet gjennom å dele. Å deles om ting bidrar også i følge deres syn til å skape mer bærekraftige mellommenneskelige relasjoner. Det er ikke nødvendigvis teknologien i seg selv som er negativ, men hvordan vi bruker den i dagens samfunn (Wight 2008:37-41). Økolandsbyer er ofte teknologisk avanserte og medlemmene er stadig på søken etter alternative metoder som både mennesker og naturen kan nyttiggjøre seg av. Wight støtter seg til McLaughlin & Davidson (2005) konklusjon om at; «*ecovillage communities represent laboratories-intellectual and physical spaces of inventing possible solutions and new technologies that are designed to create new forms of environmentally oriented behaviors*» (Wight 2008:41).

Wight trekker oppfatningen om at det ikke eksisterer et skille mellom kultur og natur et steg videre. Han hevder teoretisk sett at alt vi «*qualify as culture is in fact nature*» (Wight 2008:34). Dette begrunnes for det første gjennom at alle elementene ved den materielle kulturen i utgangspunktet er råmaterialer fra den naturlige verden. For det andre hadde ikke mennesket evnet å ha en kultur om vi ikke hatt de genene og den biologiske sammensetningen vi har. Det er ingenting ved mennesket som ikke er naturlig, siden mennesket er natur, følgelig er alle elementer ved vår kultur også naturlige (Wight 2008:28-37). Han konkluderer med at vi gjennom økolandsbyer kan begynne å skimte spirene til et nytt og mer økologisk bevisst verdensbilde, kjennetegnet av at mennesket begynner å se seg selv som en del av naturen, og ikke noe overlegent, og følgelig forstår at alt det de gjør mot naturen vil de på sikt også gjøre mot seg selv (Wight 2008:36).

Kasper kommer frem til et lignende resultat. Gjennom en studie av åtte økolandsbyer undersøker Kasper hvilke implikasjoner beboernes syn på forholdet menneske/natur har for deres liv. Det er i følge Kasper hovedsakelig tre spørsmål som er relevante i forhold til den nye forståelsen av forholdet mennesket/natur; «*Are we experiencing a paradigm shift and, if so, how far have we come? How is an alternative paradigm to be introduced and implemented in practice? And finally, what would a society that has done so look like?*» (Kasper 2008:13). Kasper tar utgangspunkt i de to siste. Hun viser gjennom studien hvordan det nye verdensbildet er avgjørende for økolandsbyenes fysiske organisering, den sosiale interaksjon medlemmene i mellom, deres felles regler og de metodene de tar i bruk for å nå ut til

samfunnet med sine grønne ideer. Kasper hevder at disse fellesskapene har oppstått på bakgrunn av en økende miljøbekymring i samfunnet, og er et resultat av en endring vår forståelse av naturen, oss selv i relasjon til den. Hun konkluderer på lik linje med Wight med at økolandsbyer er fysiske eksempler på at et økologisk paradigmeskift som finner sted i samfunnet (Kasper 2008).

3.7 Autonome sosiale bevegelser

Georgy Katsiaficas (2006) skriver om europeiske autonome sosiale bevegelser fra 1968 frem til i dag, med spesielt vekt på den autonome bevegelsen som oppstod i Tyskland etter murens fall, og tolker disse gjennom Habermas' bidrag til sosial bevegelsesteori. Katsiaficas hevder i tråd med NSM paradigmet at samtidens sosiale bevegelser har endret form, innhold, samt hvilken samfunnsfære de beveger seg innenfor. At en sosial bevegelse er autonom innebærer først og fremst at den operer uavhengig av politiske partier og fagforeninger, ønsker selvbestemmelse, og den har mer fokus på direkte handlinger i dagliglivet enn å oppnå politisk makt og innflytelse innenfor det værende systemet. De autonome bevegelsene er opptatt av å oppløse maktstrukturen i samfunnet, heller enn å styrke sin posisjon. Konfliktene er ikke i hovedsak basert på urettferdigheten knyttet til samfunnets økonomiske lagdeling, men heller på bekymringer i forhold til maktbruk, kontroll, samt livsførsel - og kvaliteten i dagens vestlige samfunn. Han nevner to trekk ved dagens samfunn som motiverer bevegelsens kritikk og motstand til systemet; koloniseringen av livsverden og den systematiske ødeleggelsen av livsgrunnlaget vårt. For det første har jaget etter økonomisk vekst ført til at penger har trengt inn på områder av livet som tidligere var fri for profittbasert aktivitet. Økt statlig innblanding fører til økt motstand fra autonome bevegelser som søker å ta tilbake kontrollen over eget liv. Deltagelsen i autonome bevegelser fyller også behovet for gruppetilhørighet som i minskende grad tilfredsstilles av familien. Samtiden preges av at menneskelige relasjoner stadig blir mer instrumentalisert. Ved å bo kollektivt kan de autonome prøve ut alternative livsformer og skape mulighet for nye relasjonsformer tuftet på solidaritet, likestilling, nærhet, og omsorg for hverandre og miljøet. Slik forstått skaper deltagelse i autonome bevegelser muligheten for å tilfredsstille det grunnleggende menneskelige behovet for primærgruppen, som i følge Katsiaficas undertrykkes i dagens samfunn. For det andre forsøker de autonome å forsvare livsgrunnlaget på planeten som trues av systemets "behov" for økt produksjon og økonomisk vekst gjennom å protestere mot

utbygningen av atomkraftverk, enorme motorveier og broer, avskoging, samt å sette på dagsorden de negative konsekvensene forbrukersamfunnet med dets fokus på materielle verdier har for menneskene og naturen. De autonome ønsker at mennesker skal være direkte involvert i beslutninger vedrørende eget liv og livsgrunnlag, og selv sette rammene for egen livsverden (Katsiaficas 2006).

Som nevnt tidligere kan to grupper som kjennetegnes av mer livsverdenbaserte handlinger identifiseres innenfor miljøbevegelsen i Norge; økolandsbybevegelsen og en mindre konsensusrettet gruppe som består av okkupantmiljøet i Oslo, ungdommer tilknyttet Blitzhuset og andre anarkistiske miljøer rundt omkring i landet. De autonome i Tyskland har trolig mer til felles med anarkistiske og radikale ungdomsgrupper enn den mer konsensusbaserte og samarbeidsvillige Økolandsbybevegelsen, men de deler allikevel mange likhetstrekk. Felles for begge bevegelsene er synet på miljø og økologi, en kritikk av markedsliberalismen, materialismen og overforbruket av jordens resurser som kjennetegner store deler av den vestlige verden i dag. De deler også sin selvforklarende karakter gjennom at begge grupperingene lever den forandringen de ønsker å skape i verden, og heller fokuserer på handling fremfor snakk. De autonome ønsker i likhet med økolandsbybevegelsen en verden tuftet på mer egalitære og kollektivistiske relasjoner, en flat struktur, deltagende og konsensusbasert demokrati hvor den enkelte er fri til selv å sette rammene for eget liv, en omveltning av den tradisjonelle og patriarkalske kjernefamilien og et annet verdsett enn det materielle. Begge bevegelsene er opptatt med “Politics of the first person”, og kjennetegnes av sterke og tette nettverk på tvers av landegrensener (Katsiaficas 2006).

4 Metode

4.1 Innledning

I dette kapitlet vil de metodiske valgene som er tatt gjennom arbeidet med oppgaven begrunnes, både valget av en kvalitativ tilnærming, og hvorfor jeg har lagt hovedvekt på intervju som innsamlingsteknikk. Formålet med kapitlet er å koble metoden opp mot problemstillingen. Studiens ulike faser beskrives; forberedelsene, rekrutteringen av informanter, gjennomføringen av intervjuene og analysearbeidet, samt hvordan min forskerrolle kan ha påvirket utfallet av de ulike fasene. Oppgaven er bygd opp rundt ni kvalitative intervjuer med sju informanter, hvorav to personer er intervjuet to ganger, et introduksjonskurs om økolandsbyer i regi av HØL, samt internettsidene til BØL og HØL. Jeg vil gjøre rede for hvorfor jeg valgte å ta annengangsintervju med en person fra begge landsbyene samt fordelene og ulempene ved å intervjuer en person to ganger. Jeg vil kort fortelle om introduksjonskurset og besøket til HØL og opplevelser knyttet til dette. Det vil bli redegjort for min egen forforståelse av feltet og diskutert rundt hvordan den kan ha innvirket på datamaterialet og analysearbeidet. Kapitlet vil ta for seg de metodiske refleksjonene gjort underveis og i etterkant av datainnsamlingsprosessen. Etske betraktninger i forhold til datainnsamlingen, arbeidet med datamaterialet og analyseprosessen vil også belyses. Derneft vil kapitlet rette fokus mot prosjektets pålitelighet og gyldighet.

4.2 En kvalitativ tilnærming

En kvalitativ tilnærming ble valgt av flere grunner. Metodens induktive og eksplorative karakter synes å være nyttig siden det er gjort lite forskning på økolandsbyer i en norsk sammenheng (Thagaard 1998:11-18). Den kvalitative fremgangsmåte var også best egnet til å svare på prosjektets problemstilling siden overordnende spørsmålet oppgaven søker å belyse tar utgangspunkt i motivasjonen bak engasjementet i økolandsbyprosjektet. Motivasjon kan på mange måter ses i sammenheng med mening, siden mennesker ofte føler seg motivert til å gjøre handlinger som fremstår som meningsfulle for dem (Moisander 2007). Å få tak i meningsaspektet var derfor essensielt for å kunne besvare problemstillingen, og siden den kvalitative tilnærmingen nettopp er et redskap for å studere hvilken mening mennesker legger i sine handlinger var det naturlig for meg å velge en slik tilnærming (Creswell 2007: 37). Som

påpekt av Thagaard er formålet med kvalitativ forskning ofte å; «*forstå virkeligheten slik den oppfattes av de personene som forskeren studerer*» (Thagaard 1998:11). En viktig del av prosjektet mitt handler om å formidle verdensbildet til informantene mine, deres syn på naturen, forholdet kultur/natur, teknologien, det mellommenneskelige, samt deres perspektiver på samfunnet som vi lever i. Den kvalitative tilnærmingen virket mest hensiktsmessig å ta i bruk for å kunne gripe informantens forståelse av verden, siden metoden er mer rettet mot innhold og dybde enn bredde og hyppighet (Repstad 1998:15).

4.3 Intervjuet som innsamlingsteknikk

Valget av intervju som metodeverktøy må ses i sammenheng med oppgavens formål. For å besvare problemstillingen best mulig er det viktig å velge riktig innsamlingsmetode, da ulike spørsmål krever ulike metoder (Widerberg 2001:57). Det kvalitative intervjuet har som mål å forstå livsverden til intervjupersonene fra deres eget perspektiv (Fog 2004:29). Siden et hovedfokus i analysen vil være informantenes egen forståelse av verden falt det meg naturlig å benytte en slik tilnærming til feltet. Jeg valgte å benytte meg av halvstrukturerte intervjuer. Dette innebærer at temaene jeg ønsket å berøre var bestemt på forhånd, mens jeg lot rekkefølgen og gangen i intervjuet styres av intervjusituasjonen og svarene til informantene mine. Dette gjør intervjuet mer fleksibelt og gir rom for at informantene kan bringe nye synspunkter på banen (Kvale 1997:72).

4.4 Utvalgskriterier

Utvalget mitt består av sju informanter tilknyttet to økolandsbyer i Norge. Det er vanlig med et strategisk utvalg i kvalitative studier, det vil si at informanter velges på bakgrunn av problemstillingen (Thagaard 1998:51). Forutsetningen for å kunne uttale seg om hva som motiverte deltagelsen i økolandsbyprosjektet er at vedkommende er eller har vært medlem i en økolandsby. Jeg valgte å fokusere på de mest aktive medlemmene. Det er de som har tatt et bevisst valg om å engasjere seg i prosjektet og best kan uttale seg om bakgrunnen for deltagelsen, hva de forventer å oppnå, samt erfaringer knyttet til arbeidet med prosjektet. Trost (1993:58) understreker at retrospektive spørsmål ofte besvares i forhold til hvordan informantene nå opplever det som skjedde i fortiden. Gjennom å snakke med medlemmer som hadde et høyt aktivitetsnivå i forhold til prosjektet under intervjutidspunktet unngikk jeg at spørsmålene ble besvart i lys av erfaringer de intervjuende hadde gjort seg i etterkant av

engasjementet. Et hovedtema i oppgaven er allikevel motivasjonen for deltagelsen i prosjektet, et spørsmål som krever at informantene mine må huske hva som fikk dem til å engasjere seg på et tidligere tidspunkt. Siden jeg også ønsket å snakke om opplevelser knyttet til det å være en del av prosjektet, fellesskapet, arbeidet med prosjektet, oppturer og nedturer osv., kunne jeg ikke unngå et retrospektivt perspektiv gjennom kun å intervju mennesker som hadde et ønske om å engasjere seg i en økologisk by på intervjutidspunktet. Et siste kriterium jeg satt for utvalget mitt var at jeg ønsket å intervju personer fra ulike økosamfunn, fordi det gjorde det lettere å peke på visse likhetstrekk i verdensforståelsen til mennesker som dedikerer seg til en økologisk livsstil.

4.5 Forberedelser

Forforståelsen

Fenomenet som studeres vil alltid bli farget av brillene forskeren ser verden gjennom (Becker 1998). Mine egne tanker og holdninger rundt oppgavens tematikk virker både inn på rollen min som forsker, hvilke spørsmål jeg velger å stille, samt hvordan jeg tolker svarene i den videre analysen. Å være bevisst sin egen forforståelse av feltet er avgjørende for hvordan man møter denne utfordringen. En selvransakelse i forkant av prosjektet, hvor forsker reflekterer rundt sitt eget ståsted i forhold til feltet som skal studeres, er derfor nødvendig (Thagaard 1998: 97-98). Siden tematikken for avhandlingen blant annet ble valgt på bakgrunn av et personlig miljøengasjement, antok jeg allerede før datainnsamlingsperioden at jeg ville kjenne meg igjen i mange av informantens beskrivelser av samfunnet i dag og de globale miljøproblemene. Jeg opplevde det allikevel ikke som noe problem; det at jeg delte visse holdninger med informantene i synet på miljøproblematikken betydde på ingen måte at jeg var på «innsiden» av feltet jeg skulle studere. Før prosjektoppstart hadde jeg ikke noe særlig kjennskap til fenomenet økologisk by og jeg møtte informantene mine med en genuin nysgjerrighet i forhold til deres forståelse av verden. Jeg opplevde heller forforståelsen som en resurs; den bidro til å gi meg ideer til utformingen av intervjuguiden

Arbeidet med intervjuguiden

Siden spørsmålene som stilles danner grunnlaget for datamaterialet og de videre analysemulighetene er det en fordel å være klar over formålet med prosjektet sitt før man

utformer intervjuguiden (Widerberg 2001:59). Inspirert av både tidligere forskning på feltet og egen forforståelse utarbeidet jeg en foreløpig problemstilling. Denne dannet grunnlaget for intervjuguiden. Guiden tok utgangspunkt i temaene jeg ønsket å belyse i oppgaven. Den opprinnelige intervjuguiden bestod av ti hovedtemaer og førti underspørsmål⁴. Siden jeg ønsket et halvstrukturert intervju, var underspørsmålene mer tenkt som stikkord eller huskelapper for eget bruk enn fastlagte spørsmål. Når usikkerheten meldte seg under det første intervjuet opplevde jeg allikevel den detaljerte intervjuguiden som et hinder for å være tilstrekkelig oppmerksom på informanten, da jeg, i frykt for å glemme noen spørsmål fulgte guiden nokså slavisk. I de neste intervjuene sløyfet jeg derfor underspørsmålene og endte opp med en tematisert guide med få stikkord under hvert tema. Med denne utformingen ble gangen i intervjuet mer fleksibel og jeg som forsker mer mentalt fokusert på hva den intervjuende sa.

Jeg valgte allikevel å utarbeide en detaljert intervjuguide i forkant av begge annengangsintervjuene, fordi spørsmålene under disse intervjuene hadde en mer spesifikk karakter. Jeg opplevde ikke samme fokusproblem på grunn av detaljene i guiden under disse intervjuene. For det først brukte jeg ikke guiden noe særlig siden spørsmålene var dannet med utgangspunkt i ting jeg hadde reflektert og grublet over en stund og derfor satt godt i hukommelsen. For det andre var jeg nå blitt trygg nok i rollen som intervjuer, og på informantene, til at jeg følte meg komfortabel med å ta en pause for å lese over guiden for å se hvilke spørsmål som enda ikke var stilt innimellom.

4.6 Rekruttering av informanter

I september 2010 ble prosjektet mitt godkjent av Norsk Samfunnsviteskaplig Datatjeneste, og arbeidet med rekruttering av informanter kunne påbegynnes. Jeg hadde brukt sommeren på å orientere meg litt på feltet og bestemte meg for to økolandsbyer jeg ønsket å kontakte. Det finnes fire formelle økolandsbyer i Norge; i Hurdal, Bergen, Lofoten og Holmestrand. Da de tre sistnevnte foreløpig er i planleggingsfasen, falt førstevalget naturlig på Hurdal som har vært i drift i over ti år. Selv om de andre stedene fortsatt ikke er etablert ønsket jeg å snakke med medlemmer fra flere steder. Bergen ble mitt andre valg siden jeg gjennom Internettssidene deres fikk inntrykk av at de var kommet lengst i prosessen. Jeg begynte rekrutteringsprosessen med å ringe kontaktpersonen i Hurdal. Jeg presenterte meg og

⁴ Vedlegg 1

prosjektet kort, spurte om jeg kunne sende dem en mail slik at de kunne vurdere om de ønsket å delta i studien. Jeg fikk positiv respons på henvendelsen og fulgte opp samtalen med å sende en mail samme dag. Jeg hadde i forkant utarbeidet et informasjonsskriv⁵ om prosjektet hvor jeg redegjorde for dets formål og tema, samt presenterte min agenda. Jeg spurte vedkommende om å videreformidle dette til de andre i gruppen og eventuelt innhente samtykke til at jeg selv kunne ta kontakt med respondentene på mail eller telefon, for å informere dem nærmere om prosjektet og spørre dem om de kunne tenke seg å delta på intervju. Etter at det var gått over en uke og jeg fortsatt ikke hadde fått svar fra HØL ringte jeg dit nok en gang. Jeg fikk beskjed om at jeg kunne komme på besøk og delta på et introduksjonskurs andre helg i oktober. Jeg takket ja til det og meldte meg opp på kurset via hjemmesidene deres på Internett.

Mens jeg ventet på svar fra HØL sendte jeg en mail til Bergen med informasjonsskrivet og en kort personlig melding. Allerede neste dag fikk jeg svar fra kontaktpersonen hvor han informerte meg om at han hadde videresendt mailen til resten av gruppen og at han selv kunne tenke seg å stille opp til intervju. I løpet av kort tid meldte en person til seg og jeg avtalte å møte begge to første helg i oktober. Jeg fikk rede på at de var få aktive medlemmer i Bergen og siden jeg ikke fikk svar fra noen andre i gruppen ble disse to mine informanter fra BØL. I etterkant angret jeg litt på at jeg ikke hadde vært mer frampå og spurt kontaktpersonen om telefonnummer til de andre personene i «kjernegruppen» i Bergen, en lærdom jeg tok med meg videre når jeg dro på besøk til Hurdal.

Besøket i Hurdal

Oppholdet i HØL startet med et to timers langt introduksjonskurs. Utenom meg var det kun en deltager på kurset. Den første delen av kurset bestod av en omvisning rundt i landsbyen. Kursholderen fortalte om stedets historikk, livet der og de fremtidige planene. Det var lærerikt å gå rundt på området og samtidig bli fortalt om hva som skulle bygges, hvor, hvordan og tanken bak. Jeg fikk bedre innsyn og forståelse for hvor mye arbeid og planlegging som lå bak utbyggingsplanen; hvor nøyaktig plasseringen til hvert enkelt hus var planlagt for at de best mulig kunne nyttiggjøre seg av solenergi og plass. Omvisningen var også en fin «isbryter». Samtalen fikk en naturlig flyt mens vi vandret rundt i landsbyen og skogen rundt. Etter omvisningen tok vi en kort pause på kjøkkenet i felleshuset, spiste vafler og drakk

⁵ Vedlegg 2

økologisk te, før vi tok fatt på kursets neste del. Det bestod av et foredrag hvor landsbyens visjoner, verdigrunnlag, organisering og samarbeidspartner ble presentert, samt en innføring i hvilket syn medlemmene hadde på blant annet økologi, bærekraftighet, miljøvennlig teknologi, selvforsyning, konsensusstyring og fellesskapet. Siden jeg ikke fikk lov til å bruke båndopptaker under kurset tok jeg korte notater, men noe informasjon gikk trolig i glemmeboken fordi det ikke føltes naturlig å sitte og skrive intenst hele tiden. Når kurset var ferdig var det allerede blitt tidlig kveld.

Jeg hilste så vidt på kontaktpersonen på stedet når jeg ankom landsbyen. Jeg fikk beskjed om at mailen min var blitt videresendt, men at ingen hadde gitt tilbakemelding og at jeg selv måtte forhøre meg i landsbyen. Både kontaktperson og kursholder sa seg villig til å stille til intervju. Jeg tok et intervju samme kveld. Natten tilbrakte jeg i stua i felleshuset. Etter at det andre intervjuet var gjennomført var neste skritt å finne informanter på egenhånd. En informant traff jeg tilfeldig i felleshuset når han benyttet seg av vaskeriet i kjelleren, den neste stod i hagen og snekret når jeg gikk meg en tur på tunet. Jeg forhørte meg om hvem som kunne være hjemme og banket på noen dører uten hell. Med erfaringen fra Bergen friskt i minne oppsøkte jeg kontaktpersonene nok en gang og spurte om jeg kunne få telefonnumrene til de andre i gruppen. Etter noen forsøk fikk jeg endelig svar fra et aktiv medlem som hadde tid til intervju. Samtlige av informantene mine fra HØL hadde sett mailen min, men sa at de hadde «glemt» den etter gjennomlesning.

Å dra på introduksjonskurs til Hurdal var en god ide. For det første fikk jeg gjennom kurset mye nyttig informasjon om historikken, planene med prosjektet og økolandsbyer generelt. Jeg fikk en bedre idé om hvor langt på vei medlemmene i virkeligheten var kommet i å nå sine mål, realisere sin visjon, fremfor kun å ta utgangspunkt i stedets selvpresentasjon på Internett. For det andre fikk jeg muligheten til å oppleve landsbyen med egne øyne; halmhusene dekorert i forskjellige mønstre og farger, hestene som beitet på jordet, gårdbutikken med kun økologiske varer, den idylliske beliggenheten i skogen med utsikt til vannet, naturbarnehagen. Jeg fikk en bedre forståelse av konseptet økolandsby når jeg så organiseringen med egne øyne. For det tredje ble rekrutteringen av informanter enklere og mer effektiv.

4.7 Intervjusituasjonen

Konteksten intervjuet ble gjennomført i var utslagsgivende for intervjusituasjonen. Tre av intervjuene fant sted utendørs; i parken, på benken på tunet i HØL og i hagen til den intervjuede. Sol, frisk luft og fine omgivelser skapte en god atmosfære. Under to av uteintervjuene var barna til den intervjuede tilstedte. Til tross for at dette bidro til å «få i gang praten» i begynnelsen av intervjuet, virket det etter hvert litt distraherende da barna begynte å kjede seg når de voksne var opptatt med samtalen. Jeg som intervjuer reagerte på dette med en følelse av at jeg oppholdt foreldrene, noe som resulterte i at dette er mine to korteste intervju. Begge intervjuene ble gjennomført relativt tidlig i intervjuperioden og med mer erfaring ville jeg trolig ha taklet situasjonen annerledes. Jeg ville muligens ikke brydd meg om barna i så stor grad siden foreldrene virket nokså komfortable med situasjonen. Tre av intervjuene i HØL foregikk på stua i fellesthuset, mellom kjøkkenet og kontoret. Under to av disse var det litt trafikk gjennom rommet og oppmerksomheten ble flyttet bort fra intervjuet, men vi fant som oftest fort tråden igjen. To intervju ble utført på arbeidsplassen til den intervjuede. Tonen på intervjuet ble i begge tilfeller mer saklig og formell. Jeg opplevde ikke dette som noe negativt siden svarene ofte bar preg av å være mer detaljerte. Under disse intervjuene ble vi heller ikke forstyrret, noe som gjorde det lettere for meg å holde fokus siden jeg ikke trengte å spore meg inn på samtalen gang på gang.

Båndopptaker ble brukt under alle intervjuene da ingen av informantene hadde noen innsigelser mot dette. Ofte fikk opptakeren noen raske blikk helt i starten av intervjuet, men så fort samtalen hadde kommet i gang var den glemt. Personlig opplevde jeg ikke opptakeren som noe stressende element, siden jeg i forkant av intervjuene forsikret meg om at alt fungerte og at det var nok batteri. Intervjuene hadde varierende lengde, alt fra 30 minutter til 2,5 timer. Samtlige intervjuer ble utført på dagtid.

Fordelene ved å intervju en person to ganger.

Annengangsintervjuene fant sted i januar 2011, tre måneder etter at de første intervjuene. I løpet av denne tiden hadde jeg rukket å transkribere alle intervjuene i sin helhet og jeg hadde satt i gang med kategoriseringen av datamaterialet. Annengangsintervjuene var uunnværlige. Jeg fikk mulighet til å spørre om temaer som den opprinnelige intervjuguiden ikke berørte men som allikevel hadde dukket opp under flere intervjuer, jeg fikk svar på nye spørsmål som

hadde oppstått under gjennomlesning og analysearbeid, samt en presisering og utdypning av svarene fra de tidligere intervjuene. At vi hadde møtt hverandre før innvirket også positivt inn på atmosfæren.

Det første annengangsintervjuet ble tatt over telefon siden jeg ikke hadde mulighet til å reise tilbake til Bergen. Siden kroppsspråk og ansiktsuttrykk er en viktig faktor i alle samtaler fikk dette intervjuet naturligvis en litt annen karakter. Jeg opplevde det allikevel som et godt intervju; tonen var lett fordi vi hadde snakket sammen før og utvekslet mail i etterkant av forrige møte. Dessuten var dette et intervju hvor spørsmålene var veldig konkrete; jeg var interessert i å få mer utfyllende informasjon om spesifikke områder og prosesser, samt nærmere presisering på enkelte svar fra forrige intervju. Slike spørsmål krever mindre refleksjon enn de i det opprinnelige intervjuet. Rent praktisk løste jeg dette intervjuet ved å skru på høyttalerfunksjonen på mobiltelefonen og bruke diktafon som under alle de andre intervjuene. Gjennomføringen gikk uten problemer, men når jeg senere skulle transkribere intervjuet var det en del elektrisk støy på opptaket og transkriberingen tok lenger tid enn normalt. Det andre fant sted på arbeidsplassen til den intervjuede i Oslo. I etterkant av besøket i HØL hadde nye innfallsvinkler til tematikken oppstått og jeg ønsket å få mer detaljert informasjon om områder som for eksempel alternativ teknologi, forholdet til kommunen og media, samt å få en oppdatering på hva som hadde skjedd med utbyggingsplanene etter at jeg var på besøk.

4.8 Forskerrollen

Å intervjuer var både svært hyggelig og lærerikt, spennende og nytt. Jeg kjenner meg godt igjen i Kvaless påstand om at: «*En intervjuer får selvtillit gjennom å praktisere*» (Kvale 1997:92). Under de første intervjuene følte jeg på usikkerheten som fulgte av manglende erfaring. Den detaljerte intervjuguiden virket i så henseende som et forstyrrende element; jeg var litt for opptatt av hvilke punkter vi hadde vært innom og hva som gjenstod. Jeg tok meg selv til tider i å planlegge mitt neste spørsmål mens informanten svarte på det forrige spørsmålet. Dette er en nokså vanlig tabbe hos ferske intervjuere og konsekvensen av dette er at oppmerksomheten ikke er tilstrekkelig rettet mot det informanten sier (Thagaard 1998:84-85). Jeg løste dette problemet gjennom å lære meg spørsmålene utenat og hadde kun et ark med hovedtemaene som jeg ønsket å ta opp under selve intervjuet. Denne teknikken fungerte bra; oversikt over hovedtemabolkene ga trygghet, samtidig som samtalen kunne flyte mer

naturlig siden jeg ikke lenger hang meg opp i de enkelte spørsmålene. Jeg innså også etter hvert at det ikke var noe problem å komme inn på samme tema flere ganger, siden svarene ofte var en forklaring, justering eller utbrodering av de tidligere svarene og bar preg av at nye refleksjoner var gjort underveis i intervjuet. Til tross for at kvalitative metodebøker peker på at det er viktig å gi rom for pauser under intervjuet slik at informantene får muligheten til å tenke seg om (Widerberg 2001:90), ble jeg stresset når det oppstod øyeblikk med stillhet under de første intervjuene og jeg fortet meg derfor videre til neste spørsmål. Når jeg etter hvert ble mer trygg i rollen som intervjuer ble jeg bedre på å bli litt lenger i disse pausene. Jeg oppdaget fort at pausene var gunstig; informantene reflekterte ofte videre rundt spørsmålet etter en stund og kom med tilleggsopplysninger. At informantene var positive og viste interesse for prosjektet mitt bidro enormt til at jeg ble tryggere i intervjurollen. Jeg fikk anledning til å snakke uformelt med noen av informantene i forkant av intervjuet. Tema for samtalen dreide seg rundt oppgavens tematikk og når flere spurte eksplisitt om mitt ståsted i forhold til miljøproblematikken svarte jeg oppriktig. Miljø engasjerer meg og jeg deler mange bekymringer med informantene mine i forhold til de globale miljøproblemene. Jeg opplevde at overensstemmelsene bidro til å skape bedre kontakt. Som påpekt av Widerberg bør allikevel en distansert forskerrolle etterstrebes hvis forsker har tidligere erfaringer med og føler en nærhet til feltet som studeres (Widerberg 2001:156). Under selve intervjuet prøvde jeg derfor å distansere meg noe. Til tross for at mange av intervjuene fikk en nokså ”nær” tone, var jeg påpasselig med ikke å komme med for mange ”bekreftelser” på at jeg kjente meg igjen i informantenes svar; jeg forholdt meg heller spørrende til det de fortalte meg. Dette bidro til at jeg fikk mer detaljerte svar.

4.9 Forskningsetikk - samtykke og informasjon

Informert samtykke går ut på at informantene får opplysninger om hovedtrekkene i prosjektet og dets formål slik at de kan ta stilling til fordeler og ulemper ved deltagelsen. Informantene skal også informeres om at deltagelsen er frivillig, samt at de har rett til å trekke seg fra prosjektet (Thagaard 1998: 21-22). Jeg ga informantene et informasjonsskriv i forkant av samtlige intervju som redegjorde for prosjektets formål, den intenderte fremgangsmåten med bruk av båndopptager, og personlige intervju, samt at deltagelsen var frivillig og at de på hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg fra prosjektet, også etter at intervjuene er gjennomført, uten å måtte oppgi noen grunn. I tillegg til dette informerte jeg muntlig om

prosjektets formål, hovedtemaene jeg ønsket å snakke om, at informanten kunne ombestemme seg når som helst og spurte om tillatelse til å bruke båndopptaker.

4.10 Analysearbeidet

Jeg anvendte en temasentrert analyse på datamaterialet mitt (Thagaard 1998:149-151). Etter endt datainnsamling bestod materialet mitt av ni transkriberte intervju, notater med egne refleksjoner gjort i etterkant av intervjuene, korte notater fra introduksjonskurset i HØL, i tillegg til informasjon hentet på internettsidene til HØL og BØL. Til tross for at transkriberingen var tidskrevende valgte jeg å skrive ut alle intervjuene i sin helhet for å gjøre arbeidet med kategoriseringen enklere. Jeg var også redd for å miste viktig informasjon gjennom kun å forholde meg til fragmenter av samtalen ved senere gjennomlesning. Jeg opplevde at jeg fikk utbytte av dette arbeidet; nye sammenhenger og innfallsvinkler dukket ofte opp når jeg fra tid til annen gikk tilbake til de originale transkripsjonene. Mens jeg transkriberte intervjuene begynte jeg på kategoriseringsarbeidet. Jeg tok da utgangspunkt i hovedtema i intervjuguiden og andre kategorier som ofte dukket opp under intervjuene. Et tema som informantene gjorde meg oppmerksom på var for eksempel «Samarbeid som strategi». Derneft leste jeg gjennom alle intervjuene i sin helhet og sorterte materialet etter disse kategoriene. Jeg sammenlignet svarene til alle informantene, identifiserte ulikheter og likhetstrekk. Data fra internettsidene og notater fra introduksjonskurset blir gjennom oppgaven brukt som tilleggsopplysninger, for eksempel hvilke kurs som holdes i regi av landsbyen, mer detaljerte opplysninger om utbyggingsplanene i HØL etc. Med utgangspunkt i hovedspørsmålet; hvilken motivasjon og ambisjon ligger til grunn for deltagelsen i økolandsbyprosjektet, identifiserte jeg to hovedkategorier: Et ønske om å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning og et ønske om et mer meningsfylt liv. Disse er grunnlaget for mine to analysekapitler.

Etter at datamaterialet var sortert, hovedlinjene og avvik var skrevet ut leste jeg datamaterialet i forhold til tidligere forskning og teori på feltet. Tidligere forskning på økolandsbybevegelsen brukes i hovedsak til å sammenligne mitt utvalg med andre økolandsbyer, vise til generelle trekk ved denne bevegelsen, samt hvordan den skiller seg fra sine forgjengere på 60-70-tallet. NSM-teori utgjør oppgavens teoretiske rammeverk. Teorien anvendes til å forklare medlemmenes motivasjonsgrunnlag og for å diskutere ulike tilnærminger til endring. Det diskuteres også hvorvidt sosial NSM-teorien gir et fruktbart

grunnlag for å forstå denne bevegelsen. Et paradigme perspektiv benyttes i oppgaven til å peke på hvordan informantene mine på mange områder kan sies å representere en ny verdensforståelse som er blitt identifisert hos økolandsbybevegelsen i tidligere forskning.

4.11 Etske og metodiske utfordringer

Anonymitet

En utfordring knyttet til oppgavens tema er anonymitet. Studiet har tatt utgangspunkt i to av totalt fire økolandsbyer i Norge. I HØL bor det per i dag seks familier og enda færre personer utgjør den aktive kjernen i BØL. Å sikre informantene anonymitet i et såpass lite og gjennomsiktig miljø kan være problematisk. Jeg har valgt å løse dette gjennom og ikke oppgi noe spesifikk personinformasjon, som for eksempel yrke, alder, «rolle» i gruppen, og heller presentere informantene mine som en gruppe. Jeg har også valgt ikke å oppgi nøyaktig antall aktive medlemmer i BØL.

Ønsket om å verve medlemmer

Thagaard peker på faren for at informantenes svar kan preges av hvordan de ønsker å fremstille seg for forskeren (Thagaard 1998:92-93). Siden både HØL og BØL ønsker å verve flere medlemmer er muligheten for at de har «pyntet litt på sannheten» for å fremstille landsbyen i et bedre lys tilstede. Jeg tror allikevel ikke dette har vært utslagsgivende for svarene til informantene mine siden hverken medlemmene i HØL eller i BØL la skjul på at det oppstod konflikter eller uenigheter innad i gruppen. Mange i HØL fortalte om at det til tider var nokså utfordrende å leve så tett sammen som de gjorde og flere påpekte også at de ikke var interessert i å fremstille seg som et perfekt fellesskap, siden de ønsket at eventuelt nye medlemmer skulle forstå hva det innebar å leve i en økolandsby.

Ulempene ved å intervju en person to ganger

Selv om annengangsintervjuene ga meg masse nyttig kunnskap og mer detaljerte opplysninger om viktige temaer i studiet kan det å intervju en person flere ganger også by på en utfordring. Konsekvensen av å snakke med en person to ganger er at en stemme, denne personens perspektiv på virkeligheten skinner mye igjennom oppgaven. I forhold til BØL

opplever jeg det ikke som noe problem siden annengangsintervjuet ble tatt med den aller første personen jeg intervjuet i studiet. Jeg har allerede redegjort for «fellen» jeg gikk i under det første intervjuet, at jeg var i overkant fokusert på intervjuguiden. I annengangsintervju fikk jeg stilt viktige oppfølgingsspørsmål og dette intervjuet bidro til at jeg fikk rettet opp feilen fra det foregående, i tillegg til at jeg fikk mer detaljert informasjon om rent praktiske opplysninger knyttet til arbeidet med å etablere landsbyen.

I HØL er saken av en litt annen karakter. Der ble annengangsintervju tatt med en person jeg allerede hadde snakket mye med, både gjennom tidligere intervju men også i forbindelse med at vedkommende hadde ansvaret for introduksjonskurset. Den intervjuede var også en meget velartikulert informant og kan sies å passe inn kategorien «god informant»; han ga kunnskapsrike og detaljerte svar på spørsmålene mine. Kvale påpeker at det er viktig å huske på at holdningene til en slik informant ikke nødvendigvis er representative for resten av feltet som studeres (Kvale 1997: 91). Gjennom analysearbeidet har jeg hatt dette i mente og passet på at vedkommendes meninger og beskrivelser av virkeligheten ikke har vært avgjørende for retningen analysen har tatt. Siden det var denne personen som kom med mest praktiske opplysninger i forhold til samarbeidet med kommunene, planer for utbyggingen, samarbeidspartnere, alternativteknologi og økolandsbyer generelt, har jeg gjennom oppgaven brukt hans stemme som et slags «informasjonstalerør». Samtidig har jeg vært oppmerksom på at alle informantens beskrivelser av en mer personlig art, som blant annet deres forståelse av det norske samfunnet, livet i økolandsbyen, fellesskapet, forholdet menneske/natur, hvordan sosial endring oppnås, samt motivasjonen bak og ambisjonen for prosjektet, har kommet til uttrykk i den ferdige teksten. Jeg håper jeg har lykket med dette.

Pålitelighet og gyldighet

Relabilitet i kvantitativ forskning har med å gjøre om målingen er stabil; at den ikke har blitt utsatt for tilfeldig påvirkning (Trost 1993: 73). Kvalitative dataene er en produksjon av en mellommenneskelig kommunikasjonsprosess; de er alltid skapt i en situasjon mellom forsker og informant og aldri helt fri for tilfeldig påvirkning, det vil si de er vanskelig å etterprøve. Hvis en annen forsker hadde stilt de samme spørsmålene som meg ville svarene muligens vært noe annerledes. Det er altså ikke bare spørsmålene som stilles som gjør datamaterialet, men også mange andre faktorer som for eksempel konteksten for intervjuet, min forskerrolle, samt dynamikken mellom informanten og meg. I stedet for kravet om relabilitet anvendes

derfor gjerne kravet om pålitelighet i kvalitativ forskning. Dette handler om forskeren som instrument; hvorvidt forskeren er mentalt tilstede i intervjusituasjonen og om forskeren «leser» datamaterialet sitt riktig; om det ikke foreligger noen «*systematiske forvrenginger i forståelsen av datamaterialet*» (Fog 2004:184). Jeg har gjennom dette kapitlet redegjort for gangen i prosjektet; fra forberedelser til analysearbeidet og min rolle som forsker i denne prosessen. Gjennom å være åpen i forhold til utfordringene jeg har møtt, refleksjoner gjort underveis og valg gjort på bakgrunn av dette lar jeg det være opp til den eksterne leser å vurdere prosjektets pålitelighet.

Validitet eller gyldighet i kvalitativ forskning innebærer at studiet faktisk kommer med gyldig kunnskap om det feltet som studeres (Fog 2004: 184). Forsker må ha et kritisk blikk på sine tolkninger under hele forskningsprosessen, samt redegjøre for og begrunne sine valg (Kvale 1997:168). Gjennom oppgaven skal jeg argumentert for min tolkning av fenomenet som studeres; både gjennom å vise til empiri i teksten, samt ved å teste og diskutere mine funn opp i mot tidligere forskning på feltet. Oppgaven kommer til å peke på likhetstrekk som mine informanter deler med andre medlemmer i denne bevegelsen; forståelsen av forholdet mennesket/natur, samfunnet vi lever i, det mellommenneskelig, bruk av teknologi og i forhold til synet på sosial endring. Dette vil bli drøftet opp i mot NSM-teori og vil redegjøres for punkter hvor teorien gir en fruktbar forklaring av denne bevegelsen, samt områder hvor den muligens ikke treffer like godt. Bevegelsens strategier for å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning vil bli satt i sammenheng med skillelinjene konsensus/konflikt og radikal endring/reformering i teorien, og det vil argumenteres for at økolandsbybevegelsen på mange områder utfordrer dette skillet. Årsaken til at de bryter med skillelinjene i teorien vil bli relatert til det nye verdensbildet bevegelsen sies å representere.

Har jeg gjennom prosjektet mitt produsert gyldig kunnskap om økolandsbybevegelsen i Norge? Jeg både tror og håper at oppgaven kan ha kastet lys på noen generelle trekk ved denne bevegelsen i en norsk sammenheng.

5. Ønsket om å skape endring

5.1 Innledning

Tidligere forskning på økolandsbybevegelsen hevder at medlemmene i økolandsbybevegelsen første og fremst motiveres av ønsket om å skape mening i eget liv, og at ønsket om å endre samfunnet kommer i annen rekke (Rigby 1974, Abrams & McCullo 1976, Pepper 1991). Selv om også mine informanter trekker frem aspekter ved økolandsbytilværelsen, som fellesskapet, muligheten for personlig selvrealisering og “det gode liv”, i sine svar på hva som var avgjørende for valget av en slik livsstil, veier ønsket om å påvirke og skape endring i samfunnet tungt. I tråd med NSM paradigmet ligger altså både ønsket om å realisere verdimeisige prosjekter for seg selv og samfunnet rundt ofte til grunn for deltagelsen i bevegelsen. Ønsket om å gjøre noe konkret for å skape et mer bærekraftig samfunn nevnes eksplisitt av de fleste jeg har snakket med som en av grunnene til at de engasjerte seg i økolandsbyen. Gjennom faktisk handling i dagliglivet ønsker økolandsbybeboerne å vise resten av samfunnet at en bærekraftig livsstil er mulig.

5.2 Visjon

Økologisk dyrking og selvbergning

At det foreligger en intensjon om en miljøvennlig og bærekraftig livsstil ligger implisitt i selve betegnelsen økolandsby (Ergas 2010). Dette gjenspeilet seg også i svarene på spørsmålet om hvorfor medlemmene i HØL og BØL ønsker å leve i økolandsbyen:

«Jeg synes det var et sted som egnet seg, det var en gård hvor man har muligheten til å drive selvbergning i stor grad da, noe som kanskje er en av de største tingene man kan gjøre med sitt eget liv for å minke sitt eget økologiske fotavtrykk» (Harald).

Selvbergning kan sies å fremstå som et ideal for mange av dem jeg snakket med. Skogsområdene som HØL eier muliggjør at landsbyen kan bli selvforsynt på ved og biodiesel. De har også cirka 180 mål med dyrket mark og som Ottar påpeker er målsetningen for landsbyen å være selvforsynt på mat:

«Målet er at vi skal klare å kunne dyrke alt vi trenger av grønnsaker til hele landsbyen, at vi skal dyrke alt vi trenger av korn, at vi skal klare å dyrke alt vi trenger av frukt og bær, fisk er det i sjøen, og at vi da også skal kunne drive med en del videreforedling (...)» (Ottar).

I tillegg til drivhus og kjøkkenhage er alle beboerne i HØL andelshavere av jorden, og kan etter avtaler med resten av fellesskapet få parseller slik at de i praksis har muligheten til å dyrke så mye mat de ønsker. Også de to jeg har snakket med fra BØL ønsker selvforsyning, men begge peker på at det kalde klimaet i Norge setter noen naturlige begrensninger for dette. Heller ingen av de tolv økofellesskapene i Peppers (1991) studie var fullstendig selvberget. Han fant at dette heller ikke nødvendigvis var noe overordnet mål da beboerne fryktet at det ville isolere dem ytterligere fra samfunnet rundt. Dette strider i mot medlemmene på HØL sin målsetning om å være fullstendig selvforsynt på mat, og er mer i tråd med BØLs foreløpige planer. Der ønsker de, som Ole påpeker, at; *«(...) vi skal jo være selvforsynt med grønnsaker da, det er nå et minimum»*. Det norske klimaet, med lange vinter og relativt kort vekstperiode, gjør det ekstra vanskelig å være helt selvforsynt på mat.

En del av filosofien som ligger til grunn for økolandsbyer er permakultur. Det innebærer å skape helhetlige og bærekraftige systemer gjennom bruk av økologiske prinsipper, eller som Solveig oversetter det; *«helhetsorientert økologi i praksis, på alle livets områder»*. Permakultur kan sies å være det motsatte av monokultur, som kjennetegner mye av jordbruket i dagens samfunn om handler om å spille på lag med naturen. Gjennom å observere hvilke vekster som trives best sammen, lære av de naturlige prosessene i naturen, og deretter skape egne økosystemer kan økolandsbybeboerne mer aktivt utnytte plantenes naturlige egenskaper i matproduksjonen, og dermed unngå bruk av kunstige sprøytemidler. Et økosystem er nettopp, som Solveig forklarte meg, et nettverk av gjensidig nyttige relasjoner.

“Ja, vi må ha de plantene som trives godt sammen naturlig. Løk er godt å ha sammen med gulrøtter for eksempel, og hvis man planter gulrøtter så er det godt å ha løkplanter i nærheten. Og noen planter er ikke så glad for hverandres selskap, så da må man holde de fra hverandre. Men det er hva det er, altså mangfold... alle steder hvor det er monokultur går det galt...” (Solveig).

Å lære av naturens kretsløp, for så å kopiere disse prinsippene i egen dyrking er som vi har sett vanlig i økolandsbyer (Wight 2008, Kasper 2008). Flere av mine informanter nevnte også nytteverdien i å spise etter sesongen, eller oppbevare og foredle maten slik at den kan spises

gjennom hele året. På denne måten reduseres behovet for å kjøpe langreist mat. Ingen av dem jeg snakket med ga uttrykk for at de, slik som Peppers informanter, fryktet at en høy grad av selvforsyning ville avskåret økolandsbyen fra storsamfunnet. Kanskje henger dette sammen med at medlemmene i HØL og BØL ønsker å nå ut med sine ideer til samfunnet rundt gjennom andre metoder?

Påvirke gjennom å spre kunnskap – alternativ teknologi

Å skape endring gjennom å illustrere et eksempel til etterfølgelse virker som en av «hovedstrategiene» til mine informanter, men de forsøker også å påvirke samfunnet rundt dem gjennom andre, mer direkte metoder. Både i HØL og BØL holdes det blant annet ulike kurs om permakultur, selvberging, sopp og urter, miljøvennlige teknologi, bærekraftige relasjoner, økolandsbyer og yoga.

I tillegg til de ulike kursene som holdes i regi av HØL, vil medlemmene også aktivt generere og spre kunnskap om bærekraftige løsninger og miljøvennlig energiforbruk i samfunnet. Foreløpig tester landsbyen blant annet ut et aerobt vannrenseanlegg som de har importert fra Tyskland. I de planlagte husene, som landsbyen har designet i samarbeid med Aktiv hus og Gaia arkitekter, vil inn klimaet og energiforbruket dokumenteres, og dermed bidra til økt kunnskap om miljøvennlige byggemetoder. HØL arbeider også for tiden med å etablere et senter for anvendt miljøteknologi, SAM. Her forteller Ottar meg om planene;

Ottar: Vi har kalt det foreløpig for senter for anvendt miljøteknologi, og det som er tanken er at rundt omkring, både i Norge og andre land, så finnes det veldig mye spennende forskning og veldig mange spennende løsninger. Men i det øyeblikket det ikke blir kommersialisert, så blir veldig mange ting bare liggende.

I:Ting som gir seg på idestadiet?

Ottar: Ja, det gir seg der eller kanskje man har laget en prototype, kanskje man har laget noen... Og så er det egentlig veldig spennende, men så greier man kanskje ikke akkurat nå å se hvordan kan man tjene masse penger på dette her og sette i gang stor produksjon, eller så har ikke de som har utviklet den kompetansen. Og det som er tanken er at når vi i økolandsbyen kommer over spennende miljøteknologi som vi mener har noe for seg, så kan vi

lage et slags sted hvor man kan forske og utvikle. Vi har en gruppe mennesker som rett og slett kan forske på det og teste ut hvordan dette fungerer i praksis.

Gjennom å samarbeide med ulike forskningsmiljøer ønsker medlemmene i HØL; «(...)at økolandsbyen blir et sted hvor man prøver ut ting» (Ottar). HØL vil, blant annet gjennom SAM, tilrettelegge for videre forskning på miljøvennlige løsninger som for øyeblikket ikke er lønnsomme for samfunnet i et økonomisk perspektiv. Å ta i bruk innovative, alternative løsninger i forhold til miljøvennlig teknologi er ikke uvanlig i økolandsbyer. Wight (2008) fant i sin studie av tre økolandsbyer i Ohio/Kentuckyområdet at landsbybeboernes teknologibruk var en refleksjon av deres verdenssyn, et nytt paradigme som han mener økolandsbyer representerer. Økolandsbybeboerne i hans studie identifiserte seg med naturen, «we are nature». Gjennom et slikt verdenssyn vil alle handlinger som medfører negative konsekvenser for jordens økosystemer også skade menneskeheten på sikt, siden mennesket er natur. Dette synet på forholdet mellom mennesket og natur var gjenspeilende for landsbyenes teknologibruk. På lik linje med beboerne i Hurdal ønsket Wights informanter å fremme miljøvennlige teknologiske løsninger som bidro til å forminske det menneskelige økologiske fotavtrykket på planeten, og de forsket derfor på, og testet ut, bærekraftige teknologiske løsninger. Hvorvidt teknologien var riktig å bruke ble bedømt på grunnlag av hvordan den påvirket jordens økosystemer, og om den bidro til å skape en forbedring. Beboerne ønsket altså ikke kun å bevare miljøet, men også å ha en positiv innvirkning på de naturlige økosystemene gjennom sine handlinger. Wight konkludert på lik linje med McLaughlin og Davidson (1985) at økolandsbyer “*represent laboratories-intellectual and physical spaces of inventing possible solutions and new technologies that are designed to create new forms of environmentally oriented behaviors*” (Wight 2008: 41). Schehr finner at medlemmene i bevegelsen tenker på sin alternative livsførsel i økolandsbyen som et laboratorium for hva som er mulig i samfunnet generelt. De betrakter seg selv som agenter for bevissthetsendring i samfunnet (Schehr 1997: 48). HØL kan på mange måter sies å være et slikt laboratorium. Både SAM og dokumentasjon av inneklimate og energiforbruk i de planlagte Shelterhusne vil kunne gi beboerne kunnskap og erfaring i forhold til hvordan samfunnet kan nyttiggjøre seg av mer bærekraftige energiløsninger i fremtiden. Men i realiteten har ikke beboerne på Hurdal nådd målene de strekker seg mot enda:

I: *For da skal dere være selvforsynt?*

Mari: *Ja det f.eks. Og vi har planer om et senter for miljøteknologi hvor vi kan teste ut ved å måle på vårt eget forbruk og prøve å få det til å bli et pluss-samfunn, et null-utslippssamfunn.*

I: *For å vise at det er mulig?*

Mari: *Ja. Men det er det ikke sant, først så må vi få oss et sted å bo.*

5.3 Visjon og virkelighet

En økologisk og bærekraftig profil er en av kjernekaraktistikkene til intensjonelle økologiske fellesskap, men medlemmene mestrer ikke alltid å leve opp til sine miljøvennlige ambisjoner. Wight (2008) hevder at selv om økolandsbybevegelsen kjennetegnes av å leve ut sine ideer i praksis, er det viktig å ha i mange økolandsbyer foreløpig er under utvikling og at de derfor enda ikke har kommet helt i mål i forhold til sine bærekraftige ambisjoner. Også Kasper (2008) påpeker at den ideelle økolandsbyen ikke eksisterer, men at bevegelsen kjennetegnes av å være; «*work in process – a fundamental component of the new paradigm, where much is yet to be learned*» (Kasper 2008:13). Heller ikke beboerne i Peppers (1991) evnet å leve opp til sitt radikalt grønne verdsett. Medlemmene i min studie opplever, på lik linje med Peppers informanter, at ytre omstendigheter i hverdagslivet ofte går på bekostning av tiden de ideelt sett ville bruke på aktiviteter relatert til landsbyprosjektet.

Pionerarbeid og tidsaspektet i HØL

Tidsaspektet og arbeidet med utbyggingen av landsbyen på Hurdal har vist seg å være annerledes i realiteten enn hva beboerne forestilte seg i utgangspunktet, og har gått bekostning av blant annet ambisjonen om å være selvforsynt på mat. På spørsmålet om hvor mye av maten sin de dyrker selv i landsbyen svarer Linn meg på lik linje med de andre:

“Ikke så veldig mye egentlig. Vi har dyrket noen grønnsaker, det har vi gjort, men vi er ikke selvforsynte. På grunn av oppbyggingsfasen har vi jo ikke hatt tid til å være helt selvforsynt på grønnsaker, men vi har jo vært selvforsynt på egg og poteter en periode» (Linn).

En forklaring på dette er at HØL er Norges første offisielle økolandsby, og arbeidet deres betegnes ofte som pionerarbeid av beboerne. Pionerarbeid innebærer ofte mange utfordringer: Man er den første til å gjøre det man gjør, mye jobb går med til å forklare samfunnet rundt hva konseptet går ut på. Da Hurdal prosjektet startet i 2003 var det nesten ingen i Norge som

visste hva en økolandsby var. Medlemmene i landsbyen hadde det heller ikke helt klart for seg hva det egentlig innebar å etablere en økolandsby, og de byråkratiske prosessene gikk langsommere og var seigere enn hva de hadde sett for seg i utgangspunktet.

Grundig dokumentasjonen fra lignende prosjekter andre steder i verden og tett samarbeid med aktører som Gaia arkitekter vakte troverdighet i kommunene, og HØL fikk gjennomslag for de alternative byggeteknikkene og midlertidig botillatelse under dugnadsarbeidet med å bygge halmhusene som ble ferdigstilt i 2003. I årene som fulgte har beboerne jobbet med reguleringsplanen for området som i dag er regulert til 55 boliger, kultur-, nærings- og gårdstun. I den første planlagte utbyggingen vil det bygges 21 boenheter. Finansieringen av og forhandlingen rundt utbyggingen av byggetrinn en har vært en milepæl for beboerne.

I: *Kan du fortelle meg litt om livet ditt og hverdagen her?*

Harald: *Det har jo pågått gjennom mange år, så den har jo variert veldig da. Jeg har jo vært med fra begynnelsen, så det begynner å bli noen år nå... Akkurat nå så har jeg trappet litt ned da, det ble litt mye prosjekt en stund.*

I: *Har du trappet litt ned i forhold til det økologiske prosjektet?*

Harald: *Ja, i hvert fall i forhold til økolandsbyprosjektet. Det å lage økolandsby, reguleringsplanene, lage budsjetter, finne ut av lovverket, byråkrati, byggesaksbehandling, konkret bygging av hus... Jeg har litt ferie der i fra nå.*

Til tross for at de jeg har spurt direkte avkrefter at noen har meldt seg ut eller flyttet på grunn av arbeidet med den planlagte utbyggingen, uttrykker flere en misnøye i forhold til arbeidet med den byråkratiske prosessen og tidsaspektet. Forestillingene om det «gode liv» har måttet vike til fordel for hardt og ikke alltid like spennende arbeid. Enkelte, som for eksempel Harald, har lagt prosjektet litt på hyllen, noe som medfører ekstra arbeid for de gjenværende.

I: *Hadde du noen forestillinger i forhold til hvordan du trodde det kom til å være å bo her, og hvordan er det i realiteten i forhold til disse?*

Øyvind: *Ja jeg hadde nok forestillinger om at det skulle være enda mer flott sånn sosialt, happy family, enn det har vært det året hvor jeg har vært her. For det har vært litt tungt rett og slett. Det er mange som har hatt det tungt og få til å dra lasset. Jeg har på involvert meg*

og har hatt lyst til å være med på å dra det lasset, og da har jeg også kjent at det har vært tungt. I tillegg til å ha en jobb ved siden av som har vært utfordrende...

Selv om beboerne på HØL har oppnådd mye har de fortsatt ikke kommet helt i mål. Meitemarken gårds- og naturbarnehagen med plass til 16 barn har endelig blitt godkjent av kommunen. Også her har de måttet gå mange runder med kommunen siden Hurdal kommunen, som er pålagt å støtte dem med midler, for tiden har god barnehagedekning. I skrivende stund venter beboerne fortsatt på endelig finansiering for å starte utbyggingen. Sitatet fra Mari illustrerer tydelig hvilke hindringer den tidkrevende prosessen har satt for et av de primære målene til HØL:

I: Føler du at det er lett å følge alle de grønne, økologiske prinsippene i hverdagen din her?

Mari: Nei, jeg gjør ikke nødvendigvis det. Jeg føler at det er både. Det bærer preg av at dette ikke er en ferdig økolandsby og at har jobbet i alle de årene med helt sånn grunnproblematikk... Som for eksempel å få regulert, først å få kjøpt eiendommen. Vi har kjøpt den av kommunen, men vi har måttet ha med professorer fra Ås, vi har måttet lære opp kommunestyret til å skjønne hva vi driver med før de ville selge oss det. Og vi har hatt det samme med reguleringsplanen. Og for å få finansiert, det har det vært det samme med bankene, med Husbanken, så vi har på en måte ikke kommet i gang. Vi har vært veldig opptatt av at veien er målet også, men økolandsbyen sånn som den fungerer i dag er ikke sånn som den visjonen vi har om at økolandsbyen skal være når den er vel etablert.

Bilbruk og kollektivtransporten

Peppers (1991) funn i forhold til bruk av teknologibruk i intensjonelle, økologiske fellesskap avviker fra Wights beskrivelse av økolandsbyer som laboratorier for utvikling av miljøvennlig teknologi. Kun to av de tolv grønne fellesskapene Pepper studerte anvendte alternative energiformer, dette til tross for at informantene generelt uttrykte et behov for mer satsning på miljøvennlige energiløsninger i samfunnet. Selv om satsningen i forhold til miljøvennlige energiformer i HØL nok stemmer bedre overens med Wights enn Peppers funn, uttrykker også mine informanter at de per i dag ikke lever i overensstemmelse med hva de betegner som ideelt i forhold til energibruk. Spesielt på et område føler mange av dem jeg har snakket med på Hurdal at de kommer til kort:

Mari: *Det er jo sånn at den bygda her, altså du vet selv, du kan ikke ta offentlig transport tilbake i dag fordi det er lørdag, det må kjøres, så det er jo vanskelig å være her uten å ha bil. Hvis vi skal til Oslo, så er det bussavganger, men det som vi kaller for nattbussen, den går fra Oslo klokka 16/17. Du tok nattbussen når du kom.*

I: *Jeg tok nattbussen?*

Mari: *Det var siste bussen, og da er den her 17.50 på fredag og da går det ikke noen annen bussrute her i fra før mandag morgen. Sånn ting som f.eks. det da, for å forandre på det så må vi da forandre på hele kommunen og vi må inn med ordføreren og Ruter og ja. Så er det liten kommune med få innbyggere. Alle har jo bil, for det er umulig å bo her uten bil, hvis du ikke bare er opptatt av å gå i skogen eller være her da. Så det er på en måte et dilemma da. Når jeg bodde i Oslo så hadde jeg bare sykkel, jeg hadde ikke lappen engang.*

I: *Så du måtte ta lappen for å flytte hit?*

Mari: *Ja, ha ha.*

Overdreven bilbruk vekker ikke særlige økologiske assosiasjoner, og behovet for bil betegnes som problematisk. At Mari måtte ta sertifikat for å kunne flytte inn i en økolandsby oppleves tydeligvis for henne som nokså paradoksalt, siden hun nå på enkelte områder nok forurenses mer enn hva hun gjorde før når hun bodde i byen. Et lite utbygd kollektivtransporttilbud i Hurdal kommune setter her rent praktiske hindringer for medlemmenes bærekraftige ambisjoner. En spenning mellom beboernes målsetning om bærekraftighet og bruk av bil blir også trukket frem hos Ergas (2010). Hun peker på hvordan bilen kan forstås som et symbol på forbrukerkulturen. Myten i landsbyen hennes var, oppsummert av en informant: «*Most people here don't drive or own cars. It's really cool*» (Ergas 2010:47). Ergas observerte allikevel at cirka halvparten av beboerne i landsbyen hadde bil og brukte den ganske regelmessig. Når hun konfronterte informantene med sine observasjoner kom de ofte med ymse forklaringer og hun opplevde at de skammet seg over bilbruken. Ergas tolket funnene dit hen at ideologien til beboerne til tider måtte vike til fordel for mer bekvemme løsninger. Men økolandsbyen i Ergas studier lå midt i en urban by, og beboerne hadde til forskjell fra de i Hurdal, mulighet til å benytte seg av offentlige transportmidler og sykkel. En slik mulighet er ikke tilstede i Hurdal kommune og jeg opplever ikke at de jeg har snakket med skammer seg over bilbruken, men heller at de ikke liker tanken på å være avhengig av å bruke bil i sine hverdagslige

gjøremål. Tanken er at behovet for bil reduseres når landsbyen er ferdig utbygd, siden den da rommer mange av de fasilitetene beboerne har behov for. Sitatet til Linn illustrer dette poenget;

I: Hva føler du at er de økologiske utfordringene her?

Linn: Det er vel beliggenhet, det ligger ikke så sentralt. Så hvis man har jobb utenfor Hurdal så må man jo kjøre. Hvis man skal noe utenfor Hurdal, så blir det mye kjøring, det er ikke så veldig bra med kollektivtransport. Men det kan jo bli bedre. Økolandsbyen har jo mulighet til å vokse seg ganske stor, at det blir ganske mange innbyggere i økolandsbyen, og da kan vi jo være selvforsynt på forskjellige ting, grønnsaker, matbutikk, barnehage, yoga, forskjellige aktiviteter da, sånn at vi slipper å reise så mye.

Dersom HØL vokser seg stor er også sannsynlighet større for at kollektivtilbudet i kommunene bygges ut. «Nattbussen» jeg kom med var nesten tom, og Mari bekreftet min mistanke om at behovet for kollektivtransport per i dag ikke er særlig stort i Hurdal kommune. Siden flertallet av innbyggerne i kommunen allikevel benyttet seg av bil bidrar tomme busser til ytterligere forurensning. Når de 55 nye boenhetene er ferdigstilt og beboerne klarer å dokumentere behovet for hyppigere bussavganger, vil muligens kommunen og Ruter revurdere kollektivtilbudet sitt.

«You must become the change you wish to see in the world» (Mahatma Gandhi).

Til tross for langsomme byråkratiske prosesser og utsettelsen av drømmen om «det gode liv» forsøker medlemmene i HØL og BØL å leve i pakt med sine grønne prinsipper, og miljøhensyn er ofte avgjørende i hverdagslige valg. En egen økologisk gårdsbutikk på tunet i landsbyen, med «alt fra kaffe til tannkrem» (Linn), kompensere for eksempel for et nokså begrenset utvalg på økologiske matvarer på Coop og Spar i Hurdal kommune, slik at beboernes har mulighet til å spise økologiske matvarer frem til de setter ordentlig i gang med egen matproduksjon. Også i forbruket av andre varer enn mat forsøker medlemmene å etterleve bærekraftige prinsippet.

I: Har du alltid tenkt så helhetlig rundt miljø?

Solveig: *Nei, men jeg tror at det er noe som kommer sånn gradvis. Fordi det blir litt show på et tidspunkt å se hvor lite du kan klare deg med. Hva kan jeg finne i naturen og hva er jeg absolutt nødt til å kjøpe. Hver gang jeg kjøper noe nytt så tenker jeg på «har jeg behov for det her?(...)».*

Et miljøvennlig forbruk er kjennetegnende for de personene jeg har snakket med. Flere påpeker at de hovedsakelig kjøper brukte eller økologisk produserte klær. Produksjonsprosessen av økologiske klær og tekstiler skal i prinsippet være bærekraftig, uten bruk av sprøytemidler og andre giftstoffer som kan skade naturen. Ved å tenke kvalitet fremfor kvantitet hvis de først skal kjøpe noe nytt, reduseres også behovet for å kjøpe nye ting. Beboernes generelle tanker rundt konsummønstrene i dagens samfunn, og økonomiske forhold knyttet til valg av økologiske produkter, er noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven. Harald er inne på litt av det samme som Solveig når hun sier at det blir litt «show» å se hvor mye man kan redusere forbruket sitt.

“Miljøhensyn engasjerer både i form av motivasjon når det gjelder levesett. Leve litt enkelt og prøve og gjøre det beste ut av ressursene, utnytte dem og sanne ting» (Harald).

En slik holdning til resurser er representativ for beboerne på Hurdal som jeg har snakket med. Alt organisk matavfall havner på kompost, brytes ned og anvendes som gjødsel. Et avansert kildesorteringssystem er for tiden under utvikling, slik at avfallsmengden i landsbyen reduseres til et minimum. Systemet vil trolig med tiden utvikles til en gjenbruksstasjon, et *“second-hand system”*, slik at verdifulle gjenstander og materiale kan brukes på nytt, eller som Ottar uttrykker det; *“Det er ikke noe som egentlig heter søppel, det er bare resurser på avveie”*. Målet på HØL er å bli et pluss-samfunn, at de generer mer energi enn de forbraker. Dette er i tråd med Wights hypotese om at økolandsbybevegelsen er karakteristisk i den forstand at bevegelsens holdninger reflekteres gjennom deres levesett og bruk av teknologi. På lik linje med medlemmene i HØL og BØL forsøkte hans informanter å implementere de grønne prinsippene i hverdagslivene sine, og slik selv realisere den forandringen de ønsket i verden. De forsøker, som Wights informanter, å leve ut sine ideer i praksis. Dette er også i overensstemmelse med Meluccis tese om nye sosiale bevegelsers selvforklarende karakter, at dagens bevegelser *«practice in the present the future social changes they seek»* (Melucci 1989:6). Melucci betegner dette som «levende utopier» og hevder at nye sosiale bevegelser, til forskjell fra tidligere bevegelser, ikke lenger i hovedsak drives av et utopisk prosjekt som skal realiseres en gang i fremtiden, men lever målet gjennom sine dagligdage handlinger. For

Melucci impliserer dette at nye sosiale bevegelser ikke i like høy grad som tidligere bevegelser er rettet mot fremtidige mål, siden de allerede realiserer sine mål i dagliglivet, og at det primære målet for medlemmene i bevegelsen ofte blir selve deltagelsen. Hverdagen slik den ser ut i dag er ikke enda helt slik medlemmene i HØL og BØL ønsker at den skal bli og de på mange måter mot «å leve utopien». Det betyr imidlertid ikke at flertallet av dem jeg har snakket med ikke sikter mot et fremtidig mål som går utover deres egne prosjekt. Som nevnt innledningsvis oppfatter jeg at valget om å bli med i økolandsbybevegelsen både motiveres av ønsket om å skape endring i eget liv, eller om å delta i bevegelsen, men at de samtidig i høy grad motiveres av et fremtidig mål, nemlig å bidra til å endre samfunnet i en mer bærekraftig og miljøvennlig retning. Sitatet fra Ottar er ganske illustrerende for at deltagelsen i bevegelsen ikke kun handler om å realisere egne livsprosjekter for den enkelte. På spørsmålet om hvordan han opplever prosessen med å etablere Norges første økolandsby, svarer han:

“Man skal være ekstremt ideologisk og idealistisk, og man skal være ekstremt visjonær, og man skal ha ganske mye tæl (...)det er litt som å vinne OL gull liksom, å få det til. Du må trene og du må stå opp om morgningen, og du må sette av helger, kvelder og høytider. Det jo enormt mange timer med dugnadsinnsats. Så det er noen av oss som kanskje har brukt mange, mange tusen timer som vi ikke har fått betalt for. Du må prioritere ganske hardt da, over mange år. Og det er ikke mange mennesker i dag som har denne motivasjonen” (Ottar).

Mange tusen timer brukt på dugnadsarbeid og arbeid med byråkratiske prosesser, har trolig gått på bekostning av overskuddstid som kan brukes til selvrealiseringsprosjekter, noe som indikerer at medlemmene i bevegelsen også motiveres av et mål utenfor dem selv. Det fremstår for meg at de ønsker, som Ottar sier; «en vinn - vinn situasjon for oss og samfunnet». Gjennom eksemplets makt ønsker beboerne å bidra til å skape et mer bærekraftig samfunn, eksemplifisert av Harald: «Jeg følte et behov for å gjøre noe konkret. Det var en meningsfylt aktivitet å lage noe konkret som kunne være et eksempel for andre (...)». I følge Melucci er det også her endringspotensialet til nye sosiale bevegelser ligger. Han hevder som nevnt at NSM gjennom praktisk handling i dagliglivet overfører sin alternative mening til resten av samfunnet, og at de, gjennom å vise at alternative måter å leve på er mulig, synliggjør den symbolske makten i samfunnet. Ergas (2010) fant at den bærekraftige livsstilen til økolandsbybeboerne i hennes studie påvirket samfunnet rundt dem og politikerne til å adoptere mer miljøvennlig holdninger. Ottars resonnement kan tyde på at selve

tilstedeværelsen av økolandsbyen i Hurdal bidrar til at kommunen blir mer økologisk orientert.

I: Prøver dere på noen måte å påvirke kommunen eller de som sitter i kommunen til å tenke mer økologisk?

Ottar: Ikke så mye direkte, men mye indirekte ved at de vet jo at vi... sånn som jeg tror at butikken her nede nok tar inn mer økologisk mat på grunn av økolandsbyen. Og kommunen... ja vi har stadig vekk fått sånne kommentarer at; «dette er vel ikke noe dere synes om i økolandsbyen eller dette liker vel dere»... Jeg er helt sikker på at økolandsbyen har en slags påvirkende effekt sånn i forhold til kommunen, at de tenker mer på det. De har jo også nå sagt at de vil satse enda mer på å være en grønn kommune. Jeg tror at de har en kjempemulighet til å profilere seg på vårt prosjekt da.

5.4 Økotopia? - veier til endring

Det at økolandsbybeboerne ønsker å påvirke gjennom å vise at en alternativ livsstil er mulig betyr ikke at de nødvendigvis mener at økolandsbymodellen er den eneste riktige måten å skape et grønnere samfunn på. Når Harald forteller meg at; «Ja, vi ønsker å være et eksempel, ikke nødvendigvis en fasit (...)» uttrykker han en nokså typisk holdning i datamaterialet mitt i forhold ønsket om, og troen på, at hele samfunnet skal organiseres som økologiske, småskalasamfunn. Medlemmene jobber mot et mål i fremtiden. De mener, kanskje i motsetning til tidligere bevegelser, at det er mange og samtidige veier som er nødvendige å gå for dette målet skal realiseres:

“Det vi håper er at vi kan være en inspirasjonskilde da. Flesteparten av menneskene bor jo i byer og jeg tror det er urealistisk å skulle få alle ut på landet og dyrke gulrøtter i økolandsby, men det er jo utrolig mye man kan gjøre når man bor i byen også, og at vi mer kan... Selvfølgelig så hadde det vært veldig fint om det var mange som ønsket å bo i økolandsby, men at man kan inspirere folk til å leve på en mer miljøvennlig måte der de er” (Mari).

Dette stemmer overens med Peppers (1991) funn. Heller ikke beboerne i hans studie mente at økolandsbykonseptet nødvendigvis var den eneste riktige modellen for fremtiden. Det strider allikevel i mot enkelte tidligere studier på intensjonelle fellesskap. Hayden (1976) hevder for eksempel at medlemmene i slike fellesskap, enten fellesskapet er politisk, sosialt eller

religiøst, tror at endring i samfunnet best muliggjøres «*through the construction and demonstration of a single model that could be duplicated throughout the country*» (Kriby 2003:324). Selv om også mine informanter ønsker å demonstrere at en bærekraftig livsstil er mulig, mener de heller ikke at økolandsby nødvendigvis er svaret på hvordan samfunnet burde løse dagens miljøutfordringer. I et rent miljøperspektiv blir det å bo økologisk i byen av flere eksplisitt trukket frem som et like godt, om ikke bedre, alternativ.

I: *Tror du økolandsbykonseptet er en løsning på miljøproblemene?*

Linn: *Det er jo mange økolandsbyer rundt om i verden. Men enda viktigere er kanskje økobyer, fordi veldig mange bor i byer og man kan jo spare ganske mye transport med å bo i by. Hvis man gjør byen selvforsynt på det meste så tror jeg det er en god vei å gå.*

Dette henger sammen med hva Mari sier i det innledende sitatet om viktigheten av å påvirke menneskene der de er. De aller fleste jeg snakket med uttrykte en forståelse for at ikke alle ønsket å flytte ut på landet for å drive med selvberging. Likevel påpekte enkelte, som for eksempel Harald, andre negative aspekter ved at store deler av befolkningen i den vestlige verden bor i byer.

“Byene vil aldri kunne greie å livnære seg selv, de er avhengig av bygda hvor det produseres mat. Men i dag så har man, de som bor i byene har, vertfall storstett da, en mindre nærhet til naturen. Melk er noe du får på butikken...” (Harald).

Trolig har Linn en nokså annerledes by-modell i tankene enn Harald når hun trekker frem viktigheten med økobyer. Byene slik de er organisert i dag har nok ganske lite potensial for å livnære menneskeheten, mens økobyer i teorien er selvforsynt på mat og fornybar energi. I dag er to slike byer under bygning, Masdar i Abu Dhabi og Dongtan utenfor Shanghai og flere byer er under planlegging (Andersen & Erga 2009). Men på tross av økobyenes økologiske potensial hersker det allikevel ingen tvil om at medlemmene i HØL og BØL synes økolandsbymodellen rommer mange ettertraktede kvaliteter i dagens samfunn, som også går utover et rent miljømessig perspektiv;

“(...) jeg føler at tiden er moden for økolandsbyer i Norge og jeg mener at vi har et dritattraktivt konsept. Så det vil overraske meg utrolig mye hvis ikke vi fyller opp det borettslaget ganske fort (...). Fordi det er helt unikt og det er flere og flere folk som skjønner det. Også at disse husene, denne måten å bo på, bærekraftig tankegang, lokal produksjon av

mat, alle disse tingene her, det er fremtiden. Jordkloden kan ikke fortsette, hvis vi fortsetter sånn som vi gjør nå. Så økolandsby konseptet er den eneste løsningen sånn som jeg ser det, hvis man skal sette det litt på spissen, som viser på alle nivåer hvordan man kan leve bærekraftig. Det er det ingen andre ting som realistisk sett viser, sånn som jeg vurderer det“(Ottar).

Når Ottar sier at økolandsbyer er en illustrasjon på hvordan det er mulig å leve bærekraftig på alle nivåer samsvarer det Wights (2008) funn.

Samarbeid som strategi

“Landsbyen deltar aktivt i sitt lokalsamfunn og ulike nettverk sammen med andre landsbyer og organisasjoner i inn- og utland. Landsbyen ønsker også å ta imot besøkende fra lokalområdet, hele Norden og alle kanter av verden, som woofere mm.”
(Bergenokologiskelandsby.no).

Utdraget fra «visjonen» til BØL signaliserer at medlemmene der ønsker en nær forbindelse til både lokalsamfunnet, lignende prosjekter og samfunnet generelt. I følge Schehr kjennetegnes økolandsbybevegelsen nettopp av at de ikke trekker seg tilbake fra det omkringliggende samfunnet, men at de søker åpenhet og kommunikasjon med samfunnet rundt for på den måten å påvirke og spre sitt budskap. Økolandsbyer tilhører i følge han den fjerde bølgen av intensjonelle fellesskap, som i motsetning til de tre tidlige historiske bølgene av slike fellesskap ikke søker en tilværelse avskilt fra resten av samfunnet (Schehr 1997: 43-50). Ergas finner den samme tendensen i sin studie, og peker på hvordan landsbybeboerne gjennom ulike metoder aktivt forsøkte å påvirke samfunnet rundt dem i en mer bærekraftig retning. Landsbyens beliggenhet i en urban by var for eksempel strategisk valgt, slik at beboerne hadde større mulighet til å utøve påvirkning på lokalbefolkningen og politikerne i byen, dette til tross for at beliggenheten satte rent fysiske begrensninger på beboernes mål om å være selvberget. Solveig fra BØL gir uttrykk for lignende ambisjoner:

Solveig: Ja, så for meg så er det et viktig element at vi er et sted som både kan inspirere andre og hvor det er god kontakt og god forbindelse til lokalsamfunn, og at ikke nødvendigvis alle mennesker som er i økolandsbyen bor der fast eller arbeider der fast, men at det både er mennesker som bor der hele tiden og arbeider, og noen som kommer og arbeider. Et meget

åpent økosamfunn, fordi problemet med noen økosamfunn er kanskje at de er litt for øko (Solveig).

I: *Ja.*

Solveig: Og jeg tror at det er, altså man snakker om at konservatisme er et problem, og fascisme er et stort problem, men den der meget ekstreme venstre fløy er jo også et problem på mange måter.

Når Solveig nevner andre venstreradikale økologiskorienterte grupperinger er det naturlig å dra en parallell til den andre «livsverden» – og direkte handlingsorienterte grupperingen innenfor miljøbevegelsen, en gruppe som trolig deler flere likhetstrekk med den Autonome bevegelsen i Tyskland på 90 tallet (Katsiafika 2006) og okkupantmiljøet i Oslo⁶. Slike grupper har ofte et mer konfliktbasert forhold til den politiske sfæren enn økolandsbybevegelsen.

Landsbyen i Bergen kommer trolig til å ligge i et stort våtmarksområde som kommunen eier. De kommunale planene for området er å utvikle det til en park, slik at folk kan komme å lære om dyre -og planteliv i Haukåsmirene. I utkanten av området ligger det allerede en gård som medlemmene på BØL skal overta og drive. Beliggenheten muliggjør, som Solveig påpeker; *«(...) at vi både kan dyrke ting til oss selv og lære om det, og ta imot mennesker som vil se hvordan man kan gjøre det, slik at de kan få impulser med seg hjem»*, eller en vinn-vinn situasjon for dem selv og samfunnet rundt.

Lokalsamfunnet

Selv om HØL ligger i nokså landlige omgivelser ønsker beboerne, som Mari påpeker, kontakt med samfunnet rundt; *«(...) Det er bevisst at den økolandsbyen her ikke ligger i indre Troms(...)*». Begivenheter som vinter - og sommersolverv markeres gjerne med fest og bål hvor lokalbefolkningen i kommunene og andre interesserte inviteres. HØL inviterer også hver sommer barn og voksne på sommerleir og dugnadsuke, og har hver måned introduksjonskurs om økolandsbykonseptet og Hurdalprosjektet spesielt. Slike arrangementer er åpne for alle, og annonseres blant annet på landsbyenes Internetsider. Hensikten bak disse aktivitetene er både å lære og inspirere samfunnet rundt dem til en mer bærekraftig livsstil, og tuftet på

⁶ Reportasje i A-magasinet den 02.09.2011; «Okkupasjonstid»

ønsket om å ha en åpen og levende økolandsby: “*Det som er tanken er jo at det skal pulsere og leve her (...)*” (Mari). En åpen og inviterende holdning til lokalsamfunnet gjør det ikke bare letter for beboerne å spre sitt budskap, men fører også med seg andre positive konsekvenser. Beboerne i Ergas studie følte at en åpen og vennlig innstilling til naboene resulterte i at naboene fikk en høyere toleranse for deres livsførsel, noe som muliggjorde at beboerne kunne eksperimentere mer i forhold til alternative byggeteknikker, energiløsninger ol som var litt på kanten med hva som var tillatt i byen (Ergas 2010). Selv om beboerne i HØL forholder seg til reguleringene i kommune, vil det å være på god fot med lokalbefolkningen trolig gi dem mer spillerom i forhold til å benytte seg av alternative løsninger, samt bidra til å gjøre hverdagen deres mer behagelig.

Men selv om åpenhet etterstrebes i økolandsbyene er det allikevel nødvendig med visse forbehold i forhold til antallet og hyppigheten av besøkende. Beboerne påpeker at for mye besøk også kan virke forstyrrende på hverdagslivet i landsbyen; «*(...) da blir harmonien forstyrret og det var ikke ro til å gjøre det man skulle*» (Solveig).

Andre økosamfunn

Det er snakk om balanse forklarer Solveig meg, at det må være en balansegang mellom å gi og ta. Woff, et internasjonalt utvekslingssystem mellom økologiske gårder, er basert på en slik tankegang. Mennesker kommer for å lære noe, bor på gården en periode, bidrar med arbeidskraft og reiser så videre. Det er også det samme prinsippet som ligger til grunn når beboerne i HØL organiserer dugnadsuken. Landsbyen stiller med kost og losji mot at de som kommer på besøk tar i et tak på gården, og slik får både besøkende og beboerne noe positivt ut av situasjonen. Balanse er noe økolandsby beboerne bevisst etterstreber på mange av livets områder. Den fjerde bølgen av intensjonelle fellesskap av en økt kommunikasjon fellesskapene i mellom. At det oppstår store nettverk av lignende prosjekter hvor erfaringer, kunnskap, informasjon, tjenester ol utveksles (Schehr 1997:43-50). Det er også vanlig at medlemmene fra ulike fellesskap reiser på besøk til hverandre, bor der en periode, bidrar med sin ekspertise, lærer noe og reise videre (Ergas 2010:44). GEN, som jeg har omtalt tidligere, er et slikt nettverk i økolandsbybevegelsen. HØL har ved flere anledninger fått besøk fra GEN og andre økolandsbyer rundt om i verden. Som Ottar sier er samarbeid mellom økolandsbyer særpregende for bevegelsen:

(...) Det er litt av det økolandsbykonseptet, at folk som kommer de bidrar og deler ting de kan, og at det blir en form for utveksling og at økolandsbyen er på en måte en slags arena for å møtes og dele ting og bidra” (Ottar).

Politikerne

Dialogen medlemmene har med de lokale politikerne i både Bergen- og Hurdal kommune bærer også preg av samarbeid. BØL har blitt godkjent som høringsinstans; *«(...) sånn at kommunen kan bruke oss hvis de har behov for å få vår ekspertise på noen områder som har med økologi å gjøre»*. (Solveig). I HØL har kontakten med kommunen vært god helt fra starten, og flere sier at de generelt opplever mye godvilje fra politikere både et lokalt -og nasjonalt plan. At viljen ikke nødvendigvis gjenspeiles i faktisk handling er noe jeg vil komme tilbake til. Men beboerne føler at Hurdal kommune på mange områder har vist toleranse og nysgjerrighet for prosjektet, de har som Ottar sier; *«(...) liksom prøvd å legge godviljen litt til, og de skjønner at vi ikke er noen spekulanter som skal tjene penger, men at vi rett og slett er idealister»*. At kommunen har lagt godviljen til har trolig en sammenheng med at medlemmene i landsbyen ikke i noe stor grad har motsatt seg de føringene kommunen har satt for prosjektet. At politikere fra tre andre kommuner har tatt kontakt med landsbyen fordi de er interessert i prosjektet og tenker på å skape noe lignende hos seg tyder blant annet på at samarbeidsvillighet har bidratt til å skape en positivitet rundt prosjektet på politisk plan.

“Kommunene synes at dette her er kjempespennende. Det de fortalte da, den gruppen som nå jobber med å lage en sånn økoprosjekt på Sørums, var at når de var kommet til kommunen så var de kjempepositive. Jeg tror at det har noe med at de har hørt om det i Hurdal og at de tenker at; «det her ser jo bra ut, det virker bra». Så vi føler ganske tydelig at det har skjedd noe på disse ti årene, i forhold til hva allmennheten og kommuner og sånt, ser på dette her da» (Ottar).

Media

Også i forhold til media har medlemmene i BØL og HØL valgt en samarbeidsstrategi. HØL har gjentatte ganger stilt opp i radio, tv, ukeblader og avisreportasjer. Beboerne forteller meg at NRK har laget en dokumentar, «Gull og grønne skoger», om livet i økolandsbyen. Tomas Gjertsen har laget et program, Dagbladet, VG, Aftenposten, Romeriket blad, lokalavisen og mange ukeblader har skrevet om prosjektet. Også medlemmene i BØL har stilt opp til intervju

for NRK og lokalavisa. Beboerne i økolandsbyen som Ergas studerte var i utgangspunkt kritiske til tv, men stilte også opp på et tv program fordi de så det som en mulighet til å spre sine ideer. Ergas påpeker hvordan det at økolandsbybeboeren nyttiggjør seg av medier for å påvirke samfunnet i en bærekraftig retning er i samsvar med ressursmobiliseringsteori. Når aktørene ser en muligheten til å nå ut til massene for å fremme sitt mål griper de denne (Ergas 2010: 48). Det samme gjelder i HØL, beboerne avkrefter at de selv tar kontakt med media, men siden oppmerksomheten er nyttig for arbeidet deres velger de å delta:

«Det skaper jo fokus på bærekraftig livsstil og økologi. Så vi synes at for saken så er det veldig bra. Det er ikke alltid jeg synes det er like gøy sånn personlig, når de ha personreportasjer og sånn. Men jeg synes det er veldig allright når jeg føler det er seriøst, og når de ønsker å sette fokus på sunnhet, økologi, økolandsby eller alt rundt det. Da synes jeg det er veldig allright å prøve å bidra med å stille opp, med informasjon og erfaring, i sånne sammenhenger». (Ottar).

Å invitere ukjente mennesker til hjemmene sine eller stille opp på personreportasjer i store aviser og ukeblader oppleves ikke alltid like positivt på et personlig plan, og tyder på at beboerne på HØL er villige til å strekke seg ganske langt for å nå ut til samfunnet med ideene sine. Dette har også bidratt til at beboerne opplever økt aksept ovenfor prosjektet sitt i samfunnet. Ricoeur hevdet at; *«Utopias themselves are never realized to the extent that they create a distance between what is and what ought to be»* (Schehr 1997:147). For at samfunn organisert etter utopiske modeller skal ha en mulighet til å spre sine visjoner og yte påvirkning, må de føle en forbindelse til samfunnet rundt dem i følge Schehr. Han kritiserer i denne sammenheng Melucci og Touraine for at de stresser nødvendigheten av synlig sosial konflikt i deres definisjon av sosial bevegelse, og slik utelukker økolandsbybevegelsen fra definisjonen. I motsetning til Meluccis bekymring for at nye sosiale bevegelser kan ende som «regressive Utopia», eller «anti bevegelser» hos Touraine, hevder Schehr at fraværet av konflikt ikke svekker men tvert imot styrker økolandsbybevegelsens mulighet til å skape endring (Schehr 1997:134-168). Lignende hevder Scott (1990) at det som avgjør en sosial bevegelses suksess eller nederlag er hvorvidt den klarer og integreres inn i det politiske system. Suksess likestilles med at bevegelsen evner å få sakene sine på den politiske dagsorden, noe som lettere oppnås gjennom samarbeid enn konflikt med det politiske systemet. At fellesskapene i Peppers studie ble assimilert inn i den dominerende kulturen, er gjennom Scotts` forståelse et tegn på at bevegelsen har større mulighet for å lykkes i arbeidet

med å påvirke samfunnet i en grønnere retning. Muligens kan det at andre kommuner har vært i kontakt med HØL fordi de ønsker å skape noe lignende hos seg illustrere et slikt standpunkt? Interessen ville trolig ikke vært like stor om HØL hadde valgt en mer konfliktbasert tilnærming og isolasjon fra samfunnet rundt. Men hvis det er slik at samarbeid lettere legger forholdene til rette for en reformering av samfunnet, blir det neste spørsmålet om medlemmene i bevegelsen synes at dette er tilstrekkelig eller om de ønsker å endre samfunnet radikalt.

Individualistisk tilnærming til endring⁷

I tråd med Wight (2008) og Kasper (2008) representerer også mitt utvalg et nytt syn på hva som er en adekvat forståelse av forholdet menneske/natur. Som illustrert gjennom sitater i dette kapitlet mener medlemmene i HØL og BØL at naturen har en verdi i seg selv som ikke anerkjennes i dagens samfunn. Det er ingen tvil om at de jeg har snakket med mener det er nødvendig å endre måten mennesket forholder seg til naturen på radikalt. Flere føler at de har et personlig ansvar for å spre økologiske ideer, som for eksempel Solveig; *«(...) Jeg tror at en av våre oppgaver er å, altså misjonere er et ord som vi ikke så godt kan bruke fordi det har fått en skjev betydning, men jeg tror det kunne være godt om vi kunne finne et nytt ord for å misjonere økologi(...)»*. Solveig bruker store deler av sin fritid på frivillig arbeid som har som mål å øke folks kunnskap om naturen og hvordan vi kan nyttiggjøre oss av den gjennom bærekraftige metoder, siden hun tror på at økt forståelse av naturen bidrar til å skape en følelse av nærhet og tilknytning til jordens økosystemer.

«Slik at vi får et samfunn hvor vi tar ansvar og hvor vi vet at vi har noen oppgaver her på jorden. Vi må passe på den jorden vi har fordi den ikke har ubegrensede ressurser. Vi kan ikke bli ved å ville ha og ha og ha. Vi må yte før vi kan nyte som det heter» (Solveig).

Solveig opererer med en forståelse av at det også er viktig for den enkelte å bli bevisst og ta innover seg konsekvensene av egne handlinger. Mari betegner bevissthetsendringen som en kollektiv aha-opplevelse:

I: Hvordan tror du at den kollektive aha opplevelsen vil oppstå?

⁷ Oppgaven opererer med to ulike forståelser av begrepet «individualisme». Type 1 er individualistisk tilnærming til endring, dvs; ikke-politisk, lokal forandring av livet. Type 2 er det individualistiske samfunn, dvs; det motsatte av et kollektivistisk samfunn.

Mari: *Det tror jeg det er mange veier til som skjer samtidig. En av dem er for eksempel økolandsby, det er jo en global trend som virker litt sånn under fra på en måte. Så har du jo også den åndelige oppvåkningen som er i ferd med å skje med, det er veldig mange som på en måte skjønner at de må begynne med seg selv, og ta ansvar for seg selv og sitt eget liv, sin egen åndelighet og bevissthet. Men det er ikke godt å si, det er jo på en måte lett å tenke på seg selv og Norge og vesten, men det er jo på en måte ikke her det viktige skjer. Jeg tenker på i forhold til forbruk så er det så ekstremt mange flere mennesker andre steder i verden.*

I: *Som er på vei til høyere materiell standard?*

Mari: *Ja, så hvis man tenker på jorden som en helhet, så er det jo viktigere hva som skjer der kanskje. Men vesten har jo vært premissleverandører i forhold til ideutvikelig, det er jo viktig hva som skjer her også selvfølgelig.*

Pepper fant at omkring 40 prosent av hans informanter hadde en individualistisk tilnærming til endring, et syn hvor individet blir antatt å ha den primære rollen i arbeidet med å endre samfunnet gjennom å øke bevisstheten, gi et eksempel til etterfølgelse eller styrke spirituelle og bærekraftige ideer i samfunnet (Pepper 1991:162-171). Også selve deltagelsen i økolandsbyprosjektet kan tolkes som tegn på at de jeg har snakket med har tiltro til at en individualistisk tilnærming er hensiktsmessig, men det utelukker ikke at mange allikevel i tillegg arbeider direkte mot den politiske sfæren.

Politisk engasjement

Omkring halvparten hadde en form for miljøvernengasjement foruten om økolandsbyprosjektet. Mari jobbet under intervjuet med en kampanje i regi av Norsk klimanettverk, «Holder de ord?», hvor de gikk gjennom hva politikerne hadde lovet de siste ti årene og undersøkte i hvor stor grad de har innfridd sine løfter. Kampanjen «(...) stiller de til veggs rett og slett» (Mari), og utgjør en vaktbikkjefunksjon i samfunnet. Flere var medlem i ulike miljøorganisasjoner. Linn, som var med i Fremtiden i våre hender, følte at det var nødvendig å organisere seg også i noe utenom økolandsbyprosjektet for å mer effektivt kunne bidra til å skape endring i samfunnet, samt erverve seg kunnskap og hente inspirasjon gjennom flere kanaler. På spørsmålet om hun synes det er tilstrekkelig selv å leve et bærekraftig liv svarer hun;

«Nei, det er nok ikke det. Men det hadde vært deilig om det var det... Om alt hadde vært i orden for meg nå og man bare kunne slappe av uten å tenke på og bekymre seg om verden og miljøet» (Linn).

På dette punktet rammes Melucci av Bartholomew & Mayer (1992) og Ergas (2010) kritikk. De hevder at Meluccis skarpe skille mellom den kulturelle/symbolske sfæren i samfunnet og den politiske unngår å se hvordan nye sosiale bevegelser er mer tvetydige i sin form enn hva han anerkjenner, og at arbeidet med å forme den kollektive identiteten også foregår gjennom direkte kontakt med det politiske feltet. Medlemmene i HØL og BØL forsvinner verken «(...) *streams of daily existence*» (Melucci 1989:231) eller jobber utelukkende opp mot det politiske systemet, men kombinerer ofte flere metoder, og søker slik både å realiserer «drømmen om det gode liv», yte påvirkning på samfunnet rundt gjennom sin livsform, og samtidig skape endring på system nivå gjennom direkte kontakt med det politiske felt.

Årsaken til at medlemmene forsøker å påvirke politikerne henger direkte sammen med at de mener at staten spiller en viktig rolle i arbeidet med å skape et mer bærekraftig samfunn. Et slikt samfunn krever endringer på flere nivåer, både gjennom en radikal endring i bevissthet hos den enkelte og reformer i den institusjonelle politikken.

5.5 utfordringer som utgangspunkt for kritikk

Den politiske mulighetsstrukturen, eller det utbredte politiske klimaet og den dominerende kulturen i samfunnet, virker inn på handlingsrommet til en sosial bevegelse, ved å muliggjøre eller begrense bevegelsens handlingsmuligheter (Ergas 2010). Hvis vi foreløpig ser bort fra kulturelle tendenser i samtiden som for eksempel individualismen og forbrukersamfunnet, og retter fokuset mot det rent politiske aspektet, er det spesielt fire elementer som utgjør tyngden i kritikken av systemet i Norge i dag; at økologiske hensyn ofte må vike til fordel for økonomiske interesser, kortsiktighet, manglende mot og tendenser til mye snakk og lite faktisk handling.

Økologi og økonomi

For det første uttrykker mange i mitt utvalg misnøye over at det per dags dato ikke lønner seg i et økonomisk perspektiv å velge økologiske og bærekraftige alternativer. I sitatet nedenfor er Øyvind inne på hva han mener er statens ansvarsområde. Sitatet kan også ses i sammenheng

med det nye verdenssynet som økolandsbybeboere sies å representere (Wight 2008, Kasper 2008).

«Det er statens ansvar å tilrettelegge at det blir mer tilgjengelig å velge miljøvennlige løsninger, og at det blir økonomisk lettere. Her må man inn og regulere. Vi kan ikke la markedskreftene styre miljøhensyn. For i dag så prises ikke ren luft, rent vann og ren jord. Ikke sant, det prises ikke riktig. Vi verdsetter ikke miljø godt nok. Miljø har en verdi i seg selv, som vi antageligvis ikke skjønner helt (...)» (Øyvind).

Harald forteller meg at man i dag kun får opptil ti tusen kroner i tilskudd fra staten for å investere i noe som er økologisk. Staten må i følge ham tilrettelegge slik at det lønner seg for forbrukeren å legge om til et mer bærekraftig liv, eller som han sier; *«Staten burde gjøre ting, konkrete tiltak. Ikke bare prate. Ordentlig kollektiv transport, billig for eksempel. Slik at folk faktisk velger det»* (Harald). I denne sammenhengen nevner flere at det ikke finnes noe statlige støttemidler for økolandsbyer i Norge, noe som naturligvis gjør arbeidet på HØL og BØL vanskeligere. Øyvind mener at staten i hvert fall burde hjelpe dem til å komme ordentlig i gang, kanskje lønne et par av dem så de kunne arbeide med landsbyen på heltid.

«(...) Sånn som vi holder på nå, vi holder på å jobbe oss i hjel for å få i gang et ideelt prosjekt, uten profitt og kanskje ikke det går på grunn av at det blir for mye, for hardt. Vi har vært i snakk med flere politikere, men det finnes liksom ikke noen pott for oss. Økolandsbyer i Europa, det er så mange ting...» (Øyvind)

Flere bekrefter Øyvinds påstand om at det er ekstra vanskelig å starte opp en økologisk landsby i Norge, og påpeker hvordan konseptet økolandsby er mye mer utbredt i andre land. Spesielt Danmark, Tyskland og Skottland blir nevnt som land hvor slike ideer har fått grobunn. I følge Ottar er det; *«(...) i EU generelt mye mere penger for folk som vil gjøre noe sånt enn det er i Norge»*. Tall fra GEN (www.gen-europe.org) bekrefter påstandene om at økolandsbybevegelsen er større i land som Danmark, Skottland og Tyskland uten at jeg her vil gå inn på hva som kan være årsakene til dette. Bildet er trolig sammensatt, men at det økonomiske aspektet spiller en viktig rolle er allikevel tydelig når en tar i betraktning at en av hovedutfordringene på HØL er å få på plass midler til å finansiere utbyggingen av landsbyen.

At økologiske interesser ofte blir nedprioritert til fordel for tilsynelatende mer økonomisk lønnsomme prosjekter har medlemmene i BØL personlig erfaring med. Når de i 2005

kontaktet kommunen og sa de ønsket å etablere en økolandsby rundt Haukås gård, som befinner seg på et kommunalt eid våtmarksområdet, ble de møtt med positivitet og interesse. Kommunen var på denne tiden i gang med å utarbeide en reguleringsplan for dette området. De hadde i 2002 gjennomført en spørreundersøkelse blant lokalbefolkningen, som viste at beboerne der ønsket å ta vare på natur- og kulturverdiene i våtmarkene. Mye av det biologiske mangfoldet var gått tapt, og den økologiske statusen skal i følge reguleringsplanen opparbeides til god innen 2015. Siden «*Målet med planarbeidet er å sikre det biologiske mangfoldet og verdiane i landskapet knytt til Haukåsvassdraget og tilgrensande våtmarkar* (www.bergenokologiskelandsby.no, utdrag fra reguleringsplan for Haukås våtmarkspark 2006), passet det godt å inkludere en økolandsby i reguleringsplanen, noe kommunen også gjorde da forslaget for planen ble publisert i 2006. Siden har det ikke skjedd noe med disse planene fra kommunens side:

Ole: *På over fire år så har det ikke skjedd så mye med den planen der for å si det sånn. Den skulle egentlig opp til endelig vedtak i fjor vår, og så bare ligger det på is. De har ikke prioritert det... Jeg tenker på saken i kommunen, reguleringsplanen, det er den vi har forholdt oss til.*

I: *Hvorfor ikke? Når jeg leste reguleringsplanen fikk jeg inntrykk av at dere fylt et behov hos kommunen...*

Ole: *Ja, den gangen der, så var det jo det. Det virker som det bare er noen sånne fine ord som de skulle ha med i en plan altså.*

Medlemmene har forsøkt å få i stand et møte med byråd og kommune, for å få dem til å si noe forpliktende i forhold til økolandsbyen, men kommunen har ikke tid. Ole tror at noe av grunnen til at kommunen ikke prioriterer prosjektet deres kan ha en sammenheng med andre aktører, med mer økonomiske midler, har kommet på banen:

Ole: *(...)Altså innimellom her så har det kommet en del sånne andre byggeprosjekter, sånne såkalte økologiske byggeprosjekter.*

I: *Ja, sånn som Bybo som du nevnte ved forrige intervju?*

Ole: *Ja, de er jo veldig kreative og sånt. Så jeg tror at det er det som har tatt oppmerksomheten.*

I: *Hvorfor har det det?*

Ole: *Det har klart noe med økonomiske interesser å gjøre. De er jo veldig. ..Vi var på et møte med noe som heter Klima forum i Bergen, med alle mulig aktører. Og da kommer disse Bybo folkene, og jeg kan kanskje ikke si at de kupper møtet, men de er i hvert fall.. de så ut til å være veldig gode venner disse her da. Altså Bybo og kommunen, de er veldig gode venner, på høyt politikernivå. Det var i hvert fall opplagt.*

I: *Hvorfor tror du de er så gode venner?*

Ole: *Fordi de har resurser til å profilere seg. Det er litt vanskelig å si, men fordi de har en helt annen styrke, helt andre resurser.*

Grønmo & Løyning (2003) analyseres den økonomiske maktstrukturen i Norge, med fokus på næringslivet. Den økonomiske maktstrukturen beskrives som en «indre sirkel» hvor mennesker i maktposisjoner ofte er forbundet på tvers av ulike arenaer, noe som styrker muligheten til å utøve makt. Det konstateres at det også foreligger korporative nettverksforbindelser mellom staten og private aktører, som kommer til uttrykk i form av gjensidig påvirkning og samordning av interesser. Når Ole sier at det virket som at kommunene og Bybo var veldig gode venner på høyt politisk nivå, antyder han at en slik forbindelse har vært utslagsgivende for kommunens prioriteringer i forhold til økologiske byggeprosjekter. Bourdieus begrep sosial kapital kan også være relevant i denne sammenhengen. Sosial kapital er «*aktørens evne til å sikre seg fordeler, i egenskap av å være innvevd i sosiale nettverk eller andre strukturer*» (Grønmo & Løyning 2003:45). Når oppmerksomheten i hovedsak ble viet store aktører som Bybo på møtet i Bergen er det nærliggende å tenke seg at årsaken til dette ikke utelukkende er tuftet på økonomiske interesser, men også kan forklares gjennom at Bybo har høy sosial kapital, som de kan mobilisere når de ønsker å få gjennomslag for en bestemt sak. Grønmo & Løyning påpeker at et lite land som Norge er disponert for slike nettverksforbindelser på tvers av ulike fora i samfunnet (Grønmo & Løyning 2003: 237-240). Dette er også et tema i Bartholomew og Mayers (1992) kritikk av Meluccis forståelse av makt i det komplekse samfunn. Melucci hevder at makten i dag ikke lenger opererer på et synlig plan, men skjuler seg i økt regulering av dagliglivet. Bartholomew og Mayers innvender mot dette at selv om makten i økende grad opererer gjennom regulering av dagliglivet, er den på ingen måte blitt nøytral, autonom og

subtil. Hierarkiske relasjoner og økonomiske interesser er fortsatt avgjørende for hvem det er som sitter på makten i dagens samfunn (Bartholomew & Mayers 1992).

Gruppen i Bergen er allikevel litt splittet i forhold til hvorfor kommunen viser såpass lite interesse for prosjektet. Mens de andre i kjernegruppen på legger mye av skylden på kommunen, mener Ole at noe av grunnen også ligger hos dem:

Ole: Altså vi må ha noe helt målfast å vise. Vi har ikke forstått, tror jeg selv, hvor viktig det er å ha noen klare ideer om dette her nå. Det er for mye løse tråder i forhold til et så stort prosjekt som en økolandsby er. Vi er altfor få som jobber, vi er alt for få som har den rette kompetansen i forhold til det vi skal gjøre.

I: Hva er det de andre synes da?

Ole: De synes det er kommunene som hindrer det.

At verken HØL eller BØL har mottatt noe statlig støtte til prosjektet sitt begrenser handlingsmulighetene deres. Som nevnt er HØL Norges første økologiske landsby, noe som også medfører at det enda ikke er opprettet noe statlige støtteordninger for denne type prosjekter. Til tross for at medlemmene viser forståelse for at politikerne og andre ikke har noe tidligere erfaring med slike prosjekter og påpeker at de har møtt mye godvilje underveis, synes de at politikerne viser lite vilje til å hjelpe dem med konkret tiltak i arbeidet deres. Møtet med Heidi Sørensen fra miljøverndepartementet kan illustrere dette poenget:

Ottar: Vi hadde kanskje håpet at SV skulle være enda litt mer på hugget da... For nå sitter jo de i regjering... sånn som Snorre Valen som sitter på Stortinget, Hekki Holmås. Ja, de har vi hatt møter med. Og de er sånn; dette er kult og dette ønsker vi at skal skje. Vi opplever at det er positivt og sånn, men vi synes kanskje at, vi skulle håpet at det var noen politikere som hadde tatt enda litt mer sånn der; dette må vi sørge for at blir noe av, disse her må vi støtte opp litt. De er positive. Men fra det å være positive til at man f.eks. kan komme med noen midler eller at man kan bidra på noen måte da, det er en lang vei...

I: Nei, for dere har jo ikke fått noen støtte.

Ottar: Nei, vi har jo ikke det. Og det er sånn som... ja jeg husker jeg hadde møte med Heidi Sørensen i Miljøverndepartementet, og hun er sikker kjempe allright hun, men det er liksom; men vi har jo ikke noe pot for økolandsby, liksom. Ja, og det er det... Det er jobben din, det er

å lage det. Men det er akkurat sånn, jeg tror veldig mange politikere kanskje får et lite sjokk når de kommer inn på Stortinget og kommer inn som minister, det er ikke bare for dem å tenke kreativt og nyskapende. De har mer enn nok med bare å gjøre det de må gjøre.

Dette har i følge beboerne en sammenheng med hvordan samfunnet er organisert i dag. At vi i dag har et økonomisk system som på mange måter kan sies å operere uavhengig av jordens økosystemer bekymrer mange. I markedsøkonomien prises ikke råmaterialer og tjenester riktig, og konsekvensen av dette er et bruk og kast samfunn hvor det ikke lenger lønner seg å reparere ting, og «(...) hvor sammenheng mellom hva ting egentlig koster i forhold til foravtrykket på jorden og i økonomien ikke stemmer overens» (Linn). Dette gjenspeiles i følge informantene mine også på politisk nivå. I stedet for å satse på tiltak som er samfunnsmessig lønnsomme i et langsiktig perspektiv, drives politikerne, på lik linje med resten av samfunnet, av ønsket om økonomisk vekst i følge mange av informantene mine. Harald hadde dette å si når jeg spurte han om hva han tenkte om samfunnsutviklingen de kommende årene:

«Altså jeg ser ikke så store tegn i storsamfunnet til at det blir gjort noen ting med miljøutfordringer og klima. De fortsetter jo å pøse ut olje, og fortsetter å robbe havet, og fortsetter å robbe ressursene og... De bare girer opp liksom. Det virker som om samfunnet tror vi kan vokse oss ut av en krise med for mye vekst. Det er jo litt sånn paradoksalt for meg da» (Harald).

Flere påpeker hvordan fortsatt økonomisk vekst er en økologisk umulighet. Melucci hevder miljøbevegelsen nettopp er et uttrykk for at menneskene begynner å se virkeligheten på en ny måte, og peker på systemets treghet i forhold til miljødiskusjonen (Melucci 1992). Når informantene mine kritiserer politikerne for at det virker som om de tror at miljøproblemene kan løses gjennom det økonomiske systemets spilleregler, understreker de nettopp Meluccis poeng. Han hevder som sagt at miljøbevegelsen heller er et uttrykk for en bevissthetsendring i samfunnet enn en reaksjon på objektive forhold ved det globale miljøet (Melucci 1992). Informantene mine er trolig ikke helt enige med ham på dette punktet. De mener absolutt at deres engasjement også springer ut fra en bekymring i forhold til objektive fakta vedørende det globale miljøet. Økolandsbybevegelsen kan allikevel tolkes som et tegn på Meluccis påstand er riktig, at vi som samfunn har begynt å bevege oss bort fra en epoke hvor økonomiske forhold er styrende for så mange aspekter ved det sosiale liv. Informantene peker på at de selv opplever et økt engasjement omkring spørsmål knyttet til miljø og økologi i

samfunnet generelt, men uttrykker at den økt interessen ikke er nok. For at vi skal kunne løse miljøproblemene i samtiden er det nødvendig å endre vår verdensoppfattelse radikalt:

«(...) Man må ha ganske store forandringer i samfunnssystemet og at man må endre hvordan man tenker og planlegger samfunnet. Ganske stor endring. Ikke bare lappe litt her og der, og prøve å gjøre det litt bedre her og der, men tenke helhet og forandre grunnleggende på en måte» (Linn).

Når mange etterlyser et behov for en miljøpolitikk som er tuftet på mer helhetlig forståelse av hvordan våre handlinger innvirker på det globale miljøet er det naturlig å trekke en parallell til Wight (2008). Han hevder at økolandsbybevegelsen er et uttrykk for et nytt paradigme som bunner i en holistisk forståelse av verden. Kun å «lappe litt» på enkelt delene virker lite hensiktsmessig gjennom et slikt perspektiv, siden alle delene inngår i en større helhet. For å løse dagens økologiske krise, mener medlemmene, er det nødvendig å gå til roten av problemet, og det har å gjøre med hvordan vi tenker på naturen i dagens samfunn.

Valgordningen

Politikken i dag preges av kortsiktighet på flere områder enn det økonomiske, og mye av årsaken til dette er i følge mange av informantene mine selve valgordningen i Norge. De hevder at svakheten ved valgordningen slik den er organisert i dag, hvor politikerne blir valgt for fire år av gangen, er at politikerne ofte ikke tenker lenger enn til neste valg, og de i denne perioden er opptatt av å gjøre populære ting slik at de gjenvalgt. Flere deler Haralds synspunkter om det politiske systemet i Norge i dag:

«(...) Politikk er preget av hvordan stemmebarometrene går opp og ned liksom. Og det har på en måte blitt motivasjonen til politikerne, ikke å gjør noe men å høste mest mulig stemmer virker det som» (Harald)

Som flere påpeker er det ikke alltid populære valg man må ta hvis man skal gjøre de nødvendige snuoperasjonene, som for eksempel det *«(...) å slutte å pumpe opp olje, det vil jo bety ganske mye for norsk økonomi»* (Ottar). Selv om de snakkes mye om miljø og økologi i samfunnet i dag, bærer det mer preg av å være fine ord enn faktisk handling. At Norge, et av verdens rikeste land med store forutsetninger for å satse utvikling av bærekraftige alternativer, langt fra utmerker seg på verdensbasis skuffer mange av dem jeg har vært i kontakt med;

«(...) Det er kun små ting som gjøres, men vi skryter jo fælt da. Vi skryter av at Norge liksom er fremst i utvikling av bærekraftig energi for eksempel og det er jo bare, det er rett og slett bull shit. Det er en stor løgn, alle andre land rundt oss er mye bedre. Danmark, England...» (Harald).

Holdning og handling

Handlingsvilje fremstår for meg som en av kjerneverdiene til mange av dem jeg har vært i prat med, og det forundrer meg derfor ikke at det som til tider kan oppfattes som et nokså handlingslammet politisk system kan virke frustrerende. Solveig svarer meg på spørsmålet om hva det var som fikk henne til å gå fra ide til å sette i gang prosjektet i Bergen, at hun av natur er en handlekraftig person, og at hun synes at: «(...) når jeg får en ide så er det deilig å gjøre noe med den», virker dette kjennetegnende for mange av personene jeg møtte under datainnsamlingsperioden.

Fraværet av handling hos politikerne forsterkes i følge beboerne av ett tregt byråkratisk system i Norge, noe som begrenser arbeidet deres ytterligere. HØL får for eksempel ikke tillatelse av kommunen til å starte utbyggingen før alt det byråkratiske arbeidet og finansieringen er i boks. Ideelt sett kunne beboerne tenke seg å bygge et og et hus, og bare la landsbyen vokse av seg selv, men økonomiske og kommunale føringer har ført til at de må bygge alle de 55 boenhetene samtidig, noe som har ført til at prosjektet har tatt lang tid.

I: *Hvorfor velger dere å ta alt på en gang, for dere får ikke lån før alt er i boks?*

Ottar: *Nei, og vi får ikke lov av kommunen å begynne å bygge før alt er gjennomarbeidet og før man har finansiert. Sann som Statens veivesen f.eks., så er det et veikryss, man får ikke lov til å begynne med noe som helst før man har en bankgaranti på den summen det koster å lage det veikrysset. Du får ikke lov til å flytte opp i huset før du har brannkummer som gjør at hvis det blir brann så har du det tilgjengelig. Det er så mye som henger sammen som kanskje er vanskelig for folk å skjønne, som gjør at.. sann som jeg vurderer det, så har vi ikke hatt så veldig mange andre valgmuligheter enn det vi gjør nå. Det er kanskje, jeg setter det litt på spissen, men det vi har gjort nå, det er kanskje den eneste måten å få etablert en økolandsby i Norge på.*

Ottar forteller om at han vet om mange som har prøvd å starte opp økolandsby i Norge, men som har gitt opp fordi:

Ottar: *Det er mye pes og det er kommuner og det er politikere og det er naboer og det er myndigheter og det er regler, og det er et enormt mye man skal forholde seg til. Og det er dyrgroper, og det er kulturminner, det er regler i forhold til konsesjon for å kunne eie en gård ikke sant. Så det er jo ikke en lett vei.*

I: *Er dette spesielt for Norge mener du?*

Ottar: *Det er sikkert noe av det i andre land. Men jeg tror nok at Norge på noen områder er litt sånn, at det er litt veldig mye da. Jeg vet da at i Danmark så er det mye enklere å bygge sånne hus og gjøre sånne prosjekter enn her i Norge. Jeg vet om mange jeg som har prøvd å starte økolandsby i Norge, som ikke har fått det til.*

Beboerne i Hurdal er ikke alene om å oppleve at trege og omfattende byråkratiske prosesser vanskeliggjør visjonen om en økologisk livsførsel. Ergas fant at en av hovedutfordringene til hennes informanter var at de til en hver tid måtte forholde seg til det byråkratiske systemet som satte begrensninger for deres ambisjoner (Ergas 2010). Beboerne følte at «*the consciousness in there for the ecovillage to flourish – it is being blocked by bureaucratic inertia*» (Ergas 2010:45). Kanskje er dette generelle trekk ved byråkratiet, og ikke særegent for det norske systemet? Når jeg spør Ottar om hva han tror må til for å skape et mer bærekraftig samfunn svarer han meg:

«Jeg har tro på å skape suksesshistorier, og skape praktiske ting, kreative ting. Det er derfor jeg føler at økolandsby er helt, ja det økolandsbykonseptet for meg, det er liksom den ultimate måten å gjøre ting på, fordi at det er hele tiden snakk om å ta ting og realisere, praktisere, ikke bare prate. Og er det noe som politikere, og stort sett alle folk er flinke til, så er det å prate, men det å handle, det er de ofte ikke, ja der stopper det opp da (...)» (Ottar).

Hayden (1976) finner at valget om å etablere et intensjonelt fellesskap ofte blir gjort på bakgrunn av aktørenes observasjoner om at gradvis reformering og revolusjon ikke fungerer i praksis, og at fellesskapet slik er tenkt som en helhetlige og ikke voldelig løsning på et gitt problem i samfunnet (Kriby 2003). Dette kan minne om begrunnelsene mange av mine informanter gir på hvorfor de valgte å engasjere seg i prosjektet. Økolandsbyen er for mange et forsøk på å ta saken i egne hender for slik å bidra med noe konkret i miljøkampen.

Medlemmene i BØL og HØL etterlyser en mer langsiktig og helhetlig politikk, tuftet på mer bærekraftige prioriteringer, og peker på hvordan politikerne i Norge ikke tar høyde for miljøutfordringene i samtiden. Når de stiller spørsmål rundt hvorvidt valgordningen per i dag fungerer optimalt, og om politikerne er engasjerte og modige nok til å ta de nødvendige valgene i forhold til dagens økologiske krise, danner de grunnlaget for det Habermas (1991) omtaler som en autonom offentlighet. Han hevder at dagens sosiale bevegelser blant annet genereres ut i fra bekymringene knyttet til de økologiske konsekvensene av ønsket om stadig økende økonomisk vekst. Det er et tema som tydelig engasjerer alle jeg har vært i kontakt med. For å oppfylle offentlighetens kritiske funksjon er det i følge Habermas nødvendig at disse bekymringene blir kommunisert ut til samfunnet rundt, satt på dagsorden og slik signalisert til det politiske systemet. Som vist bruker HØL og BØL, i tillegg til å ta direkte kontakt med politikerne, også aktivt media og andre kanaler for å spre sitt budskap, og kan slik sies å oppfylle offentlighetens funksjon. Men selv om de forsøker å påvirke samfunnet rundt i en mer bærekraftig retning, er mange redde for at arbeidet er nytteløst.

Krise

Habermas hevder at konflikten i dagens samfunn også springer ut i fra den angsten som oppstår når vi tar inn over oss de mulige konsekvensene av vår rovdrift på naturen, siden vi som menneskehet er moralskt ansvarlig for dette men allikevel ikke har mulighet til å ta ansvar for siden det foregår på en skala utenfor vår kontroll (Habermas 1987). Også mine informanter uttrykker en bekymring i forhold til kompleksiteten rundt de menneskeskapt miljøproblemene og er redde for at det allerede er for sent. Mange frykter at det ikke kommer til å skje noen vesentlige endringer i måten vi forholder oss til jordens økosystemer på før det oppstår en form for krise som tvinger oss til å våkne opp. Flere hevder at dette allerede er tilfellet mange steder i verden, at det i dag er en økning i miljøkatastrofer på verdensbasis, og bekymrer seg for at det allerede er for sent:

«Jeg håper jo at vi klare å gjøre forandringer. Også frykter jeg jo selvfølgelig at det har gått alt for langt allerede eller at vi ikke rekker å gjøre de forandringene som trengs før det blir veldig stor klimaforandringer da. Så det plager meg jo...»(Linn).

Denne bekymringen deler medlemmene i HØL og BØL med flere i økolandsbybevegelsen. I seksten av de 80 intervjuene Pepper gjennomførte oppga informantene hans at de ikke hadde noe tro på at kom til å skje noe bevissthetsendring i samfunnet før objektive omstendigheter,

som for eksempel matvaremangel eller ressursknapphet, gjorde det nødvendig for menneskene å endre prioriteringer. Informantene hans hevdet at majoriteten av den vestlige befolkningen i dag er såpass godt stilt materielt at de ikke så behovet for å endre livsførsel (Pepper 1991). Slike tendenser kan jeg også finne i mitt datamateriale:

«(...)Det som vi vet i dag, det visste vi vel egentlig for 30 år siden. Det skjedde jo ingenting, jeg tror ikke folk lærer før de får det rett i trynet for å si det sånn» (Ole).

5.6 Oppsummering

En viktig grunn til at mange av informantene mine ønsket å engasjere seg i økolandsbyprosjektet er som vist ønsket om påvirke samfunnet rundt i en mer miljøvennlig retning. De jobber med å utvikle en bærekraftig samfunnsmodell, slik at de kan demonstrere for samfunnet rundt at det er mulig å leve i det moderne samfunnet uten å skade jordens økosystemer. De forsøker å leve forandringen de ønsker å skape i verden, og slik påvirke gjennom eksemplets makt. Dette som vist i tråd med Meluccis tese om at nye sosiale bevegelser kjennetegnes av å praktisere i nuet den endringen de ønsker at skal finne sted i fremtiden. Å sette ideer ut i praksis, eller å realisere sitt verdensbilde i dagliglivet, er som nevnt kjennetegnet for økolandsbybevegelsen i følge Wight og Kasper. Medlemmene mener også selv at dette er det viktigste bidraget de har i forhold til å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning. Dette betyr allikevel ikke at de nødvendigvis mener at økolandsbykonseptet er fasiten for hvordan vi i burde organisere samfunnet i fremtiden. De tror på at deres prosjekt bidrar til å vise at en slik livsstil er gjennomførbar, men at dette kun er en av mange viktige veier å gå for å skape endring i samfunnet. Derfor jobber mange også aktivt gjennom andre kanaler, både i ulike organisasjoner, direkte opp mot politikerne, forsøker å spre kunnskap om alternativ energi, holder ulike kurs om permakultur etc. Dette strider i mot Meluccis tese om at nye sosiale bevegelser i hovedsak operer i samfunnets symbolske sfære, og hans bekymring for at felleskap som for eksempel økolandsbyer kan forsvinne inn i strømmen av dagligdags eksistens. De velger bevisst en strategi tuftet på åpenhet og samarbeid med samfunnet rundt, både på det politiske plan, og i forhold til media, naboene rundt og andre interesserte. En slik innstilling til samfunnet rundt styrker i følge Schehr og Scott en bevegelses mulighet for suksess. Andre hevder derimot at det begrenser bevegelsenes endringspotensiale. Touraine og Melucci hevder at fraværet av konflikt resulterer i en ikke-bevegelse som ikke har noe grunnlag for å skape endring. Litt i samme

gate påstår Pepper at samarbeid og tilpasning i forhold til krav etc. politikerne setter for prosjektet hindrer fellesskapene i hans studie i å endre samfunnet radikalt, men han lener seg på Scott i forhold til at det kan muliggjøre en reformering av samfunnet.

Men selv om medlemmene mener at en samarbeidsvillig og åpen innstilling har vist seg å være konstruktiv i forhold til at den har bidratt til å skape økt toleranse og interesse for prosjektet deres, er de ikke tilfreds med responsen de har fått fra politisk hold siden fine ord ikke reflekteres i faktisk handling. Dette er et tema som engasjerer og provoserer alle jeg har vært i kontakt med. De hevder at vi per i dag ikke prioriterer miljø tilstrekkelig i samfunnet, men fortsatt lar økonomiske interesser få forrang foran økologiske hensyn. En annen årsak til at politikerne ikke innfrir sine løfter om å satse på miljø henger sammen med at vi har en valgordning i Norge som tilrettelegger for kortsiktig politikk. Siden politikerne blir valgt for fire år av gangen, er de mer opptatt av å treffe avgjørelser og få mange stemmer i neste valg enn å ta avgjørelser som muligens ikke gir umiddelbar avkastning, men som er lønnsomme i det lange løp. Når medlemmene tar opp disse aspektene ved dagens system til diskusjon, samt signaliserer bekymringene sine ut til samfunnet rundt, danner de grunnlag for det Habermas betegner som en genuin offentlig diskusjon. Ved at medlemmene engasjerer seg i prosjekter som for eksempel «Holder de ord?» eller uttaler sine bekymringer til media, oppfyller de offentlighetens funksjon, og kan dermed sies å være en vellykket bevegelse.

Til tross for at medlemmene opplever at den politiske mulighetsstrukturen hindrer dem i å nå sine ambisjoner lever beboerne i HØL allerede nokså opp til sine idealer. SAM er for eksempel ikke ferdig utviklet, men landsbyen på Hurdal tester allerede i dag ut alternativ, grønn teknologi. Medlemmene i BØL, som enda ikke er en realitet, har naturligvis en lang vei å gå før de kan leve i tråd med sine ambisjoner, selv om de også der allerede i dag har implementert mange bærekraftige prinsipper i sine daglige liv. Dette er som vist vanlig for økolandsbyer siden den ideelle økolandsbyen fortsatt ikke eksisterer, men bevegelsen kjennetegnes av å være under utvikling. Selv om medlemmene prøver å jobbe gjennom mange metoder mener de allikevel at det ikke kommer til å oppstå noe vesentlige forandringer i samfunnet før vi endrer vår bevissthet radikalt. De er redde for at denne endringen ikke finner sted før det oppstår en krise som tvinger oss til å revurdere vårt syn på forholdet menneske/natur.

6 Et ønske om å skape mening

Som nevnt har jeg i mitt datamateriale identifisert to hovedmotivasjonsfaktorer på hvorfor medlemmene i BØL og HØL ønsket å engasjere seg i økolandsbyprosjektet. Oppgaven har til nå tatt utgangspunkt i det aktive arbeidet medlemmene gjør for å nå ut til samfunnet med sine grønne ideer; hvordan dette blant annet gjøres gjennom å generere og spre kunnskap, stille opp i media, prøve å sette økolandsbyer på den politiske dagsordenen, samt påvirke samfunnet rundt gjennom deres selvforklarende karakter. Dette kapitlet skal se på den andre hovedgrunnen til at informantene mine ønsket å delta i økolandsbyprosjektet, som er tuftet på et ønske om et mer meningsfylt liv. En drøm om et enklere liv med større nærhet til naturen, mer fokus på andre verdier enn de materielle og et ønske om å leve sammen med en gruppe likesinnede var viktige motivasjonsgrunner for at samtlige av mine informanter ble med på prosjektet.

Kapitlet vil forsøke å vise hvordan ønsket om å skape mening i eget liv ikke utelukker samfunnsperspektivet, men at muligheten for å kunne bidra til å endre samfunnet i en grønn retning på snarere forutsetter at en begynner med seg selv av to grunner: For det første forfekter medlemmene selv en individualistisk tilnærming til endring. En slik tilnærming innebærer en overbevisning om man må skape den forandringen man ønsker i eget liv før man kan påvirke andre til å gjøre et samme. For det andre hevder både medlemmene selv og tidligere forskning på feltet at bevegelsens største endringspotensiale ligger i å demonstrere en økologisk livsstil for samfunnet rundt. En viktig del av en slik livsstil er bærekraftige mellommenneskelige relasjoner. Hvis medlemmene skal ha mulighet til å sende de riktige signalene til omverdenen må de altså først mestre denne livsstilen, altså først skape den forandringen de ønsker i eget liv.

6.1 Et meningsfylt liv

Mange av informantene engasjerte seg i økolandsbyprosjektet på grunn av et ønske om å få økt innflytelse over eget liv. I tråd med Habermas` (1987) bidrag til sosial bevegelsesteori kan valget å flytte inn i økolandsbyen forstås som et forsøk på å «dekolonisere livsverden»;

«(...) på et mer individuelt, personlig plan så handler det om å realisere en del drømmer og få ut noe potensial som man føler at man har. Det har vært veldig mye min tilnærming; hvordan

vil jeg bo, hvordan vil jeg leve, hva vil jeg spise, hva slags klær skal jeg gå med, hva slags bil skal jeg kjøre. Alle disse enkle spørsmålene... Jeg har noen ønsker om hvordan jeg vil ha det i livet mitt og så tenker jeg at jeg har en ganske stor påvirkningskraft. Så i stedet for og bare gå og ta imot sånne ferdigtygde løsninger som jeg ofte synes ikke er så optimale, så tenker jeg; ok, la meg se om jeg kan finne noen bedre svar og bedre løsninger (...)» (Ottar).

Fremfor å leve innenfor de gitte rammene som settes i dagens samfunn, ønsker altså medlemmene i likhet med de autonome bevegelsene (Katsiaficas 2006) å dekolonisere livsverden gjennom å gjenvinne kontrollen over eget liv. De er kritiske til visse sider ved den dominerende kulturen i samfunnet og tar gjennom engasjementet i økolandsbyen et aktivt valg om å bestemme premissene for eget liv. Hva legger informantene mine i betegnelsen et meningsfylt liv?

Et ikke-materielt verdisyn

I tråd med NSM paradigmet har medlemmene i økolandsbybevegelsen ofte et postmaterielt verdigrunnlag, og er mer opptatt av spørsmål knyttet til selvrealisering, livskvalitet og det mellommenneskelige enn materielle verdier. Økolandsbyer kan på mange måter forstås som en motreaksjon på materialismen i samtiden, og medlemmene i bevegelsen kjennetegnes av en frivillig nedgang i materiell standart (Schor 1998). Også mine informanter er kritiske til dette aspektet ved dagens vestlige samfunn, her forteller for eksempel Harald meg om sitt personlige forbruk;

«Jeg vil i vertfall si at det er ganske mye lavere enn gjennomsnittet. Altså i inntekt så ligger jeg ganske mye lavere enn fattigdomsgrensen i samfunnet, og det er jeg litt stolt av» (Harald).

Å være stolt av å tjene lite kan sies å stride i mot den allmenne normen i samfunnet, og viser tydelig at Harald legger vekt på andre verdier enn materiell rikdom. Selv om medlemmene ønsker seg et enklere liv med mindre fokus på det materielle sidestiller ikke alle nødvendigvis dette med en nedgang i materiell standart. «Økologisk luksus» var et begrep som ofte dukket opp når jeg snakket med beboerne i HØL. Ideen bak de planlagt Shelter husene i HØL er for eksempel et forsøk på å kombinere det bærekraftige konseptet med dagens vestlige standarder, slik at økolandsbytilværelsen blir et reelt alternativ også for mennesker som ikke ønsker en å leve under veldig enkle forhold. Medlemmene i HØL tror allikevel ikke det nødvendigvis er alternativ teknologi – og byggeteknikker som er hovedløsningen på dagens

miljøutfordringer. I tråd med Wights (2008) funn synes de at dette er viktige faktorer, men mener at som sagt at det er nødvendig med en endring i bevissthet, og uttrykker et behov for et samfunn med større fokus på andre verdier enn de materielle. Inglehart (1977) beskriver «postmaterialisten» som en person som lever ut en kritikk av forbrukerkulturen. Han hevder at ikke-materielle verdiprioriteringer er den viktigste drivkraften bak nye sosiale bevegelser. Mine funn støtter opp under hypotesen om at nye sosiale bevegelser ofte kan karakteriseres som middelklasse prosjekter (Ergas 2010, Inglehart 1977, Schehr 1997, Scott 1990) siden flertallet av informanter har yrker eller utdanning av en slik art. Ottars resonnement kan ses i sammenheng med Inglehart sin beskrivelse av postmaterialisten. Her snakker han den kortsiktige forbruksstilen;

Ottar: Hva er det som er drivkreftene i samfunnet vårt? Det er karriere, det er penger, det er fint hus, det er fin bil, det er forbruk, det er sydenturer, det fester... Det er veldig mye av det som driver mennesker i dag da. Det synes jeg på en måte er litt sånn stusselig.

I: Hva er det som driver deg da?

Ottar: Det som driver meg er ting som jeg føler er mer ekte på en eller annen måte. Jeg veldig opptatt av at det skal være gøy og det skal være meningsfylt. Hvis man tenker på det å leve bærekraftig, så er det sånn at folk som lever en veldig materialistisk livsstil etter hvert blir litt lei det... finner ikke så veldig mye mer mening i det... Det er f.eks. kjente stjerner rundt omkring i verden som mer og mer begynner å engasjere seg i de litt mer store spørsmålene. Og det tror jeg er fordi den kortsiktige forbruks-stilen og det å tynne jorden og den tredje verden, når man begynner å se noen av disse sammenhengene, så er det ikke så veldig spennende i det hele tatt (...).

Økolandsbybevegelsen er i følge Kirby (2003) en motreaksjon på den materialistiske- og individualistiske kulturen i samtiden. Den individualistiske kulturen fører til mangel på tilhørighet og en følelse av isolasjon, noe mange forsøker å fylle gjennom forbruk av varer. Kirby hevder at motsetningene mellom selvets behov for tilhørighet og de kulturelle trendene i samtiden ofte resulterer i en følelse av dissonans, og finner at medlemmene i økolandsbybevegelsen er klar over hvor ødeleggende disse samfunnskreftene er for både det sosiale og økologiske grunnlaget på planten vår. Det sammen finner jeg i mitt datamateriale. Flere av informantene pekte på sammenhengen mellom individualismen og overforbruket i dagens samfunn. Her reflekterer rundt hvorfor han kjøper seg nye ting;

«(...) Jeg kjenner jo at det [å kjøpe seg ting] kan gi en god følelse, men jeg skjønner jo mer og mer at det er jo bare en sånn indre uro som gjør at jeg føler at jeg må ha dette her.. Og den uroen kommer jo igjen og igjen.. det nytter ikke å kjøpe nytt hele tiden, det har jeg jo innsett. Jeg tror jeg har en sånn indre frykt og savn for et eller annet. Og bøter på med å skaffe meg ting, for å gjøre min tilværelse tryggere. Jeg tror det bunner på en sånn indre frykt for ikke å få nok. Jeg har jo noen tanker om at det kan være frykt for ikke å få nok kjærlighet rett og slett. Jeg liker tanken om at vi her i økolandsbyen har et stort fokus på å skape et godt fellesskap. Jeg føler ikke at det er rom for det i byen» (Øyvind).

I tråd med tidligere forskning på feltet (Kirby 2003, Pepper 1991) var det sosiale aspektet også en av hovedgrunnene til at samtlige av informantene valgte å engasjere seg i prosjektet.

6.2 Fellesskapet

«Bærebjelken i økolandsbyen er fellesskapet. Fellesskapet er "limet", det som holder hele landsbyen sammen, og er derfor noe vi prioriterer høyt» (hurdalecovillage.no).

Utdraget fra internettsiden til HØL viser tydelig hvor viktig rolle fellesskapet spiller i økolandsbyer. Bærekraftige mellommenneskelige relasjoner, tuftet på solidaritet, nærhet, konsensus og omsorg for hverandre er et viktig element i den grønne filosofien (Ergas 2010, Pepper 1991). Formålet med økolandsby prosjektet i Hurdal er blant annet som Harald sier; «At vi kan greie å finne frem til en eller annen bærekraftig måte å være sammen på». Flere av dem jeg var i kontakt med mente at mennesket er naturlig tilpasset til å leve i mindre grupper og hevdet at behovet for gruppetilhørighet ofte ikke blir tilfredsstillt i dagens samfunn. Mange i HØL så på gruppen som en utvidet familie; «Ja på en måte jeg vil si litt sånn storfamilie. Det er det, på godt og vondt». (Ottar), og da Linn snakket om hvordan det var for barna å vokse opp i landsbyen sa hun blant annet; (...)det har jo som regel vært veldig mange barn her, og de har jo vært som søsken nesten». Også på dette punktet deler bevegelsen likhetstrekk med de autonome bevegelsene beskrevet av Kasiaficas (2006) gjennom at deltagelsen i bevegelsen ofte blir motivert av et ønske om å tilfredsstille behovet for gruppetilhørighet som understimuleres i det individualistiske⁸ samfunn. Årsaken til at Solveig ønsket å flytte inn i en økolandsby var;

⁸ Jf. to ulike forståelser av begrepet «individualisme».

«Min motivasjon, den handler om at jeg synes det er deilig å dele og være felles om samboende, arbeid og fornøyelse, og så at det vi kan dele, det kan vi også nyte på en annen måte. Så den der dele-tankten, den er viktig for meg (...）」 (Solveig).

Å dele

Pepper fant de største avvikene mellom holdning og handling i forhold til idealet om «communal living», som blant annet tar utgangspunkt i en ide om at gruppen skal felles økonomi, dele på materielle eiendeler og arbeidsoppgaver (Pepper 1991). Verken i BØL eller HØL har medlemmene noen ambisjon om å dele på alt av inntekt, arbeid eller fasiliteter, noe som heller ikke er vanlig i økolandsbyer. Schehr (1997) påpeker hvordan økolandsbyer på dette punktet skiller seg fra sine forgjengere på 1960 tallet hvor medlemmene ofte delte alt det materielle og omsorg for barn osv. En fellesnevner i mange økolandsbyer er derimot at beboerne ofte deler noen fasiliteter, som for eksempel kjøkken for tilberedning av fellesmåltider, møterom, vaskeri, biler, tv apparater, rekreasjonsområder og lekearealer (Kasper 2008). Beboerne i HØL deler på for eksempel vaskeri, et felleshus med kjøkken, kontor og møterom, utearealer, bål plass og barnehage. Heller ikke i BØL tenker medlemmene å dele alt, men de har snakket om å ha et felleshus med kafe, bibliotek, festlokale, kjøkken og vaskerom med mer, samt dele på noen av de materielle tingene. Som Solveig forklarer meg er det ikke nødvendig at alle medlemmene for eksempel har tv, men;

«(...)samtidig, hvis det er noen som synes det er viktig å ha sitt eget tv-sett så skal de ha lov til det. Så for noen så er det kanskje mulig å dele alt, og for andre så er det kanskje mulig å dele halvdelen av det vi har i lag. Og de der grensene de må kunne være litt runde, fordi man ikke kan pålegge hverandre at du skal dele alt hva du har med meg» (Solveig).

Både medlemmene i HØL og BØL ønsker at landsbyen skal kunne romme mange ulike type mennesker, derfor synes de det viktig å være litt romslige i forhold til hva som kreves av den enkelte og ikke ha for rigide regler. Et slikt syn virker også lettere forene med medlemmenes ambisjoner om flat struktur, enn hvis enkelte var nødt til å tilpasse seg preferansens til andre i gruppen. Allikevel innebærer det økolandsbylivet en del forpliktelser, blant annet i forhold til arbeidsinnsats gjennom at den enkelte forventes å arbeide et vist antall timer i uken eller måneden i økolandsbyen (Kasper 2008). I HØL organiseres arbeidsfordelingen gjennom ulike arbeidsgrupper. Alle som blir medlem forplikter seg til å arbeide med økolandsbyrelatert oppgaver fra tre til fem timer per uke. Også i BØL forventes det at medlemmene skal bidra

med arbeidskraft til fellesskapet. Å deles om arbeidsoppgaver kan ofte være en givende opplevelse. Kasper observerte under sitt besøk i de ulike økolandsbyene at beboerne fikk stor utbytte av å jobbe sammen, og påpekte hvordan det å arbeide sammen kan styrke følelsen av samholdet i gruppen (Kasper 2008) Dette samsvarer med hvordan beboerne i HØL beskrev det å arbeide sammen, her eksemplifisert av Ottar;

«(...) Når man skal gjøre en dugnad eller et eller annet type arbeid og er mange, så er det ofte en slags glede i det å gjøre noe sammen. Og det er nok noe som ligger litt i bunn her, og det er noe som vi merker. Bare sånn forrige uke så hadde vi en sånn opprydning på låven her. Så fyret vi opp et bål og så var det kanskje 10-15 stykker som var med, og så var ungene med.. Og så fant man ting.. Så ble det av noe så enkelt som å rydde opp i låven en sånn positiv happening. Og jeg har veldig tro på gleden i sånne enkle ting. Bare det å ha et bål, at det blir laget litt mat og at det blir et fellesmåltid. At det er litt humor på ting. Ja, alle de tingene som kan oppstå når mennesker gjør ting sammen, det har jeg veldig tro på» (Ottar).

Å avslutte større arbeidsprosjekter og dugnader med at beboerne spiser sammen er vanlig i økolandsbyer. Fellesmåltider en viktig del av det sosiale livet i økolandsbyer, og felles tilberedning og konsumering av måltidene gir medlemmene mulighet til å diskutere saker som opptar dem og bidrar til å styrke det sosiale båndet i mellom dem. Hyppigheten varierer fra sted til sted, fra daglig til en gang i måneden (Kasper 2008). I HØL lager medlemmene i stand felleslunsj hver dag, i tillegg til at de ved spesielle anledninger arrangerer større middager og fester. Også i BØL planlegger de å spise sammen. Flere uttrykte at dette var en kvalitet ved økolandsbytilværelsen de satte stor pris på. I tillegg til dette organiserer medlemmene i HØL andre fellesaktiviteter. Under intervjuet hadde for eksempel medlemmene i HØL akkurat begynt med noe de kaller Inspirasjonsforum, som går ut på at medlemmene møtes hver fjortende dag og deler noe som inspirerer dem, en ide, bok, dokumentar eller lignende, med resten av fellesskapet. I perioder har de også hatt mann- og kvinnegrupper, hvor menn og kvinner møttes separat og fant på aktiviteter. Men som flere av beboerne på HØL påpekte går det sosiale livet i faser, i noen perioder arrangerer de mange fellesaktiviteter og i andre ikke. Like viktig som organiserte fellesmåltider, fester, dugnader og lignende er det spontane sosiale livet i en økolandsby. Kasper fant at den viktigste formen for interaksjon mellom medlemmene ofte ikke var planlagt, men oppstod naturlig gjennom at medlemmene bevegde seg rundt i fellesarealet (Kasper 2008). Dette aspektet er også viktig for dem jeg snakket med. Når Øyvind beskriver en typisk dag, avslutter han med nettopp dette; *«(...) jeg møter alltid*

noen folk her på tunet, det er kjempe hyggelig, så slår man av en prat» (Øyvind). Linn beskriver det dagligdagse livet på en lignende måte; «Det er jo koselig. Man treffer jo naboene sine hele tiden, blir jo godt kjent med naboene og samarbeider jo med naboene. Det blir litt som et arbeidsfellesskap, venner og naboer på en gang» (Linn).

Å deles om de materielle tingene oppleves på en lignende måte. Selv om mye av tanken bak delingen, som også påpekt av Kasper (2008), er tuftet på ønsket om å begrense effektene teknologibruk kan ha på miljøet, redusere forbruket og utnytte arealet i landsbyen bedre, legger medlemmene stor vekt på den sosiale verdien i å dele, en vinn-vinn situasjon for dem selv og miljøet.

«Det ligger jo på en måte i den pakka her... at vi prøver å forbruke på en annen måte. En ting som har vært veldig viktig for oss fra staten av er å prøve og bevise at man ikke trenger å gå ned i livskvalitet for å velge en økologisk livsstil, heller motsatt. Et mål for mange er f.eks. å ha sitt personlige svømmebasseng, men det er jo ikke sikkert at det er morsommere enn å dele et. Eller det at vi har felles badstue, det er en del av ideen med bærekraftig luksus. Vi tror på ideen om at hvis man gjør ting sammen så har tingen en annen kvalitet enn når man gjør det alene. Så man trenger ikke å ha det noe dårligere ved å bo et sånt sted som det her, man har mye fellesskap f.eks. Det er på en måte de andre verdiene. Det er ikke om å gjøre å ha finest bil, men det med livskvaliteten. Fokuset på de indre verdiene som å være nær og for barna å knytte bånd til kanskje flere voksne enn hva de ville gjort hvis man bodde i en blokk i Oslo. Men jeg synes det er veldig farlig å sette ting opp mot hverandre. For meg så er ikke samfunnet rundt den store, stygge ulven og alle de andre duster. Jeg vet at det finnes veldig mange folk som lever «et vanlig liv» som har veldig mange bra kvaliteter i livet sitt, som også har mange av de kvalitetene vi søker her. Men det er jo en realitet at det f.eks. er mye ensomhet i samfunnet og på et sted som det her så vektlegger vi jo fellesskap» (Mari).

Følelsen av samhold i innad gruppen er i følge Melucci et avgjørende element i forhold til om en sosial bevegelse skal ha mulighet til å skape sosial forandring. Han hevder som sagt at bevegelsen må utvikle en kollektiv identitet, en følelse av et «vi» for å kunne lykkes i å oppnå sine mål. Den kollektive identiteten utvikles gjennom «*process dar aktorerna producerar gemensanna kunskapsramar som satter dem i stand att bedoma sin omgivning samt berakna kostnader for och vinster av sin handling. De definitioner som foruleras ar delvis resultat av forhandlade interaktioner och inflytanderelationer, delvis frukten av ett emotionellt igenkannade*» (Melucci 1992:50). For at medlemmene i HØL og BØL skal være i stand til å

utvikle kollektive mål og handlingsstrategier må de med andre ord først utvikle en følelse av enhet og solidaritet innad og i gruppen. I Hurdal utvikles denne følelsen gjennom at medlemmene lever tett sammen, deler på arbeid og andre fasiliteter, spiser sammen, arrangerer fellesaktiviteter, utveksler ideer med mer. Vi skal nå se hvordan et felles verdisyn og en delt interesse i åndelige spørsmål, fokus på selvutvikling og spiritualitet bidrar til å styrke følelsen av enhet ytterligere.

Spiritualitet

Tidligere forskning på økolandsbybevegelsen hevder at medlemmene ofte bryter med det materielle verdensbildet i samtiden (Kasper 2008, Kirby 2003, Schehr 1997, Wight 2008). I følge Wights (2008) og Kaspers (2008) representerer bevegelsen et nytt paradigme som er tuftet på en forståelse av at det foreligger en spirituell forbindelse mellom alle ting. At det spirituelle er et viktig element ved verdensbildet til medlemmene påpekes også av Kirby (2003). Han beskriver økolandsbybevegelsen som en sammensmeltning av sosiale, økologiske og spirituelle elementer. Slike ideer var også representert i flere av fellesskapene i Peppers (1991) studie, spesielt i Findhorn, hovedinspirasjonskilden til prosjektet i Hurdal. At det spirituelle ofte spiller en viktig rolle i økolandsbyer observerte også jeg i min studie, spesielt i HØL. Der er beboerne, som Ottar uttrykker det; «(...)vi er nok langt over gjennomsnittet interessert i åndelige og spirituelle spørsmål(...)». Men selv om beboerne deler denne interessen beskriver de den som noe individuelt og personlig. Ottar forklarer det som en slags indre søken etter ekte kontakt med seg selv og hevder på at det ikke finnes en riktig måte å gjøre det på, men at den enkelte må finne den veien som passer han best. Forutenom felles forståelse av at det er bra for kroppen å praktisere yoga og meditasjon, en ide som også har begynt å få grobunn i samfunnet generelt, operer de ikke med noe felles åndelig retning i HØL. Denne åpenheten er i følge Ottar karakteristisk for økolandsbybevegelsen generelt;

«(...) en økolandsby handler veldig lite om fanatisme. Det handler mer om å ta det beste fra forskjellige verdener. Det er noe av det jeg synes er unikt med en økolandsby. Hvis du f.eks. kommer til Findhorn... der er folk fra alle religioner representert. De kan feire høytider til forskjellige religioner sammen og de er på en måte samlet i en eller annen form for universell enhetstankegang. De tenker at ok, selv om vi har forskjellige navn på guden, så er det den samme kraften vi snakker om. Og selv om det har vært forskjellige profeter i de forskjellige

kulturene, så hadde de allikevel en lignende visjon, et lignende buskap (...) Og det tror jeg er en tilnærming som mange i økolandsby verden deler» (Ottar).

At verdenssynet til medlemmene i bevegelsen ofte trekker på elementer fra ulike trosretninger og kulturer støtter opp under Wights (2008) analyse. Han hevder som nevnt at paradigmet er fritt sammensatt av elementer fra ulike vitenskapsdisipliner og trosretninger, og peker på hvordan en slik åpen og eksperimenterende tilnærming også gjenspeiles i bevegelsens tilnærming til naturen og teknologibruk. Som jeg allerede har vist er dette også tilfellet i HØL, hvor beboerne søker å lære av naturen, samt utvikle og teste ut alternativ teknologi.

Fokuset på dette aspektet ved tilværelsen er en del av det felles verdisettet i Hurdal. Øyvind forteller meg at medlemmene i gruppen er enige om mange av de grunnleggende spørsmålene, «(...) brenner for de samme tingene (...)» som:

«Nei, det er jo ren luft og ren natur, rent vann, og prøve å ta vare på hverandre og på jorden som vi er på, og vi deler også den spirituelle utviklingen for oss selv, vi har på en måte en felles forståelse for at okay, livet kan være vanskelig og livet er utrolig flott. Jeg føler at jeg møter en sånn god respekt, og at vi skjønner liksom hverandre (...)» (Øyvind).

På lik linje med Melucci (1992) hevder Scott (1990) at endringspotensialet til nye sosiale bevegelser avhenger av hvorvidt de klarer å utvikle en ny bevissthet innad i bevegelsen, siden det bidrar til å øke solidaritetsfølelsen og den enkeltes identifisering med gruppen. Pepper (1991) trekker på Scott og hevder at en av årsakene til at fellesskapene ikke kunne fungere som effektive agenter for endring var at de mislyktes med å utvikle en felles bevissthet. Med utgangspunkt i en slik forståelse kan det delte spirituelle fokuset bidra positivt til HØLs muligheter for å overleve som gruppe, samt øke sjansen for at de lykkes i å nå sine mål. Mulighetene til gruppen i Bergen, som er mer delt i forhold til det spirituelle aspektet, vil derimot sannsynligvis være mindre. Det er allikevel også nærliggende å tenke seg at et felles fokus på åndelig utvikling kan virke motsatt, og bidra til å svekke HØLs muligheter til å realisere prosjektet sitt, gjennom at det kan virke avskrekkende på potensielle kjøpere. Fra et slikt perspektiv styrkes BØLs muligheter til å få prosjektet på beina. Der uttaler medlemmene eksplisitt at de ønsker å ha et mangfold av ulike mennesker i landsbyen sin. De vil at den skal romme ulike type mennesker som deler en felles interesse for økologi. Solveig mener det er viktig å være påpasselig siden små-samfunn som økolandsbyer ofte kan utvikle seg til å bli ekskluderende.

«Vi vil gjerne at det skal være god kontakt mellom oss og kommunen. Mellom oss, som gruppe alminnelige mennesker som interesserer seg for økologi, og lokalsamfunn, Norge, Norden og verden... på alle plan. At vi ikke blir en liten økogetto» (Solveig).

Medlemmene i HØL avkreftefret når jeg spurte om det spirituelle aspektet var et kriterium for å bo i landsbyen. De har bevisst valgt ikke å fokusere for mye på dette utad og avstått fra å kalle seg et spirituelt fellesskap, som de for eksempel gjør i Findhorn. For å kunne bo i HØL er man derimot nødt til å være åpen for å arbeide med egen selvutvikling;

Spiritualitet, selvutvikling og endring

Fokuset på selvutvikling og spiritualitet henger også sammen med medlemmenes syn på endring. Som nevnt har mange av mine informanter en individualistisk tilnærming til endring, som tar utgangspunkt i en forståelse av at endring i mentalitet er nødvendig for at det skal kunne skjer noe radikal endring på handlingsfronten. Pepper fant at beboerne i spirituelle fellesskap, som Findhorn, ofte avviste at endring kunne oppstå på det materielle planet, og mente det var nødvendig med en utvidelse av den menneskelige bevisstheten. Med utgangspunkt i en forståelse av at det foreligger en spirituell forbindelse mellom alle ting, vil det at den enkelte øker sin egen bevissthet bidra til å skape endring gjennom at den enkeltes bevissthet er forbundet med den kollektive bevisstheten til befolkningen i hele verden. Endring skapes gjennom at flere og flere øker sin bevissthet. Når et tilstrekkelig antall mennesker har fortatt en bevissthetsendring, en «kritisk masse» på omkring femten prosent, vil det plutselig oppstå en radikal endring i den kollektive bevisstheten i verden. Meditasjon ble ofte anvendt som verktøy for å øke egen bevissthet og siden medlemmene forfektet et syn om at kollektiv meditasjon sendte ut sterkere energiske vibrasjoner enn om den enkelte mediterte alene ble det ofte organisert felles meditasjoner i slike fellesskap (Pepper 1991). Dette kan ses i sammenheng med verdenssynet Wight identifiserte i økolandsbyer, som er tuftet på en forståelse av at alt er *«..laget av de samme (spirituelle og fysiske) elementene som er en del av en større helhet»* (Wight 2008:28). Ingen av mine informanter nevnte «kritisk masse fenomenet» eller snakket eksplisitt om en kollektiv bevissthet på verdensbasis, men flere var inne på tanker som kan minne litt om en slik forståelse. Når Mari forteller meg om at de av og til organiserer felles meditasjon i HØL og sier; *«(...) Så da sitter jo alle og gjør sitt indre arbeid sammen. Det er jo mer kraftfullt noe sånt, enn å sitte hver for seg (...)*» trekker hun på elementer fra en slik forståelse. Selv om verken medlemmene i HØL og BØL operer

med et syn på endring som utelukker det materielle planet, men mener at vi må jobbe gjennom flere kanaler for å oppnå et bærekraftig samfunn, hevder mange at det er viktig at den enkelte arbeider med seg selv og sin egen bevissthet. I følge mange av medlemmene i HØL er meditasjon og spiritualitet viktige komponenter i arbeidet med å skape endring. Her snakker Øyvind om hva han tror må til for å øke miljøengasjementet i samfunnet. I tillegg til å øke tilgjengeligheten og senke prisene på miljøvennlige alternativer, mener han det er nødvendig å arbeide med seg selv;

«(...) jeg tror det må et åndelig fokus til også. Det henger veldig sammen med miljøkampen, jeg føler i hvert fall med meg selv. Gjennom å kjenne meg selv bedre så har jeg endret min retning i livet, på hva jeg finner verdifullt.. Og det er jo ting som er miljøvennlig også... Det har jeg funnet frem til gjennom meditasjon, ved å kjenne etter i meg selv (...)» (Øyvind).

Selvutvikling og rus

I de senere år har medlemmene i HØL sett det nødvendig å utvikle noen retningslinjer for hvordan de forholder seg til rusmidler i landsbyen. I begynnelsen var det en del som kom til Hurdal og tenkte at det var greit å røyke hasj og ruse seg der siden det var en økolandsby. Overdreven rusbruk er ikke ønsket i landsbyen av flere grunner. For det første bor det mange barn i HØL og foreldrene ønsker ikke at barna skulle eksponeres for ruset folk som vandret rundt på tunet og i fellesarealet. For det andre forhindrer bruk av rusmidler selvutviklingsprosessen som oppmuntres i landsbyen.

«(...) det er den forebyggende tankegangen som ligger i hele økolandsbybevegelsens filosofi. Ved å finne mening i livet, ved sunnhet, helse og natur så håper vi at det kan virke litt forebyggende mot det å ville bruke substanser som sløver. Jeg driver jo veldig mye med meditasjon... og jeg tror at det å drive med yoga og meditasjon også kan forebygge en del på behovet for rusmidler. Men igjen så er det sånn... jeg har ikke noe i mot folk som gjør det og jeg skjønner hvorfor folk gjør det. Det er deilig å slappe av litt i hodet, det er deilig å koble litt ut og sånn, men..(...)men jeg synes ofte at det blir en litt sånn lettvinnt løsning og den er ikke bærekraftig for hodet eller kroppen. Det er veldig få mennesker som greier å bruke rusmidler på en bra måte» (Ottar).

Beboerne tok noen runder innad i fellesskapet på om det var greit å bruke ulovlige rusmidler i landsbyen, og kom frem til en enighet om at verken ulovlige rusmidler eller overdreven fyll er

akseptert i landsbyen. Som Ottar sier ønsker de ikke å lage noen «formynderstat», og de legger seg ikke opp i hva folk velger å gjøre hjemme hos seg selv, men ønsker å signalisere tydelig utad at dette er noe de ikke ønsker seg i landsbyen. Det at folk i starten antok at det var legitimt å røyke hasj i HØL er et tegn på at mange forbinder øklandsbyer med hippiekollektivene som oppstod på 60-70 -tallet. Som allerede vist skiller øklandsbybevegelsen seg fra sine forgjengere på mange områder, blant annet i forhold til det aktive arbeidet medlemmene gjør for å spre økologiskbevissthet i samfunnet rundt, ønsket om kontakt og samarbeid med omverden, (Schehr 1997), virkeliggjøring av sitt verdensbilde (Kasper 2008, Wight 2008) og i HØL, i synet på rusmidler. Øklandsbybevegelsen deler allikevel mange likhetstrekk med hippiebevegelsen. Der i blant et ønske om å leve nærmere naturen (Schehr 1997).

Nærhet til naturen

Ønsket om å komme nærmere naturen var et viktig aspekt ved øklandsbytilværelsen som appellerte til den enkelt, og alle jeg snakket fortalte med at de hadde hatt et nært forhold til naturen gjennom hele livet. Det å ha muligheten til gå rett ut i skogen etter jobb eller trekke en brokkoli man har dyrket selv opp av jorden gir i følge medlemmene økt livskvalitet. På spørsmålet om hva naturen betyr for han svarer Øyvind meg;

«Det er bare så godt å komme ut i naturen, til den stillheten. Det er et så utrolig mangfold, hvis man bare bruker øynene og ser, hører og lytter, så er det så utrolig mye fint som gir så mye. Jeg føler bare energi, sånn god energi, i meg selv, når jeg har vært ute i skogen eller har vært ute (...).» (Øyvind).

At det å komme ut i naturen kan gi økt livskvalitet og resonans til kropp og sjel er en oppfatning øklandsbybeboerne nok deler med majoriteten av det norske folk. Mange tillegger allikevel naturen en mening som går utover dette. Her snakker Ottar om hvorfor han ønsker å bo i naturen;

«For det første så har jeg vokst opp på bondelandet. Jeg vokste opp i XXX på en gård, og jeg er veldig glad i natur. Jeg er veldig glad i å se stjernene, høre fuglene og alt det som tilhører naturen, det er veldig nært. Og jeg merker også at jeg føler en sånn harmonisk tilstand når jeg har naturen rundt meg. Og jeg føler også på en måte at jeg er natur, kroppen min er på en måte en del av naturen. Så det er kanskje en sånn sterk motivasjon» (Ottar).

Når Ottar sier «jeg er natur» uttrykker han en oppfatning som han deler med flere av dem jeg var i kontakt med. En slik forståelse av forholdet menneske/natur er som vist vanlig i økolandsbyer (Wight 2008, Kasper 2008), noe også min studie bekrefter. At medlemmene i HØL og BØL deler mange felles verdier og interesser innad i gruppen bidrar som vist til å styrke gruppesamholdet. Det viktigste elementet i forhold til om gruppesamholdet er allikevel et velfungerende fellesskap.

Konflikt og konsensus

En av hovedgrunnene Pepper (1991) gir for at fellesskapene ikke kan fungere som effektive agenter i forhold til sosial endring er at relasjonene innad i fellesskapene ikke var egalitære, og bar preg av mangel på samarbeid, respekt, åpenhet, nærhet og konflikthåndtering. Pepper hevder at fraværet av harmonisk sameksistens svekker muligheten til å fungere som eksempel til etterfølgelse, noe som i følge beboerne selv er deres viktigste bidrag i arbeidet med å skape et mer bærekraftig samfunn. Også Ergas peker på at det relasjonelle må fungere for at økolandsbyen skal kunne sende de riktige signalene til samfunnet rundt. Beboerne selv sidestilte det å ta vare på naturen med det å ta vare på jorden. De understrekte viktigheten av respekt i alle relasjoner, uansett om det gjaldt planter, dyr eller andre mennesker (Ergas 2010). Dette er også, som påpekt av Wight (2008), viktige elementer i verdensforståelsen til medlemmene i økolandsbybevegelsen. Siden de forfekter en tro om at det foreligger en spirituell forbindelse mellom alle ting, sidestiller de for eksempel det å ta vare på hverandre med det å ta vare på naturen. Til motsetning fra Pepper fant Ergas at beboerne ofte lykkes med det relasjonelle aspektet (Ergas 2010). BØL og HØL sine muligheter for å nå sine mål øker altså betraktelig om det sosiale fungerer innad i gruppen.

Som vist i forrige kapittel har for eksempel arbeidsdelingen vært kimen til konflikt i HØL, siden enkelte har følt at de har måttet «dra mye av lasset alene». Heller ikke ambisjonen om flat maktstruktur er oppnådd i følge alle. Harald snakker om prosjektet som et sosiologisk og økologisk eksperiment, og hevder at en av hovedutfordringene nettopp er det mellommenneskelige.

Harald: *Utfordringene er blant annet å være en gruppe mennesker og jobbe sammen, og unngå ting som hierarki og hankamp og posisjoner, at man alltid skal ha rett og sånn.*

I: *Får dere til flat struktur her synes du?*

Harald: *Nei, det har vært et interessant prosjekt. Jeg vet i hvor stor grad jeg vil si at vi får det til akkurat nå, men det ligger på en måte i det grunnlaget.*

På dette punktet rammes Habermas av Frasers` (1989) kritikk om at han unngår å problematisere maktstrukturene i livsverdenen. Til tross for at medlemmene aktivt går inn for flat strukturer i landsbyen, preges også relasjonene i HØL til tider av hierarkiske tendenser. Men selv om Harald ikke mener at situasjonen per i dag er tilfredsstillende, uttrykker han allikevel et håp om at dette vil bedre seg med tiden. Økolandsbyer er ofte organisert etter en konsensusmodell nettopp for å unngå at det oppstår hierarki og ujevne maktstrukturer (Ergas 2010, Kasper 2008, Pepper 1991, Schehr 1997). I HØL avgjøres alle viktige saker på Allmøtet. Allmøtet, som organiseres en gang i måneden, er landsbyens høysete beskyttelsesorgan og er for alle medlemmene i landsbyen, også for de som for tiden ikke er bosatt der. Det er ment å fungere som et verktøy for å ivareta fellesskapet, virke konfliktforebyggende og bidra til at alle i landsbyen får mulighet til å si sin mening før et vedtak. På spørsmålet om hvordan det fungerer i praksis svarer Mari meg;

«Nei, det går ofte veldig bra. Det er klart at noen ganger så blir det en situasjon hvor en eller to er i mot, eller hvis mange er i mot så må vi ta saken videre til neste allmøte, og så må man jobbe med det, og så må de som er i mot forslaget argumentere og vise hvorfor de er det, og de som er for må lytte. Ofte er de avgjørelsene som kommer ut bedre enn de som først. Hvis man da her en sånn sak at 51 % er for og 49 % er for, så blir det bare kjørt igjennom. Da er det jo 49 % som er misfornøyde, som føler at de ikke har blitt hørt og sånn. Så det er en veldig god modell som vi har brukt hele veien her, som også er vanlig i økolandsbyer» (Mari).

Kasper fant at en slik modell førte til at medlemmene følte sterkere tilhørighet til prosjektet. Selv om vedtaket i en sak stridde i mot det enkelte medlemmer i utgangspunktet hadde ønsket, var de ofte fornøyd med utfallet siden de opplevde at de hadde hatt muligheten til å ytre sin mening og bli hørt (Kasper 2008). Dette påpekes som vist også av mine informanter. Men selv om konsensusmodellen kan virke styrkende på samholdet og bidra til at det endelige utfallet er bedre enn det originale forslaget, kan en slik modell være tidskrevende og ikke alltid er like lett å gjennomføre i praksis. Ottar hevder for eksempel at siden arbeidet med utbygningen har krevd at enkeltpersoner har måttet sette seg så godt inn i byråkratisk detaljkunnskap i forhold til ulike reguleringer for bygging av hus, vei, avløp osv., så har vært nødvendig at beslutninger til tider tas uavhengig av gruppen som helhet. På spørsmålet om hva han føler han har lært i prosessen svarer Ottar blant annet at;

«(...) Jeg føler at jeg har fått et klarere bilde av det med konsensus, hvor det fungerer, hvor det ikke fungerer. Det er klart at når man begynner å gå inn en del type detaljerte ting, og ikke alle andre er oppdaterte på de detaljene, da må de bare ha tillit til at okay, vi skjønner ikke alt dette her, men vi sier ja liksom dette høres greit ut, dette gjør vi» (Ottar).

Omkring halvparten av beboerne i fellesskapene i Peppers studie uttrykte at de behersket konsensus metoden, mens den andre halvparten hevdet ofte at avgjørelsene i realiteten ble fattet av en indre gruppe og at mange ikke torde å uttrykke sin mening i frykt for sanksjoner fra de andre i fellesskapet. Muligens kan det som fremstår som en nødvendighet for enkelte, oppleves som frustrerende for andre, som for eksempel Harald som hevder at det er tendenser til hierarki i HØL. Flertallet av dem jeg snakket med følte allikevel at konsensusmodellen fungerte bra i HØL, noe som selvfølgelig ikke betyr at det ikke oppstår konflikter og uenigheter i HØL som på alle andre steder. Pepper (1991) påpeker at det er nokså vanlig med problemer i familierelasjoner, og at medlemmene i fellesskap ofte overfører problemene fra kjernefamilien til den utvidede familien, gruppen eller «storfamilien» i Hurdal. Dette aspektet ved økolandsbytilværelsen er noe beboerne på HØL er bevisste på, eller som Ottar uttrykker det; *«(...) det er melting pot av livssituasjoner, livsfaser, ideer, drømmer og visjoner(...)*». Pepper finner at konflikter underkommuniseres i enkelte fellesskap og at gruppesamholdet beskrives i en mer «rosenrøde» terminologi enn hva som er realiteten. Dette opplever jeg ikke er tilfellet i Hurdal, medlemmene der la ikke noe skjul på at de mellommenneskelige relasjonene til tider kunne være nokså utfordrende:

«(...) det å bo her eller det å være her er på en måte sånn at man blir jo sett. Man er nær, man ser hverandre og du møter på en måte speil i de andre menneskene hele tiden sånn at det kan for mange eller for noen være veldig konfronterende å være her da, fordi at det er jo den nissen som følger med på lasset som man snakker om da. Det folk har i bagasjen, det er ikke så lett å gjemme vekk her» (Mari).

Informantene i Ergas studie hevet at uoverensstemmelser ikke trenger å utvikle seg til langvarige konflikter, men at begrepet bærekraftige relasjoner nettopp innebærer at relasjonen vedvarer selv om det oppstår en konflikt (Ergas 2010). Dette samsvarer med hva jeg finner i HØL. Konflikt i seg selv blir ikke forstått som noe negativt, men som en nokså naturlig ingrediens i menneskelig samhandling. Flere peker også på hvordan det å oppleve konflikter ofte er nyttig sett fra et selvutviklingsperspektiv. Problemet oppstår i følge medlemmene først når man ikke tar tak i konflikten, men lar den negative energien vokse seg stor. For å unngå

dette, og slik evne å leve opp idealet bærekraftige relasjoner, har medlemmene i HØL utviklet et konflikthåndteringsverktøy. Også Pepper (1991) fant at slike metoder ofte viste seg å være hensiktsmessige. Spesielle metoder for å hankses med konflikter var utviklet på to stedene i studiet hans, og det var også der beboerne hevdet at relasjonene var ærlige, åpne og gode. Medlemmene i HØL har på grunnlag av «sosial plattform», et skriv som beskriver det felles verdigrunnlaget i landsbyen, blitt enige om en standardprosedyre som de benytter når det oppstår konflikter. Ved konflikt anbefales medlemmene først og fremst å lese gjennom dette skrivet og reflektere rundt sin egen rolle i den, stille seg spørsmål om det egentlig er en egnes indre motstand som er årsaken til uenigheten. Dette er et viktig steg i selvutviklingsprosessen i følge beboerne. Neste skritt er å ta direkte kontakt med den personen det gjelder og snakke åpent ut. Hvis det oppleves som vanskelig å oppsøke motparten alene kan en «hjelper», en nøytral tredjepart, bli med. Om partene etter dette fortsatt ikke har kommet frem til en enighet kobles personalgruppen, en av arbeidsgruppene, inn. Hvis dette fortsatt ikke er tilstrekkelig blir det en Allmøtesak, og hele fellesskapet får mulighet til å dele sine synspunkter.

I: Synes du det fungerer godt i praksis?

Ottar: Noen ganger så synes jeg at vi har vært flinke på det, noen ganger så føler jeg at vi ikke har vært så flinke på det. Så det er litt sånn som alt annet, at det går opp og ned. Men vi vet hvordan vi ideelt sett bør gjøre ting og det er også greit... det er som med helsen; vi vet hva som er bra for helsen og at vi vet hva som er dårlig for helsen. Det er ikke alltid vi gjør det vi vet er bra for helsen, men hvis vi blir syke eller ting skjer, så vet vi at okay, hvis vi bare gjør mer av det så blir helsen også bedre. Og det blir litt sånn.

Som vist synes medlemmene i HØL på lik linje med informantene til Peppers at det til tider kan være nokså vanskelig å leve opp til idealet i forhold til flat struktur og konsensus, også på dette området har de fortsatt et stykke igjen før de har nådd sine ambisjoner. Selv om verktøyene og metodene er på plass, og medlemmene er innforstått med hvordan de ideelt sett burde reagere når det relasjonelle begynner å skurre, følger de ikke alltid disse retningslinjene. Hovedinntrykket er allikevel at medlemmene har tro på at også dette aspektet vil bedres ytterligere når de får grønt lys fra bankene og kommunen til å starte utbyggingen. For at de utviklede verktøyene for å løse konflikter og konsensusmodellen skal kunne fungere i praksis må man i følge Ottar først ha et fungerende fellesskap;

«(...) det at du da skal drive etter konsensus hvor det hele tiden skal være et team som fungerer bra. Det vil jeg si kanskje er en like stor utfordring som alt det der ute [byråkratiske prosesser], og få det til å funke sånn internt, og holde visjonen og drivkraften levende, og holde piffen liksom oppe da» (Ottar).

Som nevnt befinner mange økolandsbyer seg i en oppstartsfase, og bærer preg av å være «*work in progress*» (Wight 2008:20). For at medlemmene i HØL med tiden skal klare å leve i tråd med sine idealer i forhold til deltagende demokrati og konflikthåndtering og dermed ha muligheten til å sende signaler om harmonisk sameksistens til samfunnet rundt, må det sosiale innad i gruppen fungere. Grunnlaget for at dette er allerede satt i Hurdal, gjennom at gruppen har utviklet verktøy og retningslinjer for hvordan de skal håndtere konflikt og mestre å leve opp til konsensus idealet. Selv om flertallet av dem jeg snakket med mente at dette fungerte godt allerede i dag, la ingen skjul på at det også var et forbedringspotensiale tilstede på dette området.

6.3 Oppsummering

Ønsket om å skape mening i eget liv er, som vist i dette kapitlet, en viktig grunn til medlemmene i HØL og BØL ønsket å bo i en økolandsby. Kapitlet har pekt på hva det er ved denne livsstilen som i følge beboerne gir mening. Fellesskapet, gleden ved å deles om det dagligdagse, arbeid og aktiviteter, nærhet til naturen og et felles fokus på selvutvikling og spiritualitet var viktige elementer ved økolandsby tilværelsen som appellerte til den enkelte. Medlemmene har et ikke-materialistisk verdisyn, og er i tråd men NSM paradigmet mer opptatt av spørsmål knyttet til livskvalitet, selvbestemmelse og tilhørighet, enn materiell rikdom. På dette punktet deler økolandsbybevegelsen mange likhetstrekk med de autonome bevegelsene (Katsiaficas 2006).

Men selv om deltagelsen i bevegelsen på mange punkter motiveres av ønsket om gruppetilhørighet, selvrealisering og et enklere liv utelukker ikke dette et ønske om å skape endring. I tillegg til det aktive arbeidet medlemmene gjør for å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning, mener flertallet at mye av endringsarbeidet også foregår på et individuelt plan. Som jeg allerede har vært inne på har mange av medlemmene en individualistisk tilnærming til endring. Et nytt verdenssyn som bunner i en ikke-materialistisk forståelse av verden er tuftet på ideen om at forandring først må skje innvendig gjennom en endring i

bevissthet. Først i annen rekke er det mulig å påvirke andre til å gjøre det samme. En individualistisk tilnærming til endring innebærer også at medlemmene forfekter en tro på at de selv må leve i pakt med sine grønne idealer før de kan påvirke andre til å gjøre det samme. Denne overbevisningen støttes som vist opp av teori på feltet (Ergas 2010, Melucci 1992, Kasper 2008, Pepper 1991, Wight 2008). Idealer i forhold til sosial samhandling og mellommenneskelige relasjoner er viktige element i den grønne filosofien (Ergas 2010, Kasper 2008, Pepper 1991). Kapitlet har vist at medlemmene i HØL ikke alltid evner å leve fullstendig opp til disse idealene; arbeidsdeling, personlige problemer og tendenser til hierarki har vært kimen til konflikt i HØL. Medlemmene selv har allikevel tiltro til at dette lar seg løse. Som påpekt i tidligere forskning (Ergas 2010, Kasper 2008, Pepper 1991) styrkes medlemmenes muligheter til harmonisk sameksistens gjennom at de har utviklet metoder for konflikthåndtering, har faste møter hvor de blant annet minner hverandre på visjonen og utvikler felles strategier for å nå denne. Organisering av fester, fellesmåltider, dugnader, inspirasjonsforum og andre fellesaktiviteter bidrar til å styrke følelsen av samhold innad i gruppen. Enighet omkring hva det er som er verdfullt og viktig ved livet forsterker denne følelsen ytterligere. Alle disse elementene styrker gruppens kollektive identitet, noe som øker dens muligheter for til å lykkes (Melucci 1992). Å skape mening i eget liv kan slik forstås som en forutsetning for å kunne bidra til å skape endring i samfunnet generelt.

7 Diskusjon

Innledning

Oppgavens problemstilling har blitt undersøkt gjennom to analysekapitler. Avslutningskapitlet vil peke på hvordan motivasjonsgrunnlaget henger sammen med ambisjonen om å skape forandring, både i eget liv og i samfunnet generelt og hvilke premisser verdensforståelsen til medlemmene setter for strategier de tar i bruk for å oppnå en slik forandring. Først vil hovedfunnene i begge analysekapitlene presiseres. Jeg vil redegjøre for strategiene medlemmene tar i bruk for å nå sine ambisjoner og pekes på hvordan disse er karakteristiske for økolandsbybevegelsen generelt. Sammenhengen mellom en individualistisk tilnærming til endring, engasjementet i økolandsbyprosjektet og ønsket om å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning vil understrekes. Jeg vil argumentere for at heller ikke mer personlige motivasjonsgrunner, som for eksempel drømmen om det gode liv, fellesskapet, større nærhet til naturen etc., utelukker et samfunnsperspektiv. Dette har å gjøre med at medlemmene forfekter en individualistisk tilnærming til endring. Dernest vil oppgavens hovedfunn diskuteres opp i mot teori og tidligere forskning på feltet. Økolandsbyenes muligheter for å nå sine mål vil drøftes. Det teoretiske skille mellom en radikal endring og en reformering av samfunnet vil settes i sammenheng med konflikt - og konsensustilnærmingen. Jeg vil peke på hvordan økolandsbybevegelsen utfordrer de etablerte skillelinjene i teorien, gjennom at bevegelsen har en konsensustilnærming samtidig som den etterlyser et behov for å endre samfunnet radikalt. Jeg vil argumentere for at det nye verdensbildet som Wight (2008) og Kasper (2008) identifiserer hos medlemmene i bevegelsen utelukker en konflikttilnærming, til tross for at medlemmene søker en radikal endring i samfunnet.

Ønsket om å skape endring i samfunnet

Et ønske om å påvirke samfunnet i en mer bærekraftig retning er som vist en av de viktigste motivasjonsfaktorene for at flertallet av informantene engasjerte seg i økolandsbyprosjektet. Økolandsbyen er et forsøk på å skape en bærekraftig samfunnsmodell. Medlemmene har en ambisjon om å være selvforsynt på mange matvarer og energi. I HØL foreligger det en intensjon om å bli et pluss – samfunn, at landsbyen genererer mer energi enn den forbraker. Gjennom å leve sine liv på en slik måte at de ikke skader jordens økosystemer ønsker

medlemmene å sende en beskjed til samfunnet rundt om at det er mulig å leve i pakt med bærekraftige prinsipper i dagens samfunn. De håper at deres virke kan bidra til å påvirke flere til å implementere grønne prinsipper i egen hverdag. I tråd med Meluccis (1992) tese om nye sosiale bevegelsers selvforklarende karakter praktiserer medlemmene på mange måter allerede i dag den forandringen de ønsker å skape i verden. Som påpekt av Wight (2008) og Kasper (2008) er dette kjennetegnet for økolandsbybevegelsen. De hevder at bevegelsen er særegen i den forstand at de har virkeliggjort verdensbildet sitt i praksis. Melucci (1992) hevder at endringspotensialet til nye sosiale bevegelser nettopp ligger i at de overfører den alternative meningen til samfunnet rundt. Tidligere forskning på bevegelsen har kommet frem til at medlemmene selv mener at deres viktigste funksjon i forhold til å skape et mer bærekraftig samfunn er eksemplets makt. Også mine informanter peker på denne signalfunksjonen som sin viktigste formidlingsstrategi.

Å velge kontakt og samarbeid med samfunnet rundt fremfor tilbaketrekning og konflikt er et annet viktig ledd i formidlingsstrategien til informantene mine. Dette funnet samsvarer med Schehr (1997) beskrivelse av økolandsbybevegelsen. Siden informantene deler en oppfatning om at det er viktig å jobbe gjennom flere kanaler for å ha best mulige forutsetninger for å sette økologi på dagsordenen forsøker de å påvirke samfunnet rundt også gjennom andre, mer direkte metoder. Både i HØL og BØL holdes det ulike kurs om økolandsbyer, permakultur, selvberging m.m. For å øke kunnskapen om miljøvennlig energi i samfunnet har HØL planer om å utvikle SAM, senter for alternativ teknologi, hvor de kan forske på og utvikle ny grønn teknologi. Dette er i tråd med Wight (2008) og Kasper (2008) sine funn om at økolandsbyer representerer laboratorium for alternativ teknologi. Medlemmene jobber også direkte opp mot det politiske systemet i et forsøk på å få økolandsbyer på den politiske dagsordenen og stiller opp i media. I tillegg til dette har mange også et engasjement som går utover økolandsbyprosjektet. Flere er med i ulike miljøorganisasjoner og aktive i kampanjer som har som mål å sette miljø på agendaen. Disse funnene strider i mot Meluccis tese om at NSM i hovedsak opererer i samfunnets symbolske sfære.

Ønsket om å skape mening i eget liv

Et ønske om å skape mening i eget liv var den andre hovedmotivasjonsfaktoren jeg identifiserte i datamaterialet mitt i forhold til hvorfor medlemmene valgte å engasjere seg i økolandsbyprosjektet. Siden motivasjon refererer til mening var det nødvendig å undersøke

hva som fremstod som meningsfylt for informantene. Nærhet til naturen, spirituell utvikling, å leve sammen med en gruppe likesinnede var viktige komponenter i et meningsfylt liv i følge mange. I tråd med NSM paradigmet ligger altså drømmen om det gode liv, selvrealisering, større nærhet til naturen, spiritualitet og et ønske om å leve sammen en gruppe likesinnede til grunn for engasjementet i prosjektet. Alle disse elementene er som påpekt av Pepper (1991) viktige elementer i den grønne filosofien. I dette analysekapitlet har jeg forsøkt å vise hvordan ønske om å skape mening i eget liv gjennom medlemmenes forståelse ikke utelukker endringsperspektivet, men at muligheten for å påvirke samfunnet snarere forutsetter at medlemmene lykkes i å nå sine ambisjoner om «det gode liv». Denne påstanden begrunnes i hovedsak gjennom to faktorer. For det første forfekter medlemmene i bevegelsen ofte en individualistisk tilnærming til endring. Selv om verken medlemmene i BØL eller i HØL utelukker at endring kan oppstå på det materielle planet, uttrykte mange i HØL at det var nødvendig med en bevissthetsendring i samfunnet før det kunne oppstå noen vesentlig endring på det materielle plan. Å øke egen bevissthet er en forutsetning for å kunne påvirke andre til å revurdere deres forståelse av verden. Meditasjon og et fokus på spirituell utvikling er strategier som tas i bruk i HØL for å øke egen bevissthet.

For det andre er det viktigste leddet i formidlingsstrategien til medlemmene å fungere som et eksempel til etterfølgelse, både i følge informantene selv og tidligere forskning på feltet. Siden medlemmene selv tror at deres største endringspotensial ligger i deres mulighet til å vise omverdenen at en bærekraftig livsstil er mulig, er det essensielt at de selv mestrer denne. Bærekraftige mellommenneskelige relasjoner er viktige komponenter i en slik livsstil. Dette innebærer at medlemmene selv må oppnå sine ambisjoner og leve i tråd med sine ideer før de har mulighet til å påvirke samfunnet rundt til å gjøre det samme.

Muligheter for å skape endring

For å svare på spørsmålet om hvorvidt økolandsbybevegelsen er en «vellykket» bevegelse mener jeg det er viktig å ta utgangspunkt i medlemmenes egne ambisjoner for prosjektet og se på hvilken rolle de selv hevder å spille i arbeidet med å skape et bærekraftig samfunn. Det er nødvendig å undersøke i hvilken grad de har oppnådd sine mål om å fungere som et inspirasjonseksempel og etablere en god kontakt og samarbeid med samfunnet rundt for slik å bidra til å sette økologi på dagsorden. Som vist er planene mange og ambisjonene høye. Forholdet mellom visjon og virkelighet går igjen i datamaterialet. Medlemmene i HØL, som

har vært i drift i over ti år, har på enkelte områder kommet langt på vei med å lykkes i å nå sine ambisjoner: De har etablert et godt samarbeidsforhold med kommunen, naboene rundt, andre økolandsbyer og forskningsmiljøer. Landsbyen har trolig bidratt til at Hurdal ønsker å profilere seg som en grønn kommune. Et godt samarbeid har også ført til at Hurdal kommune omtaler prosjektet til positivt til andre kommuner som blant annet har resultert i at tre andre kommuner har tatt kontakt med HØL fordi de var interessert i å skape et lindende prosjekt i egen kommune. Landsbyen tester allerede i dag ut et aerobt vannrenseanlegg. At medlemmene etterlever mange av sine bærekraftige prinsipper allerede i forhold til forbruk, konsensusstyring, konflikthåndtering, felleseie, arbeidsdeling og miljøvennlige byggeteknikker styrker deres mulighet til å fungere som et eksempel til etterfølgelse. HØL har også gjentatte ganger stilt opp i media, noe som styrker deres «signalfunksjon» ytterligere. Et felles verdsett innad i gruppen øker HØLs sjanser for og med tiden nå sine visjoner (Melucci 1991). Medlemmene har allikevel et stykke igjen før de har nådd sine mål: For det første er størrelsen på landsbyen foreløpig mye mindre enn hva beboerne ønsker. De har ikke nådd sine ambisjoner om å være selvberget på mye av maten og energien, lykkes i å starte opp noe særlig næringsvirksomhet eller bygget ut SAM. Beboerne er også avhengig av å bruke mye bil. Medlemmene klarer heller ikke alltid å leve opp til sine idealer om konflikthåndtering, til tross for at de har utviklet retningslinjer for dette. I BØL er saken av en annen art siden landsbyen enda ikke er i drift. Medlemmene jobber allikevel allerede aktivt med å sette økolandsby på dagsorden, holder ulike kurs og prøver å spre en bevissthet rundt økologiske ideer i samfunnet. De har også selv implementert mange bærekraftige prinsipper i eget liv. Et avvik mellom visjon og virkelighet er som vist vanlig i økolandsbyer da de kjennetegnes av å være «*work in progress*» (Kasper 2008).

Radikal endring versus reformering av samfunnet

Til tross for at medlemmene er kritiske til mange aspekter ved dagens samfunn, både på kulturelt og politisk plan, velger de å samarbeide med kommunene og politikerne heller enn å stille seg i opposisjon. Som jeg har vist gjennom oppgaven hevder flere NSM-teoretikere at samarbeid fremfor konflikt svekker en bevegelses muligheter til å lykkes. Andre hevder motsatt at konsensus tilnærmingen styrker bevegelsens muligheter til å skape endring.

Hindres økolandsbybevegelsens muligheter til å oppnå endring gjennom at de velger samarbeid og konsensus fremfor konflikt? Det avhenger av hvilken type forandring

medlemmene ønsker i samfunnet. Målet med prosjektet er som sagt ikke å skape et idealsamfunn, et Økopia, som skal fungere som en mal for hvordan resten av samfunnet bør organiseres. De ønsker «å fungere som eksempel og ikke nødvendigvis fasit» (Harald). I forhold til dette punktet kan det virke som medlemmene synes det er tilstrekkelig med en reformering av samfunnet. Målet blir slik forstått å sette mer fokus på områder som; økologisk matproduksjon, miljøvennlig teknologi, gjenbruk og grønt forbruk. Mulighetene for å skape en slik reformering styrkes gjennom at de velger samarbeid som strategi.

Medlemmene etterlyser allikevel en endring som går utover en reformering av det bestående. De peker på behovet om en grunnleggende forandring i samfunnsstrukturen. Sitater som; «(...) *Man må ha ganske store forandringer i samfunnssystemet og man må endre hvordan man tenker og planlegger samfunnet. Ganske stor endring. Ikke bare lappe litt her og der, og prøve å gjøre det litt bedre her og der, men tenke helhet og forandre grunnleggende på en måte*» (Linn) understreker dette poenget. Medlemmene ønsker seg altså en radikal endring av samfunnet til tross for at de velger konsensus fremfor konflikt. Melucci, Pepper og Touraine ville trolig sagt at fraværet av konflikt samt samarbeid hindrer økolandsbybevegelsen i å bidra til å skape en slik forandring. Siden medlemmene i økolandsbybevegelsen trolig har en noe annen tilnærming til endring enn mange andre bevegelser mener jeg at dette ikke nødvendigvis er tilfellet.

Paradigmeperspektivet

Mye av årsaken til at økolandsbybevegelsen forfekter samarbeid som strategi har å gjøre med det nye verdensbildet som Wight (2008) og Kasper (2008) identifiserte hos medlemmene i bevegelsen. Dette verdensbildet utelukker på mange måter konflikt. Ideen om at vi alle er en del av en større helhet og at det foreligger en spirituell forbindelse mellom alle ting lar seg for det første lettere forbinde med en konsensus- enn en konflikttilnærming. For det andre henger tilnærmingen også sammen med hvordan medlemmene mener at endring best muliggjøres og vedvarer. De etterlyser en «indre endring», en grunnleggende forandring i måten vi tenker på, og hevder at ytre endring først muliggjøres når en slik bevissthetsendring har funnet sted. De uttrykker et behov for å endre vår forståelse av verden radikalt. I arbeidet med å påvirke andres tanker og verdigrunnlag virker strategien om å spre informasjon, kunnskap og ideer mer hensiktsmessig enn en konflikttilnærming.

7 Referanseliste

Aakvaag, Gunnar. C. (2008), *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.

Abrams & McCullon (1976), *Communes, Sociology and Society*. Cambridge: Cambridge University Press.

Andersen, Dag & Ingvald Erga (2009), *100 - årsmålene: neste generasjon demokrati: rapport fra et samfunnsekperiment*. Oslo: Flux forlag

Bartholomew, Amy & Margit Mayer (1992), "Nomads of the Present: Melucci's Contribution to 'New Social Movement' Theory". *Theory, Culture & Society* ,(9): 141-159

Becker, Howard. S. (1998), *Tricks of the trade. How to think about your research while you're doing it*. Chicago: The University of Chicago Press.

Bortne, Øystein, Gunnar Grendstad, Per Selle & Christian Strømsnes (2001), *Norsk miljøvernorgansiering mellom stat og lokalsamfunn*. Oslo: Samlaget.

Buechler, Steven M. (2000), *Social Movements in Advanced Capitalism*. Oxford: University Press.

Calhoun, Craig (1993), "'New Social Movements' of the Early Nineteenth Century". *Social Science History* ,vol. 17, No. 3, 385-427.

Creswell, John.W (2007), *Qualitative inquiry & research design. Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand oaks, CA: Sage Publications.

Ergas, Chrisitna (2010), "A Model of Sustainable Living: Collective Identity in an Urban Ecovillage". *Organization & enviroment* ,23(1): 32-54. Sage Publications

Foucault, Michel (1999), *Seksualitetens historie vol. 1. Viljen til viten*. Valdres: Pax Forlag

Fog, Jette (2004), *Med samtalen som utgangspunkt. Det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk forlag.

Fraser, Nancy (1989), "What's Critical about Critical Theory. The Case of Habermas and Gender". *Unruly Practices. Power, Discourse, and Gender in Contemporary Social Theory*, 113-143. Minnesota: University of Minnesota Press.

Gilman, R. (1991), "The ecovillage challenge: The challenge of developing a community living in balanced harmony – what itself as well as nature-is tough, but attainable". *In Context* ,29: 10 -14.

Grønmo, Sigmund & Løyning, Trond (2003), *Sosiale nettverk og økonomisk makt. Overlappende styremedlemskap mellom norske bedrifter 1970-2000*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gåsdaal, Odd & Allan Sande (2009), *Miljø og samfunn. Sosiologiske perspektiver på forholdet mellom mennesker, naturen og de menneskeskapt miljøproblemene*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Habermas, Jürgen (1987), *The Theory of Communicative Action. Volume 2*. Boston: Beacon Press.

Habermas, Jürgen (1991), "Det sivile samfunn og rettstaten". Kalleberg, Ragnvald (red) *Kraften i de bedre argumenter*. (65 -78) Ad Notam Gyldendal AS

Hayden, D. (1976), *Seven American Utopias*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Heller, Agnes (1974), *The Theory of Need in Marx*. London: Allison & Busby

Inglehart, Ronald (1977), *The silent revolution: Changing values and political styles among western publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Kanter, Rosabeth Moss (1972), *Commitment and Community*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Kasper, Debbie Van Schyndel (2008), "Redefining Community in the Ecovillage". *Human Ecology Review* , 15(1): 12-24

Katsiaficas, Georgy (1997, 2006), *The Subversion of Politics. European Autonomous Social Movements and the Decolonization of Everyday Life*. Oakland: AK press.

- Kirby, Andy (2003), "Redefining social and environmental relations at the ecovillage Ithaca. A case study". *Journal of Environmental Psychology* , 23: 323-332.
- Kozeny, G (1995), "Intentional communities: Lifestyle based on ideals. In Fellowship for Intentional Communities" (Ed.), *Communities directory: A guide to cooperative living* , 18–24. Routledge, MO: Fellowship for Intentional Community.
- Kvale, Steinar (1997), *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- Macnaghten, Phil & John Urry (1998), *Contested natures*. London: Sage.
- McLaughlin, Corinne & Gordon Davidson (1990), *Builders of the Dawn: Community Lifestyles in a Changing World*. Salisbury: Sirius Publishing.
- Melucci, Alberto (1985), "The Symbolic Challenge of Contemporary Movements", *Social Research* ,52:781-816
- Melucci, Alberto (1989), *Nomads of the Present. Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Philadelphia: Temple University Press.
- Melucci, Alberto (1992), *Nomader i nuet. Sociala rösler och individuella behov i dagens samhälle*. Göteborg: Bokforlaget Daidalos AB.
- Moisander, Johanna (2007), "Motivational complexity of green consumerism", *International Journal of Consumer Studies* ,31: 404-409.
- Repstad, Pål (1998), *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Rigby, A. (1974), *Communities in Britain*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Schehr, Robert. C (1997), *Dynamic Utopia. Establishing Intentional Communities as a New Social Movement*. Westport: Greenwood Publishing Group, Inc.
- Schor, J. B. (1998), *The overspent America. Why do we want what we don't need*. New York: HarperCollins.
- Scott, Alan (1990), *Ideology and the New Social Movements*. London: Unwin Hyman.

Selle, Per & Krisitn Strømsnes (1996), "Miljøpolitikk og miljøvernorganisering mot år 2000". *LOS-sentrets utgivelsesserie*. Oslo: Tano Aschehoug.

Smith, W.L. (2002), "Intentional communities 1990-2000: A portrait. *Michigan Sociological Review* ,16: 107-131.

Sperber, I. (2003), "Alienation in the environmental movement: Regressive tendencies in the struggle for the environmental justice". *Capitalism Nature Socialism* ,14: 1-43.

Thagaard, Tove (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen:Fagbokforlaget.

Touraine, Alain (1981), *A voice and the eye. An analysis of social movements*. Cambridge: Cambridge University Press.

Trost, Jan (1993), *Kvalitative intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Pepper, David (1991), *Communes and the Green Vision. Counterculture, Lifestyle and the New Age*. London: Green Print, The Merlin Press.

Widerberg, Karin (2001), *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Wight, Alan. R. (2008), "We are Nature": Exploring Ecovillagers`Perception on Nature and Uses of Technology". *Master og Arts in Sociology*. University of Cinicinnati, 1-67.

Avis kilder

A-magasinet, Aftenposten ved Pål Vegard Hagesæther (02.09.2011). *Okkupasjonstid*, 10-18.

Webreferanser:

<http://bergenokologiskelandsby.no/hva-er-bol-1> (31.08.2011)

<http://www.bergenokologiskelandsby.no/for-styret/oppgaver-prosjekter/haukas/reguleringsplan/C-DOCUME-1-kjetil-LOCALS-1-Temp-plugtmp-163.pdf>
(09.08.2011)

http://hurdalecovillage.no/wordpress/?page_id=92 (15.08.2011)

http://hurdalecovillage.no/wordpress/?page_id=98 (29.08.2011)

http://gen.ecovillage.org/index.php?option=com_content&view=article&id=91&Itemid=234
(01.07.2011).

<http://www.gen-europe.org> (24.09.2011)

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i denne oppgaven: 39 114.

Vedlegg 1

Intervjuguiden

Historikk, motivasjon:

- Kan du starte med å fortelle meg litt om deg selv? Hva driver du med til daglig?

Livet i økologlandsbyen:

- Hvordan er det å bo her? Kan du fortelle meg litt om livet og hverdagen her?
- Kan du fortelle litt om overgangen til et "enklere liv" ble? (prinsipper vs. praksis). Boforhold og materiell standard?
- Trives du med å bo her? Hva er det beste/verste med å bo her?
- Hadde du noen forestillinger/ forventninger om hvordan det vill bli å bo her, og ble det slik du hadde ventet deg?

Motivasjon:

- Hvorfor du ønsket å flytte til en økologisk landsby? Når og hvorfor bestemte du deg at du faktisk ønsket å realisere ideen om å flytte til en økologisk landsby?
- Var det noe ved samfunnet som gjorde at du ønsket å flytte ut hit eller var det et ønske om å bo her?
- Var det økologiske prosjektet en viktig faktor for at du ønsket å bo her?

Økologi:

- Hva legger du selv i begrepet økologi?
- På hvilke måter kan du si at dere prøver å leve mer økologisk enn det som er vanlig samfunnet generelt?

- Hvor stor tiltro har du til mat som er merket "økologisk" i butikken? Er det like bra å kjøpe økologisk som å dyrke selv?
- Hva dyrker/produserer dere økologisk selv?
- Selvberging/selvforsynt?
- Permakultur?

Kollektivfelleskapet:

- Er kollektivfelleskapet en viktig grunn til at du ønsker å bo i en økologisk landsby? Har du bodd kollektivt før? Hvorfor akkurat denne gruppen mennesker? - Noen spesielle "kriterier"?
- Hvordan fungerer det å bo sammen? Spiser dere sammen? Dugnad?

Stedet:

- Hvem sitt initiativ det var det å starte opp? Motivasjon for å starte opp?
- Ble stedet grunnlagt fordi man ønsket seg et fredelig sted å bo eller lå det en større visjon om at en slik boform skal spres ut i samfunnet til grunn?
- Stedets beliggenhet? Noe spesielt ved akkurat dette området?

Naturen:

- Hva symboliserer naturen for deg?
- Var du mye ute i naturen i barndommen?
- Har du noen tanker rundt forholdet mellom mennesker og naturen?

Storsamfunnet, materialisme, konsum og miljø:

- Er det noe trekk ved dagens samfunn som du misliker spesielt?
- Hvorfor tror du disse tingene skjer?
- Har du noen tanker rundt materielt forbruk og miljø?

- Hva med ditt personlige konsum?
- Har miljøhensyn noe si i forhold til hvorfor du har valgt å leve slik du gjør?
- Er du opptatt av miljøproblematikken?
- Bekymrer du deg for det globale miljøet?
- Hvilke forhold ved dagens samfunn anser du som mest skadelige for miljøet?
- Synes du miljø og forurensing er statens ansvar eller synes du vi alle har et personlig ansvar?
- Miljøbevegelsen: Identifiserer du deg med miljøbevegelsen? Er du selv medlem i en miljøorganisasjon? Hva tenker du om miljøorganisasjoner? Har du tro på at det hjelper å organisere seg?
- Har du vært med på demonstrasjoner i forhold til miljøvern eller annet? Tror du at det nytter å demonstrere?

Ideologi/politisk ståsted:

- Anser du deg selv som politisk engasjert/politisk aktiv?
- Har du tiltro til de politiske partiene?
- Hva er "hjertesakene" dine?

Visjon, ønsker, håp og ideer:

- I hvilken retning tror du samfunnet kommer til å utvikle seg?
- Hva liker du ved dagens samfunn?
- Tror du det er en mulighet for at en mer økologisk livsførsel skal spres ut i samfunnet

generelt? Hvordan mener du at en slik visjon kan muliggjøres?

- Anser du deg selv som en spirituell person? Hvis ja, på hvilken måte?

Vedlegg 2

Informasjon til deltakere i masterprosjektet om økolandsbyer.

Min masteroppgave i sosiologi ved universitet i Oslo vil se på ulike økologiske strømninger/trender i det norske samfunnet. Tema er valgt på bakgrunn av en interesse for hvordan moderne mennesker forholder seg til kunnskapen om de globale miljøproblemene.

Forbruk av varer og tjenester krever energi, arealer og materialer. Vår materialistiske livsførsel og overforbruk av jordens ressurser er trolig med på å skape mer tørke, fattigdom og konflikter andre steder i verden. Dette er forhold vi har mye kunnskap om i dagens samfunn, men som til tider kan virke vanskelig å gjøre noe med.

Jeg ønsker å undersøke hva det er som får enkelte til å bryte med mange av de etablerte normene rundt produksjon og konsum i samfunnet, og heller velge et mer økologisk og mindre materialistisk liv i et samfunn hvor materielle verdier ofte gir høy status.

Jeg kommer til å intervju mennesker fra ulike økologiske boprosjekter og spørre dem om deres syn på miljø, livet i det økologiske boprosjektet og hvorfor de har valgt å leve slik de gjør. Dette vil foregå delvis som intervjuer med enkeltpersoner og delvis som gruppeintervju.

For å sikre datakvaliteten ønsker jeg å ta opp intervjuene med båndopptager. I tråd med norsk personvernlovgivning og alminnelige etiske retningslinjer i samfunnsforskningen vil alle utsagn bli anonymisert. Ingen andre enn meg vil ha mulighet til å identifisere noen av deltagerne i prosjektet, og jeg vil operere med fiktivt navn, alder (og beliggenhet om ønskelig) i det ferdige prosjektet. Alle har rett til å trekke seg fra prosjektet på et hvilket som helst tidspunkt, også etter at intervjuene er gjennomført.

Prosjektet er planlagt ferdig i mai 2011. Alle lydopptak vil da bli slettet. Alle deltagerne i prosjektet vil få muligheten til å lese det ferdige resultatet.

Med vennlig hilsen Elzbieta Toporowska.

